

A person is seen from behind, looking out from a wooden window. The view outside shows a town with many buildings and a mountain range in the distance. The entire image has a teal color cast.

DRÄNKTA RÄTTIGHETER, FLYTANDE ANSVAR

En rapport om övergrepp runt bygget av Colombias största vattenkraftverk och de svenska aktörernas ansvar

Rapport #70

**SWED
WATCH**

Denna rapport har publicerats med ekonomiskt stöd från Sida som dock ej medverkat vid utformningen och ej heller tar ställning till innehållet. Rapporten är författad av Swedwatch. Svenska kyrkan, Diakonia och Latinamerikagrupperna står bakom den, och dess rekommendationer. Rapporten går att ladda ner på www.swedwatch.org.

Författare: Malena Wåhlin
Omslagsbild: Magnus Aronson
Kvinnan är en av dem som flytt till Medellínns kåkstäder på grund av vattenkraftprojektet Hidroituango.
Grafik: Daniel Fagerström
Layout: Therese Säfström
Ansvarig utgivare: Viveka Risberg
Publicerad i juni 2014
ISBN 978-91-981365-7-9

Swedwatch är en religiöst och partipolitiskt obunden ideell förening som granskar svenska företag med kopplingar till auktoritära stater och utvecklingsländer. Organisationens syfte är att minska sociala och miljömässiga missförhållanden, att uppmuntra föredömen, sprida kunskap samt driva på och i en öppen dialog samverka med företag i Sverige så att näringslivet ägnar större uppmärksamhet åt dessa frågor. Swedwatch har sex medlemsorganisationer: Svenska kyrkan, Naturskyddsföreningen, Diakonia, Latinamerikagrupperna, Fair Trade Center och Afrikagrupperna.

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
Inledning.....	7
Metod	9
Bakgrund	10

DEL 1. Risker

1.1 Ett projekt med goda intentioner.....	13
1.2 Komplicerat säkerhetsläge.....	13
1.3 Bristande kompensation.....	16
1.4 Tvångsförflyttning och övergrepp	22
1.5 Hot mot människorättsförsvare	24
1.6 Vem drabbas?.....	31

DEL 2. Ansvar

2.1 Riktlinjer	34
2.2 Ansvarsfördelning	40
2.3 Slutanalys.....	50
2.4 Rekommendationer.....	52
Referenser och slutnoter	55

Förord

Colombias ekonomiska tillväxt har ökat starkt under de senaste tio åren. Landet är rikt på naturresurser och medelklassen växer, vilket lockar utländska investerare. Den svenska regeringen stöttar aktivt etableringen av svenska företag i Colombia genom handelsfrämjande insatser. I augusti 2012 inledde Colombias regering fredssamtal med landets största gerilla FARC, som sedan följts av inledande samtal med den mindre ELN gerillan i juni 2014, vilket har lett till förhoppningar om ett slut på den mer än 50 år långa väpnade konflikten.

Trots dessa positiva signaler om en fredlig utveckling är Colombia fortfarande en mycket komplex miljö att agera i för företag. Det ställer höga krav på att kunna hantera de människorättsrisker som finns. Det handlar både om att kunna bedöma och hantera risker förknippade med den väpnade konflikten liksom mer generella människorättsrisker.

Förståelsen av företags ansvar för mänskliga rättigheter har utvecklats genom FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Ett ofta förbisett område när det gäller företagsansvar är dock arbetet med risker i konfliktområden, trots att vägledande dokument finns.

Att verka i ett konfliktområde ställer särskilda krav på företag. Företag ska aktivt undvika att bli en del av konflikten och alltid agera så att de inte bidrar till eller ökar riskerna för övergrepp mot civilbefolkningen. Detta gäller även i kundled när de svenska företagen är leverantörer till större projekt.

Den här rapporten belyser inte bara företagens roll utan också den svenska statens roll utifrån FN:s vägledande principer. Rapporten visar att ambassaderna i sitt exportfrämjande arbete behöver stärka sin kapacitet att stötta näringslivet med relevant information till riskanalyser vad gäller konflikt och mänskliga rättigheter.

Vi hoppas att denna rapport skall bidra till en konstruktiv diskussion om hur företag, statliga aktörer och civilsamhälle kan samverka för en bättre hantering av människorättsrisker i projekt där svenska företag deltar. I slutänden handlar det om att öka säkerheten och respekten för civilbefolkningen som alltid är den mest sårbara och utsatta parten i alla konflikter.

Annelie Andersson
Ordförande Latinamerikagrupperna

Bo Forsberg
Generalsekreterare Diakonia

Gunilla Hallonsten
Policychef Svenska kyrkans internationella arbete

Sammanfattning

Colombia blir en allt viktigare marknad för svenska företag. Mellan 2009 och 2011 fördubblades värdet av den svenska exporten till Colombia.¹ Colombia är en marknad med stor potential men innebär också en komplex miljö med allvarliga människorättsrisker. Landet präglas av ett halvt sekel av inbördeskrig och företag riskerar genom sin verksamhet att bli inblandade i allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter, inte minst i samband med utvinning av naturresurser. Samtidigt kan de i bästa fall bidra positivt till förutsättningarna för en hållbar fred. Swedwatch vill med den här rapporten utveckla diskussionen om företags ansvar i konfliktområden, samt uppmana svenska företag i Colombia att stärka sina system för att analysera och hantera människorättsrisker genom så kallad human rights due diligence.

De internationella riktlinjer som Sverige och svenska företag ska följa, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, OECD:s riktlinjer för multinationella företag och EU:s CSR-strategi, ställer stora krav på företag att vara medvetna om sin påverkan på mänskliga rättigheter och arbeta aktivt för att minska negativa effekter.² Många svenska företag i Colombia är leverantörer av varor och tjänster till större projekt, vilket kan innebära begränsade möjligheter att påverka hur kunden och den part som håller i projektet, hanterar människorättsrisker. Trots utmaningarna har företag ett ansvar att agera mot kränkningar av mänskliga rättigheter även i kundled. Även om företagen inte själva bidragit till negativ påverkan på mänskliga rättigheter ska de försöka förhindra och begränsa negativ påverkan som genom affärsförbindelser står i samband med deras verksamhet, produkter eller tjänster.³ Rapporten understryker också vikten av att svenska ambassaden informerar företagen om de människorättsrisker som finns i Colombia. Ambassaden måste kommunicera tydligt vad som krävs av företagen för att leva upp till de internationella riktlinjer som Sverige ställt sig bakom. Ambassaden bör också ha kapacitet att bidra med aktivt stöd och vägledning till företagen i hur dessa riktlinjer ska omsättas i praktiken.⁴

Rapporten utgår ifrån det pågående bygget av vattenkraftverket *Hidroituango*, där Atlas Copco och Scania deltar som leverantörer, för att illustrera den typ av risker som företag måste kunna hantera även i kundled. Vattenkraftverket kommer att bli ett av de största i Latinamerika och de svenska företagen är på plats med personal och utrustning. Regionen där bygget genomförs är tydligt präglad av den colombianska konflikten. Samtidigt som projektet kan visa på flera positiva effekter i form av nya arbetstillfällen och förbättrad infrastruktur, har bygget också en negativ påverkan på mänskliga rättigheter. Projektet har påverkat säkerhetssituationen då gerillan utpekat bygget som militärt mål samtidigt som det ökat närvaron av polis, militär och privata säkerhetsvakter. Övergrepp mot civilbefolkningen förekommer från samtliga av dessa grupper. En del av befolkningen i området vittnar om att de blivit av med sin grundläggande försörjning på grund av projektet och inte fått någon ersättning. Utöver detta finns en tydlig hotbild mot de människorättsaktivister som motsatt sig bygget. Genom sin närvaro och sina affärsrelationer till konsortiet CCC Ituango, som bygger vattenkraftverket, och i förlängningen konsortiets uppdragsgivare, det statliga bolaget EPM, står Scania och Atlas Copco enligt FN:s vägledande principer” i direkt samband med” (”linked to”) människorättskränkningarna runt bygget. Enligt samma ramverk innebär det sambandet att företagen bör använda sitt inflytande för att för-

söka påverka båda dessa aktörer att vidta adekvata åtgärder för att minska riskerna för kränkningar.⁵

I och med att de svenska företagen inte bara levererar utrustning till bygget utan också har personal på plats är de också beroende av de statliga och privata säkerhetsaktörer som anlitas för att skydda projektområdet. Den colombianska militären har anklagats för allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och för att inte respektera proportionalitets- samt distinktionsprincipen vilka utgör fundamentala delar av internationell humanitär rätt. I Hidroituangos projektområde rapporterar trovärdiga källor att militären utsätter civilbefolkningen för oproportionerlig fara i samband med sina militära operationer. Swedwatch har inte tillräcklig information för att kunna avgöra om detta skett i direkt samband med militärens skyddande av vattenkraftverket. Swedwatch ser dock stora risker med att de svenska företagen är beroende av säkerhetsaktörer som potentiellt bryter mot internationell humanitär rätt.

När Swedwatch började undersöka fallet, under hösten 2013, befann sig drygt 300 personer från området där kraftverket byggs på flykt, bland dem många kvinnor och barn. De menade att bygget skapat en ohållbar situation för dem då det ökat både fattigdomen och hoten från olika väpnade aktörer, främst från den statliga och privata säkerhetspersonal som anlitas för att skydda bygget. Under drygt sex månader bodde gruppen i en gammal idrottsanläggning på ett universitet i Medellín. I september 2013, i samband med att en av gruppens ledare åkte tillbaka till området för att se om det var möjligt att återvända, mördades han. Senare under hösten skedde ytterligare ett mord på en av gruppens medlemmar. Varken de svenska företagen som deltar i projektet, eller svenska ambassaden, kände till situationen när Swedwatch kontaktade dem, trots att den uppmärksammats av bland annat Amnesty International och Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter, IAHCR.⁶ Scania och Atlas Copco är båda globala företag med ett aktivt hållbarhetsarbete. Varken Scania eller Atlas Copco har emellertid något färdigt system för human rights due diligence i kundled, något de flesta företag fortfarande saknar. De gör inte någon helhetsutvärdering av sina kunder utifrån deras prestationer när det gäller mänskliga rättigheter.

Swedwatch ser mycket positivt på att båda företagen vidtagit en rad åtgärder för att skaffa sig mer kunskap om problemen och sätta sig i kontakt med relevanta aktörer efter att de uppmärksammats om problemen. Påverkansplanen för hur man bäst bör använda sitt inflytande för att påverka sin affärspart CCC Ituango samt företaget EPM bör nu vidareutvecklas av de svenska företagen. Ambassaden bör vara behjälplig i den processen. Både Atlas Copco och Scania bör också stärka sin lokala kapacitet att utföra human rights due diligence. Verksamhet i konfliktområden kräver en utökad riskanalys, så kallad enhanced human rights due diligence, och även en analys specifikt kring hur företagets verksamhet påverkar konflikten.⁷ Detta saknas hos båda företagen. Både företagen och svenska ambassaden behöver också utveckla system för att snabbt kunna upptäcka och agera när det finns indikationer på att mänskliga rättigheter kränks inom projekt som svenska företag deltar i. Swedwatch rekommenderar också samtliga svenska företag i Colombia att tillsammans med ambassaden och experter på området ta fram gemensamma etiska riktlinjer för sin verksamhet i Colombia. Dessa riktlinjer bör täcka både företagets ansvar att respektera mänskliga rättigheter och de delar av internationell humanitär rätt som är tillämpliga i Colombia.

Sedan rapportarbetet startade har Scania och Atlas Copco meddelat Swedwatch att man vidtagit flera åtgärder för att ytterligare förbättra de generella rutinerna kring kundrelationer, och att man även inlett ett samarbete kring dessa frågor i Colombia. Även den svenska ambassaden i Colombia planerar att trappa upp sitt arbete kring företagsansvar. Swedwatch välkomnar dessa initiativ.

Inledning

Stark tillväxt men ojämlik fördelning

Colombias ekonomiska tillväxt har ökat stadigt under de senaste tio åren. Till stor del beror det på en högre inhemsk efterfrågan och säkerhetsåtgärder som lett till fler utländska investeringar.⁸ 2012 hade Colombia en tillväxt på 4,6 procent.⁹ Den ekonomiska ojämlikheten i Colombia är samtidigt bland de högsta i Latinamerika och fattigdomsminskningen går långsamt.¹⁰ 2012 levde drygt 32 procent av befolkningen i fattigdom och sju procent i extrem fattigdom.¹¹

Sveriges export och bistånd till Colombia

Den colombianska regeringens ekonomiska politik fokuserar på ökad utvinning av Colombias naturresurser. Infrastruktur och gruvnäring är några av de prioriterade områdena i regeringens utvecklingsstrategi.¹² De svenska företagen är traditionellt starka inom dessa områden och kan därmed dra nytta av den rådande ekonomiska politiken. I sitt handelsfrämjande arbete fokuserar svenska ambassaden bland annat på sektorerna transport, infrastruktur, gruvnäring och miljöteknik.¹³ Sveriges export till Colombia uppgick 2011 till drygt 1,8 miljarder kronor, en fördubbling jämfört med år 2009.¹⁴ Exporten består till stor del av produkter inom verkstadsindustrin. Det finns omkring 20 svenska dotterbolag i Colombia och ytterligare lika många distributörer av svenska produkter och tjänster.¹⁵

Parallellt med handelsutbytet kanaliserar svenska ambassaden bistånd till Colombia. Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med Colombia uppgick år 2012 till cirka 135 miljoner kronor samt därutöver humanitära insatser för 45 miljoner kronor.¹⁶ Sverige är sedan länge en stor och viktig finansiär av flera projekt kring mänskliga rättigheter i landet och har hållit en hög profil i dessa frågor. Flera svenska civilsamhällesorganisationer har också verksamhet i Colombia med stöd av Sida.¹⁷

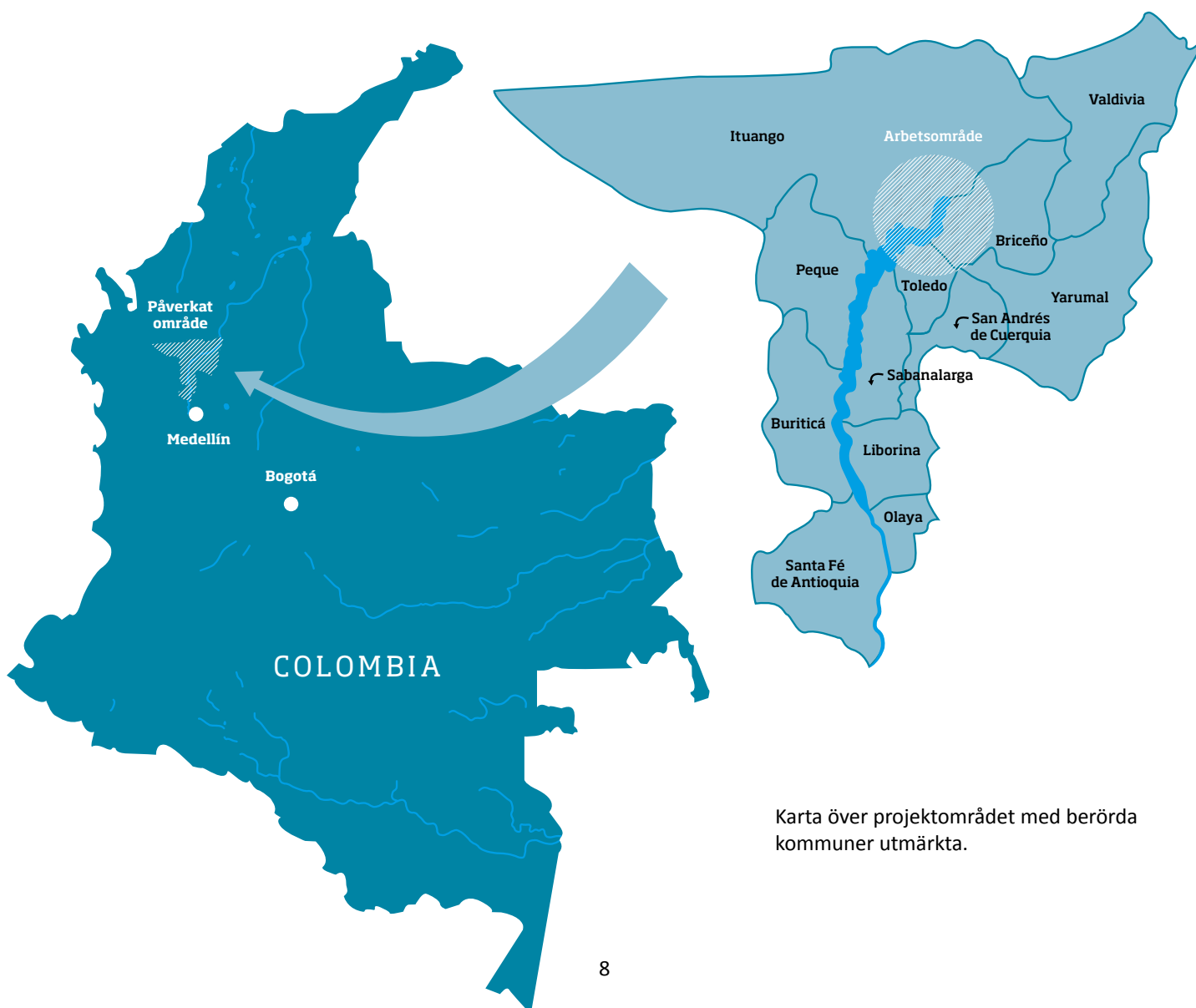
Vattenkraftverket Hídroituangó

Bygget av vattenkraftverket *Hídroituangó* sker cirka 170 km norr om Medellín, i provinsen Antioquia. Hídroituangó ska bli Colombias största vattenkraftverk och kommer att motsvara 17 procent av landets energibehov när det sätts i bruk 2018.¹⁸ Redan idag står vattenkraft för runt 80 procent av Colombias energiproduktion då flodsystemen skapar goda förutsättningar för vattenkraft. En rad nya vattenkraftverk planeras och energi exporteras till flera latinamerikanska länder.¹⁹ Kraftverket Hídroituangó byggs i Caucafloden som har sin källa i södra delen av landet och rinner ut i Karibiska havet.²⁰ Konstruktionsfasen, som började 2009, kommer att pågå under nästan tio år och efter det kommer vattenkraftverket att producera

under cirka 50 år. Planer finns för flera andra vattenkraftverk i närheten, i samma flodområde.²¹

Energien från Hídrouitango skapas genom byggandet av en 225 meter djup damm. Dammen innebär att ett område på 3 800 hektar som tidigare varit torrlagt vattenfylls och att en 75 kilometer lång sträcka av floden kommer att översvämmas. När vattnet från dammen sedan strömmar ner till turbinerna utvinns vattenkraften. Projektet omfattar också en maskinpark och ett antal nya vägar i området.²² Elen kommer att säljas till Colombias nationella elnät och eventuellt exporteras till Centralamerika.²³

Nästan 53 procent av Hídrouitango ägs av Antioquias provinsregering och drygt 46 procent ägs av det statliga bolaget EPM, Empresas Publicas de Medellín, som håller i själva bygget.²⁴ Investeringen uppgår totalt till 5,5 miljarder U.S. dollar.²⁵ EPM har i sin tur uppdragit åt konsortiet CCC Ituango att bygga kraftverket. Konsortiet består av det brasilianska företaget Camargo Correa och de colombianska företagen Concreto och Coninsa Ramón. Konsortiet har inga andra kunder.²⁶ Det har tidigare anlåtats av EPM för att bygga vattenkraftverket Porce III.²⁷

Karta över projektområdet med berörda kommuner utmärkta.

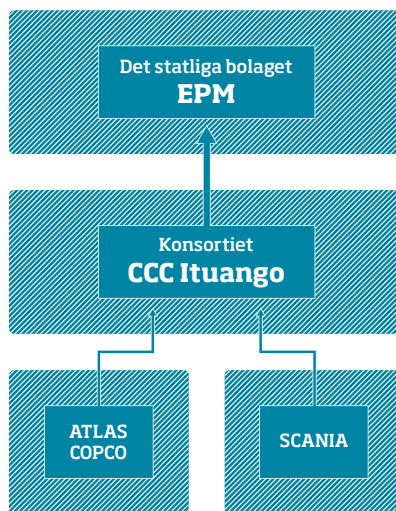

De svenska företagens roll i projektet

Atlas Copco har levererat totalt 28 maskiner för borrhning ovan och under jord, prospekteringsborrnig, lastning samt stationära och portabla kompressorer till den andra fasen av bygget.²⁸ Förutom det material Atlas Copco levererar har de servicepersonal på plats som kan reparera maskinerna om de går sönder. Runt tio lokalanställda kommer att finnas på plats vid bygget under de närmsta tre till fyra åren.²⁹ Vattenkraftverket är Atlas Copcos största order i Colombia sedan företaget påbörjade sin verksamhet i landet för drygt 25 år sedan. Ordern är värd cirka 70 miljoner kronor och kunden är konsortiet CCC Ituango.³⁰

Även den svenska lastbilstillverkaren Scania är leverantör till bygget av Hídrotuango. Enligt Scania har företaget gjort ett genombrott på den colombianska lastbilsmarknaden genom en leverans av 81 tippbilar och servicetjänster till konsortiet CCC Ituango. Scania har ett service-team på plats vid bygget med fem tekniker som specialutbildats för att utföra service och reparationer på byggarbetsplatsen. Scania ansvarar även för reservdelsförsörjning och förarutbildning.³¹

Swedwatch har försökt få information om det totala antalet leverantörer men har inte fått det när rapporten trycks.

De svenska företagens koppling till EPM, som håller i bygget av kraftverket.

Metod

Swedwatch har arbetat med rapporten under hösten 2013 och våren 2014. Information har samlats in från skriftliga och elektroniska källor samt via intervjuer. Swedwatch har vid två tillfällen i februari 2014 besökt Colombia för att genomföra intervjuer och samla in material till rapporten.

Den första delen av fältstudien genomfördes i projektområdet av den colombianske journalisten Andrés Gomez. Fyra kommuner i projektområdet besöktes: Sabanalarga, Ituango, Briceño och San Andrés de Cuerquia samt provinshuvudstaden Medellín. Sammanlagt gjordes 15 semistrukturerade djupintervjuer med personer som anser sig personligen drabbade av vattenkraftverket. Utöver det har Swedwatch pratat med lärare, kommunledare, affärsmän, en präst, lokala politiker och människorättsförsvarare. Namn på de personligt drabbade som intervjuats, eller andra som uttryckt önskemål, har fingerats med hänsyn till deras personliga säkerhet. De riktiga namn som förekommer har godkänts av personerna själva.

Den andra delen av fältstudien genomfördes i Bogotá och Medellín av Swedwatches researcher Malena Wåhlin. Under denna del intervjuades de svenska företagens lokalkontor, det colombianska företaget EPM, svenska ambassaden, FN:s högkom-

missariat i Medellín, UNHCR, International Organisation on Migration, samt flera colombianska forskare och civilsamhällesorganisationer. Swedwatch har tagit in kommentarer och synpunkter på rapporten från experter på områdena kundansvar och företagsansvar samt internationell humanitär rätt. Granskade företag och svenska ambassaden i Colombia har fått läsa rapporten innan publicering.

Bakgrund

Från väpnad konflikt till fredsförhandlingar

Den väpnade konflikten i Colombia har pågått sedan 1950-talet och har hittills lett till att minst 220 000 människor mist livet.³² Idag utgörs konfliktens parter av den colombianska regeringen och vänstergerillorna FARC och ELN varav FARC är den största gerillagruppen.³³ Runt fem miljoner colombianer befinner sig på flykt inom landets gränser, vilket gör Colombia till det land i världen med flest internflyktingar efter Syrien.³⁴

När rapporten skrivs befinner sig Colombia i ett historiskt avgörande skede. Fredsförhandlingar mellan FARC-gerillan och den colombianska regeringen pågår sedan 2012. Förhandlingar inleddes med den mindre ELN-gerillan i juni 2014. President Juan Manuel Santos som tagit initiativ till fredsförhandlingarna blir omvald i juni 2014. Det råder en försiktig men allt starkare optimism kring Colombias möjlighet att skapa fred. I dagsläget är FARC kraftigt försvagad men det finns fortfarande runt 10 000 gerillasoldater i landet.³⁵ En intensiv debatt pågår om gerillans politiska framtid efter ett eventuellt fredsavtal, vilket är en av de känsligaste punkterna i fredsförhandlingarna.

Även de tidigare paramilitärernas roll i samhället väcker debatt. Paramilitära grupper, de illegala väpnade grupper som vid sidan av regeringen stred mot gerillan, var ett utbrett fenomen i Colombia fram till 2003-2006. Den avväpningsprocess som genomfördes då har fått kritik för att den gett omfattande strafflättnader åt högt uppsatta personer inom paramilitären i utbyte mot att de erkänt sina brott. Det har visat sig att de illegala väpnade grupperna haft starka kopplingar till framträdande politiker på högerkanten.³⁶ Efter avväpningsprocessen har många av de illegala grupperna återbildats med nya namn men utifrån samma strukturer.³⁷ Enligt organisationen Human Rights Watch tolereras de i stor utsträckning av polisen vilket är en viktig faktor bakom deras makt.³⁸

Samtliga av de väpnade aktörerna begår allvarliga övergrepp mot civila.³⁹ Enligt Human Rights Watch kan FARC särskilt kopplas till mord, hot, tvångsförflyttning, rekrytering av barnsoldater och användande av personminor medan de grupper som återbildats ur paramilitären ägnar sig åt narkotikahandel, att aktivt rekrytera medlemmar även bland barn, omfattande övergrepp mot civila, inklusive massakrer, mord, våldtäkter, andra former av sexuellt våld, hot och tvångsförflyttning.⁴⁰

Projektområdet hårt drabbat av våld och fattigdom

Provinsen Antioquia är den del av Colombia där flest människor drivs på flykt. Drygt 60 000 personer lämnade sina hem i Antioquia till följd av den väpnade konflikten under 2012.⁴¹ Det är också ett område där staten varit frånvarande och som lider stor brist på ekonomisk och social utveckling. Analfabetismen är utbredd. Särskilt kvinnor saknar ofta grundläggande utbildning och har därmed begränsade möjligheter till avlönat arbete i den formella ekonomin. Samtidigt försörjs nära 40 procent av hushållen av en kvinna.⁴² 79 procent av landsbygdsbefolkningen räknas som fattig och tillgången till mark är mycket ojämlig.⁴³

I området som påverkas av vattenkraftverket finns flera väpnade grupper närvarande. Stora områden kontrolleras i praktiken av FARC.⁴⁴ Området har strategisk betydelse för narkotika- och vapenhandeln. Den otillgängliga naturen gör det möjligt att gömma kokaodlingar i djungeln, även om insatser från regeringen har minskat odlingarnas omfattning betydligt.⁴⁵ Området är rikt på guld och andra mineraler och informell guldutvinning har i allt större utsträckning ersatt kokainhandeln som finansiering av illegala väpnade grupper.⁴⁶

FARC kontrollerar mycket av landsbygden och utplacerar kontinuerligt personminor som en del i sin strategi mot militären. Dödsfall bland civilbefolkningen är vanligt förekommande till följd av minorerna. Bara under 2013 skadades eller dödades 86 personer i Antioquia av minor.⁴⁷ Tvångsrekrytering av barn i området till gerillan är fortfarande utbredd.⁴⁸ Området har tidigare även varit hårt drabbat av paramilitärt våld och flera massakrer har utförts mot civilbefolkningen.⁴⁹ Enligt lokalbefolkningen finns personer från de paramilitära grupperna som tidigare terroriserade området kvar för att kontrollera drog- och guldhandel.⁵⁰ Vid sidan av den illegala guldutvinningen sker också storskalig utvinning i området där bland annat gruvbolaget Continental Gold nyligen etablerat sig.⁵¹

Närvaron av statlig och privat säkerhetspersonal som ska skydda vattenkraftverket har ökat i projektområdet. På bilden polis och militär i Hídroituango. FOTO: ANDRÉS GOMEZ

DEL 1. Risker

I detta kapitel redovisas de olika typer av problem och människorättsrisker med koppling till vattenkraftprojektet Hídroituangó som Swedwatch funnit. I del 2 redogörs för de svenska aktörernas inblandning och ansvar.

1.1 Ett projekt med goda intentioner

Det statliga företaget EPM och Antioquias provinsregering beskriver Hídroituangó som ett utvecklingsprojekt som ska ge ökad välfärd i det fattiga och våldsdrabbade området. Vid sidan av själva bygget sker omfattande satsningar inom områden som infrastruktur, hälsa och sanitet. Efter produktionsstarten 2018 ska de tolv kommunerna i projektområdet få 1,5 procent av bruttointkomsten från elförsäljningen.⁵² Under anläggningsfasen beräknas runt 7 000 nya jobb skapas.⁵³ De nya vägarna som byggts i samband med vattenkraftverket har förbättrat den lokala infrastrukturen avsevärt. Bussresan från Medellín till Ituango har till exempel kortats från tolv till fem timmar.⁵⁴

De representanter för EPM som Swedwatch träffar säger att det faktum att det handlar om ett statligt företag där Antioquias provinsregering är huvudägare, är en garanti för att projektet sker med hänsyn till lokalbefolkningens rättigheter.⁵⁵ Att EPM generellt har ett gott rykte i Colombia när det gäller hållbarhetsfrågor bekräftas från flera håll under Swedatches besök i landet. Jorge Mesa är chef för hållbarhetsfrågor inom Hídroituangóprojektet:

– Detta är framför allt ett utvecklingsprojekt. Vi kommer inte att tillåta att projektet kränker eller bidrar till kränkningar av mänskliga rättigheter. Tvärtom hoppas vi att projektet ska skapa en ny form av skyddsstruktur för invånarna i samband med att staten ökar sin närvaro, säger Jorge Mesa.

Trots de goda intentionerna ser Swedwatch allvarliga indikationer på att bygget påverkar människorättssituationen i området negativt på flera sätt.

1.2 Komplicerat säkerhetsläge

En övergripande observation är att bygget av vattenkraftverket har påverkat det redan svåra säkerhetsläget i området. FARC motsätter sig att staten ökar sin närvaro och har utpekade Hídroituangó som militärt mål.⁵⁶ I samband med bygget av vattenkraftverket, och inför lokalvalen under våren 2014, har därför den militära och polisära styrkan i projektområdet förstärkts avsevärt.⁵⁷ Parallellt med de statliga väpnade aktörerna som kontrakterats av EPM skyddas projektet också av privata säkerhetsvakter.⁵⁸

Enligt EPM har bygget sedan det påbörjades utsatts för fem attacker från FARC. 25 soldater har dödat och 45 personer har invalidiserats på grund av minor, enligt företaget.⁵⁹ Swedwatch hör flera explosioner under fältstudien och ser förstörda maskiner från bygget som bränts ner av FARC. Både militärer och poliser har sina vapen osäkrade när de patrullerar i området. Tydliga kulhål syns i flera av husfasaderna vid torget i Ituango. Utegångsförbud på kvällstid utlyses regelbundet i flera av städerna i projektområdet till följd av säkerhetssituationen. Under 2013 rensade militären en del av projektområdet, Briceño, från minor.⁶⁰ FARC har emellertid varnat befolkningen för att mineringen av flodbäddarna i området istället ökat.⁶¹

FARC kritiseras ofta för att sätta civilbefolkningen i fara vid sina militära operationer. Men också den colombianska militären har fått upprepad kritik för det. I Hídroituangos projektområde, har civilbefolkningen till exempel framfört klagomål mot att militären förlagt sina anläggningar alltför nära civila bostäder och skolbyggnader.⁶² Bland annat har lärare i Ituangos kommun protesterat mot detta. Under en väpnad konfrontation mellan militären och gerillan i februari 2012 ockuperade militären en skolbyggnad i Briceño vilket sedan ledde till att gerillan utplacerade nya personminor i närheten av skolan.⁶³ Flera barn dog av personminor utplacerade i närheten av skolor under 2012 och rädslan för minor påverkar barnens skolnärvaro i delar av projektområdet.⁶⁴ FN:s högkommissariat för mänskliga rättigheter i Colombia har också riktat skarp kritik mot att militären använder skolbyggnader och annan civil infrastruktur vid militära operationer.⁶⁵

Hos dem som Swedwatch intervjuar är det en återkommande observation att det generella säkerhetsläget förvärrats i samband med bygget. Det saknas statistik för att kunna avgöra om dessa påståenden stämmer och är representativa för den generella situationen i projektområdet. Människorätsorganisationer med verksamhet i området kritiserar att en förändring i konfliktodynamiken gör det svårare för civilsamhället att organisera sig eftersom hotbilden mot olika sociala ledare ökar från både statliga och illegala väpnade aktörer.⁶⁶

Flera människorätsorganisationer i Colombia har kritiserat regeringens satsningar på nya storskaliga projekt inom gruvnäring och infrastruktur, bland annat för hur de påverkar säkerhetssituationen.⁶⁷ Nya projekt innebär ofta en ökad militarisering av landsbygden och riskerar att leda till en upptrappning av konflikten i dessa områden. Illegala väpnade grupper hittar inte sällan sätt att sko sig på nya projekt genom till exempel utpressning och de sociala konflikterna ökar.⁶⁸

Catalina Rocha är researcher på den av näringslivet startade tankesmedjan Fundación Ideas para la Paz, FIP, som följer den väpnade konflikten i Colombia och har ett nära samarbete kring hållbarhetsfrågor med både colombianska och multinationella företag.⁶⁹ Catalina Rocha har gjort en studie av den humanitära situationen i Ituangos kommun kopplat till konflikten som Swedwatch fått ta del av innan den publiceras. Ituango är en av de kommuner som berörs av vattenkraftverket och där FARC länge haft ett starkt stöd. Det gör att det finns en tendens hos de statliga säkerhetsstyrkorna att behandla civilbefolkningen som gerillamedlemmar trots att bevis saknas, till exempel genom godtyckliga häktningar.⁷⁰

Människor runt bygget visar Swedwatch maskiner som saboterats av gerillan. FARC har utpekad bygget till militärt mål. FOTO: MAGNUS ARONSON

– FARC har historiskt en mycket stark närvaro i Ituango vilket gör att många familjer har någon typ av band till gerillan. Den ökade närvaron av militär och polis har lett till en extremt spänd situation med en ömsesidig misstro mellan befolkningen och säkerhetsstyrkorna. Civilbefolkningen känner sig hotad och misstänkliggjord av både gerillan och de statliga aktörerna. Människor lever med en stor oro och rädsla att bli sammankopplade med någon av parterna och sedan straffas för det, säger Catalina Rocha.

Catalina Rocha säger också att vattenkraftverket lett till nya strategier från gerillans sida. Gerillan har till exempel ökat utpressningen mot de lokala näringsidkare som öppnat hotell och restauranger i samband med bygget.⁷¹ En ökad närvaro av paramilitära efterföljargrupper i områden som prioriterats för olika typer av investeringar i samband med Hidroituangoprojektet har också rapporterats av lokala myndigheter och civilsamhällesorganisationer.⁷²

Det traditionella guldvaskarna har levt av Caucafloden i generationer. Nu hotas de av dammbygget. FOTO: ANDRÉS GOMEZ

1.3 Bristande kompensation

Utöver säkerhetssituationen ser Swedwatch allvarliga problem med kompensationen till dem som drabbas av bygget. Vattenkraftverket Hídrituango har planerats sedan 1969 och fick klartecken från myndigheterna 2008.⁷³ Innan dess gjorde EPM en analys av de effekter vattenkraftverket skulle få på de tolv kommunerna i projektområdet. EPM har också flera åtgärdsplaner för hur negativa effekter ska åtgärdas.⁷⁴

Totalt bor runt 156 000 personer i projektområdet, två tredjedelar av dem på landsbygden.⁷⁵ Enligt en kartläggning som EPM gjort kommer totalt 2094 personer att drabbas direkt av bygget.⁷⁶ Kartläggningen ska inkludera både de som drabbas ekonomiskt, genom att deras försörjningsmöjligheter påverkas, och de som måste flytta. EPM understryker att kompensationssystemet är noga utformat med hjälp av socialantropologer och andra experter och är mer ambitiöst än vad den colombianska lagstiftningen kräver.⁷⁷ Mycket av den kritik mot projektet som Swedwatch möter under fältstudien rör emellertid brister i kompensationssystemet.

"Los barequeros" - en särskilt utsatt grupp

Bland dem som anser sig särskilt drabbade av Hídrituango finns de traditionella guldvaskarna, *los barequeros*. Guldvaskningen har varit en viktig inkomstkälla för människorna runt floden i generationer. Grus från flodbotten tvättas i ett träfat och krossas med enkla metoder tills små bitar av guld kan plockas ut.⁷⁸ Bland befolk-

ningen finns både de som haft guldvaskningen som huvudsyssla och de som använt den som en kompletterande inkomstkälla vid sidan av jordbruk.⁷⁹

Neyla Castilla är antropolog och docent vid universitetet Universidad de Antioquia i Medellín.⁸⁰ Hon har forskat kring den traditionella formen av guldvaskning i området och anser att den borde få status som kulturarv i Colombia.⁸¹ De som praktiserar traditionell guldvaskning i området är varken afrocolombianer eller ursprungsfolk och har inga av de kollektiva rättigheter som dessa grupper har.

– Barequeon har inget som helst skydd i den colombianska lagstiftningen idag utan klumpas ihop med alla former av småskalig illegal utvinning. Detta trots att traditionen fanns innan spanjorerna kom och har praktiserats av människor här i generationer. Guldvaskarna har en central roll i den sociala och ekonomiska strukturen i området. Med guldet har de köpt mat och andra varor från jordbrukarna och på så sätt hjälpt till att försörja även dem.

FAKTA

Småskalig gruvdrift

I småskalig gruvdrift, på engelska *artisanal mining*, utvinns mineralerna manuellt eller med andra enklare metoder. Globalt förekommer denna form av utvinning i många rika gruvområden som inte är fullt reglerade eller där statlig kontroll saknas. Småskalig gruvdrift sker ibland med helt traditionella metoder men ofta kännetecknas den av farliga arbetsvillkor och miljöfarliga metoder. Arbetarna är inte sällan utsatta för både hälsorisker och kriminalitet. Samtidigt erbjuder den småskaliga gruvnäringen försörjning för stora mängder människor.⁸⁹

I Colombia är småskalig informell guldutvinning en viktig inkomstkälla för grupper av ursprungsfolk, afrocolombianer och andra som praktiserat denna form av utvinning med traditionella hantverksmetoder sedan århundraden, men också för landsortsbefolkning som drivits på flykt från andra delar av landet.⁹⁰ Inom den informella utvinningen finns också de som inte använder sig av traditionella metoder utan av moderna maskiner som grävskopor och av miljöfarliga kemikalier. Båda formerna av småskalig gruvdrift är vanligt i Hídroituangos projektområde och Caucafloden är en av de mest kvicksilverförorenade i Colombia.⁹¹ Los barequeros, de traditionella guldvaskarna i området, använder mycket enkla metoder.⁹² I regel använder de sig inte av kemikalier utan av olika växtextrakt.⁹³ De vaskar inte dagligen och har inte haft något intresse av att intensifiera utvinningen då floden traditionellt setts som en skattkista man tar ur när man behöver.

Den informella gruvnäringen har blivit en av de viktigaste inkomstkällorna för illegala väpnade grupper under senare år.⁹⁴ Det är svårt att fastställa vilken roll de traditionella guldvaskarna har i finansieringen av illegala väpnade grupper då mängderna de utviner är små. Samtidigt tvingas de liksom andra i området att samexistera med olika väpnade grupper och kan också vara utsatta för olika typer av utpressning från dem.⁹⁵

Neyla Castillo uppskattar att det totalt rör sig om runt 30 000 människor i området som i någon mån försörjt sig genom traditionell guldvaskning. Ibland ger de sig av i upp till en månad och rör sig mellan olika stränder runt floden för att vaska. De är vana att se hela floden som sin, menar hon. De bor i enkla skjul bestående av stockar och en presenning på stranden som lätt kan packas ihop och tas med. Guldvaskningen har varit särskilt viktig för kvinnorna i området som ofta arbetat i floden när männen tagit jobb i jordbruket. Neyla Castillo anser att det område som klassas som berört av projektet borde vara mycket större eftersom flera byar med traditionella guldvaskare nu hamnar utanför projektområdets gränser trots att de också fått sin försörjning drabbad när tillträdet till floden begränsats. Enligt henne tar projektet inte hänsyn till att människor ibland rört sig långt från sina fasta bostäder för att vaska guld och i perioder levt ett nomadliknande liv.⁸²

EPM har uppmärksammat guldvaskarna som en utsatt grupp i den plan företaget gjort för att hantera sociala och miljömässiga risker.⁸³ EPM menar dock att guldvaskningen bara går att utföra på några få stränder i området och enbart under några få månader om året när floden är som lägst. EPM menar också att en del bott för långt från floden för att kunna anses som drabbade.⁸⁴ Mary Luz Quiroz är en av socialantropologerna i EPM:s hållbarhetsteam. Enligt henne finns generellt stora utmaningar i Colombia när det gäller storskaliga projekt och lokalbefolkningens rätt till kompensation.

– Det är inte ovanligt i Colombia att människor flyttar till projektområden för att få kompensation. Det kan vara svårt att veta vem som verkligen bott där. Kompensationen måste se olika ut för olika individer. En person som kommit till området för två år sedan kan inte ha rätt till samma kompensation som någon som arbetat med att vaska guld i 15 till 20 år, säger Mary Luz Quiroz.

1 402 personer är det totala antalet guldvaskare som upptagits i EPM:s folkräkning enligt den senaste uppdateringen.⁸⁵ När man upptagits i folkräkningen ska ens rätt till kompensation utredas, vilket kan ta lång tid. I juni 2013 hade endast 51 guldvaskare hunnit få sin kompensation utredd och beviljad enligt en rapport från EPM.⁸⁶ EPM:s representanter nämner själva i intervjun med Swedwatch att det är ett problem att kompensationsprocesserna tar lång tid och inte alltid hinner med i samma takt som bygget avancerar. I vissa fall har den faktiska påverkan på de drabbade redan börjat utan att någon definitiv lösning förhandlats fram än.⁸⁷

Innan EPM:s kartläggning informerades invånarna om att de skulle vara på plats för att kunna registreras, enligt EPM.⁸⁸ Flera av dem Swedwatch pratar med berättar dock att de arbetat i området som guldvaskare hela livet men inte har inkluderats i EPM:s register då de inte visste om att kartläggningen skulle göras och därför inte var närvarande där den genomfördes. Därmed anses de inte ha rätt till kompensation.

Nya boenden och problem med förhandlingarna

Den allvarligaste påverkan projektet har på lokalbefolkningen är enligt Mary Luz Quiroz på EPM de familjer som varit tvungna att omlokaliseras på grund av bygget. Hon berättar att de fått vara med och bestämma hur deras nya hus, som företaget

bygger åt dem, ska se ut. Enligt EPM har dessa familjer också rätt till hjälp att hitta en alternativ försörjning utifrån egna idéer. EPM:s team av experter följer sedan dessa familjer under fem år för att utvärdera projekten. Kompensationsprogrammet har utvecklats tillsammans med NGO:n Codesarollo.⁹⁶ Mary Luz Quiroz påpekar att EPM hjälpt flera av småjordbrukarna att få papper på sin mark vilket de flesta tidigare saknat. Swedwatch har bett om en intervju med Codesarollo men fått nej med hänvisning till att EPM inte gett organisationen tillåtelse att ställa upp på intervjuer om projektet. EPM säger till Swedwatch att det föredrar att svara på frågor självt eftersom det ser sig som ytterst ansvarigt.⁹⁷

I en by som Swedwatch besöker uppger lokalbefolkningen att deras betonghus spruckit på grund av sprängningarna som sker under bygget.⁹⁸ EPM hävdar att nya trähus ska byggas för dessa personer trots att man inte kunnat bevisa att sprickorna uppkommit på grund av sprängningarna. Husen var i mycket dåligt skick redan innan, menar de. De drabbade som Swedwatch talar med menar dock att de inte känner till att de ska få nya hus.

Swedwatch träffar också personer som inkluderats i kompensationsystemet men som är missnöjda med den kompensation de fått och hur förhandlingarna gått till. Några väntar på att få ett nytt boende men har ingen information om när det kommer att ske. Andra menar att betalningen för marken är för låg och att EPM inte gett dem möjlighet att förhandla om ett bättre pris.⁹⁹ Eftersom bygget anses ligga i allmänhetens intresse är de tidigare markägarna tvungna att sälja till EPM.¹⁰⁰ Enligt en rapport från EPM från juni 2013 går markuppköpen betydligt långsammare än planerat, bland annat på grund av svårigheter att komma överens med markägarna. Av 74 markegendomar som planerades vara uppköpta 2013 var bara två processer helt avslutade i juni samma år.¹⁰¹

Ríos Vivos och motståndet mot vattenkraftverket

Rörelsen *Ríos Vivos* finns på nationell nivå i Colombia och samlar organisationer och grupper av människor som anser sig drabbade av utbyggnaden av vattenkraftverk och gruvnäring. *Ríos Vivos* har fördömt de kränkningar av mänskliga rättigheter man anser sker i samband med dessa projekt och föreslagit alternativa utvecklingsprojekt. Hídraituangoprojektet är bara ett av många vattenkraftverk i Colombia som skapat konflikter med lokalbefolkningen. I Hídraituangos projektområde är många av dem som protesterar mot bygget organiserade genom *Ríos Vivos Antioquia* som startades efter en protest mot bygget 2010 och har ett tusental aktiva medlemmar. Demonstrationer som *Ríos Vivos* anordnat har dock vid några tillfällen samlat upp till 3000 personer enligt lokala organisationer.¹⁰²

Ríos Vivos kritiserar att så många traditionella guldvaskare hamnat helt utanför EPM:s kompensationsystem.¹⁰³ *Ríos Vivos* menar också att det påverkat många andra grupper försörjning när guldvaskarna försvinner, till exempel de som sålt mat till dem eller transporterat deras redskap mot betalning. Dessa har inte heller inkluderats i tillräcklig utsträckning i EPM:s åtgärdsprogram, enligt Isabel Zuleta, talesperson för *Ríos Vivos Antioquia*. Hon menar också att EPM:s strävan att minimera

Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia. Ríos Vivos motsätter sig bygget på grund av människorättsriskerna och miljöpåverkan. FOTO: MAGNUS ARONSON

kostnaderna gör att kompensationsystemet som tagits fram inte utgör en adekvat lösning på den situation vattenkraftverket skapat för de drabbade.

- De traditionella guldvaskarna har levt av floden i generationer och känner inte till andra försörjningssätt. Om de ska kunna ändra hela sin försörjningsmodell krävs mer tid och åtgärder som går att förena med deras kultur. Lokalbefolkningen befinner sig i ett tydligt underläge i förhandlingar med företaget. Framför allt de kvinnor som drabbas kan ha svårt att föra sin talan i förhandlingarna och har begränsade möjligheter att hitta en alternativ försörjning. Projektområdet är också hårt drabbat av den väpnade konflikten vilket ökar deras utsatthet, säger Isabel Zuleta.¹⁰⁴

Isabel Zuleta anser att EPM inte tar hänsyn till områdets historia och de massakrer som utförts av paramilitära grupper som senare visade sig ha kopplingar till högt

uppsatta politiker.¹⁰⁵ Under tiden för några av dåden beredde provinsregeringen i Antioquia väg för Hídrituango projektet. Sedan dess har provinsregeringen bytts ut men områdets historia bidrar till att det finns en stark misstro och rädsla även gentemot statliga aktörer som EPM, menar Isabel Zuleta. Ríos Vivos hävdar också att det finns massgravar, så kallade *fosas*, kvar i området efter paramilitärens mord och har påtalat detta för EPM.¹⁰⁶ När dammen vattenfylls riskerar det att omöjliggöra att dessa brott klaras upp menar Isabel Zuleta.¹⁰⁷ Enligt EPM har de kontrollerat noga med berörda myndigheter att inga kända gravar finns i området och säger att bygget skulle stoppas omedelbart om det upptäcktes.¹⁰⁸ Isabel Zuleta menar dock att det finns många gravar som bara de traditionella guldvasarna känner till och kan peka ut då det ofta varit de som upptäckt lik som kastats i floden och begravt dem.¹⁰⁹ Att slänga mordoffer i floden har länge varit ett sätt att undanröja bevis.¹¹⁰ Denna risk bör undersökas närmare anser Swedwatch.

Andra negativa effekter av projektet

Utöver de problemområden som redan nämnts återkommer flera andra uppgifter om negativ påverkan på människorättsituationen i de intervjuer Swedwatch genomfört. Till stor del är de kopplade till den inflyttning som skett till området i samband med bygget. I vissa delar av projektområdet har befolkningen mer än fördubblats sedan bygget startade.¹¹¹ Den lokala inflationen uppges ha ökat och mycket har blivit dyrare. Antalet inflyttade manliga arbetare har lett till tre nya bordeller i Ituango och det finns en oro för att sexuellt överförbara sjukdomar ska öka.¹¹²

Enligt några av de intervjuade orsakar dammet från bygget luftvägsproblem och lägger sig på odlingarna vilket försämrar skördarnas kvalitet. Det har också gjort att antalet bin har blivit färre och pollineringen har därmed försvårats, berättar de. Flera vägar som lokalbefolkningen tidigare använt har de inte längre tillträde till. Man menar också att bygget medför andra miljökonsekvenser som att fisk inte längre kan ätas i samma utsträckning och att djur skrämts iväg från området runt floden längre upp i bergen.¹¹³ I en familj berättar föräldrarna att två av de yngre barnen fått nedsatt hörsel av sprängningarna som sker vid bygget och att de inte har förvarnats innan.

Andra klagomål rör bristen på saklig och förståelig information om vad bygget innebär. Trots informationsinsatserna både från företaget och lokala myndigheter är det uppenbart svårt att nå ut med informationen till alla.

Swedwatches intryck är att många av de indirekta effekterna av projektet hanteras i någon mån inom ramen för EPM:s olika åtgärdsprogram som företaget driver tillsammans med flera nationella och lokala myndigheter. Det innefattar extra insatser i projektområdet utöver de insatser som ska kompensera de direkt drabbade. Genom programmet *Hídrituango Plus* ska sammanlagt 100 miljoner dollar investeras i bland annat infrastruktur, hälsa, utbildning och sanitet.¹¹⁴ Den internationella organisationen för migration, OIM, har anlitats för att motverka några av de problem som är relaterade till migrationen. De driver försörjningsprojekt med jordbrukare i sex av de drabbade kommunerna och har även utbildningsinsatser bland annat för att förhindra att ungdomar rekryteras av väpnade grupper.¹¹⁵ Det är dock för tidigt att utvärdera hur effektiva dessa projekt är.

Klagomålssystem

Enligt internationella riktlinjer har företag en skyldighet att upprätta klagomålssystem för dem som drabbats negativt av deras verksamhet.¹¹⁶ Systemen ska vara transparenta, trovärdiga och tillgängliga för alla.¹¹⁷ Klagomål till EPM kan lämnas antingen via hemsidan eller direkt till någon av de anställda på företagets kontor. Sådana finns i varje kommun för att svara på frågor från de boende.¹¹⁸ Där kan även analfabeter diktera sina klagomål och få hjälp att få dem nedskrivna. EPM hänvisar också till de dialogmöten som borgmästarna håller i varje kommun varannan månad där civilsamhället kan delta och diskutera frågor relaterade till vattenkraftprojektet.¹¹⁹ Dessa möten är dock inte till för att diskutera enskild kompensation, utan handlar mer om hur man använder allmänna medel som projektet drar in.¹²⁰

Klagomålen kring kompensation behandlas av en expertgrupp som gör fältbesök och använder både intervjuer och teknisk bevisning för att klargöra om de som anser sig drabbade har rätt till ersättning.¹²¹ De klagande måste kunna bevisa sin rätt med skriftliga intyg från olika myndigheter för att kunna beviljas kompensation.¹²² Swedwatch har bett EPM om statistik över vilken typ av klagomål som lämnats in och hur många av dem som lösts men har ännu inte fått det när rapporten trycks. Ríos Vívos arbetar med runt 800 fall där kompensation saknas eller är felaktig, enligt organisationen. Man har hittills presenterat ett hundratal fall till EPM men inget av dem har godkänts, enligt Isabel Zuleta. Det tar lång tid att skaffa alla de dokument som krävs. Många drabbade inte vet hur man gör eller har råd att ta sig runt till de myndigheter som kan utfärda intygen.¹²³ De som Swedwatch intervjuar har ingen eller mycket lite kunskap om hur klagomål kan lämnas in.

1.4 Tvångsförflyttning och övergrepp

Flera av de traditionella guldvaskare som Swedwatch träffar berättar att de vräkts från sina tillfälliga boenden vid stränderna under hotfulla och i vissa fall våldsamma omständigheter. De har först informerats om att de inte har rätt att vistas på stränderna men eftersom de saknat andra försörjningsmöjligheter än guldvaskningen har de fortsatt att arbeta där tills de blivit bortkörda av polis eller av EPM:s privata säkerhetsvakter. Enligt Ríos Vívos började vräkningarna år 2010.¹²⁴ Enligt Ríos Vívos har tre våldsamma massvräkningar av guldvaskare som arbetat på stränderna genomförts samt fyra till fem enskilda fall.¹²⁵ Sammanlagt runt 400 familjer uppges ha utsatts för våld eller hot av polisen i samband med att deras skjul rivits och redskap förstörts.¹²⁶ Enligt Ríos Vívos har även myndighetsrepresentanter och representanter från EPM varit närvarande vid flera av dessa tillfällen.¹²⁷ I en rapport från EPM från juni 2013 över hur projektet avancerar, skriver företaget självt att 811 människor vräkts från totalt åtta olika platser i projektområdet mellan 2011 och 2013. Av dem har 444 personer gett sig av från området frivilligt, enligt rapporten. Den innehåller dock inga uppgifter om hur de övriga avlägsnats.¹²⁸

I flera fall berättar också de som Swedwatch intervjuar att deras skjul förstörts eller bränts ner och att deras redskap och andra ägodelar kastats i floden eller beslagtogs.

”Som om vi inte hade rätt att försörja oss!”

Paula är 63 år och bor med sin man i Briceño. Hon har arbetat hela livet med att vaska guld och har förlorat sin huvudinkomst genom projektet.

”Jag, min man och mina barn arbetade i jordbruket under kaffesäsongen men de övriga åtta månaderna arbetade vi i floden. Vi rörde oss från strand till strand och satte upp vårt plastskjul där vi arbetade för tillfället. Det fanns många stränder med många människor. Vi arbetade med att vaska guld på traditionellt sett, med ett träfat och en kvarn. **Jag är 63 år och har arbetat i floden sedan jag var 13. Jag brukade gå dit med min pappa. Det var han som lärde mig. Vi använde inga maskiner eller kemikalier. Mina söner arbetade också i floden. Det var därifrån vi försörjde oss, våra barn och barnbarn.** Jag sålde guldet i Medellín. Med det jag fick betalade jag mina döttrars sjuksköterskeutbildning. Nu har de fått avsluta studierna. De har inte råd att betala terminsavgiften och jag kan inte hjälpa dem längre. Min mamma är 87 år och sjuk. Hon lever med min bror som är funktionshindrad. Jag kan inte hjälpa dem längre.

Innan vi vräktes hade polisen varit närvarande i nästan fem månader och kontrollerade minsta steg vi tog. De installerade sig precis där vi höll till. Vi blev rädda för vi visste att de närsomhelst kunde hamna i konfrontation med de väpnade grupperna och vad skulle då hända med oss? Militären har varit i området sedan 2008.

De vräkte oss från floden 2011. Det var precis runt jul och vi var på väg dit för att arbeta. Området var redan avstängt men vi tog oss in ändå, för vad skulle vi annars leva av? **Säkerhetsvakterna kom med kravallpolisen och tvingade bort oss med helikopter. Det var hemskt. Vakterna sa åt oss att ge oss av och sa att de skulle förstöra våra skjul. Som om vi inte hade rätt att försörja oss! Vi trodde aldrig att vi skulle bli bortkörda så, som om vi inte hade några rättigheter.** De tvingade in oss i helikoptern och lämnade oss längre bort. Alla våra verktyg och andra ägodelar blev kvar. De är borta nu. Vi försökte anlita en advokat men det var fruktlöst. De sa att vi inte hade några rättigheter. Att floden inte är vår. Vi har levt där hela livet och har inte rätt till någonting. De var tre år sedan vi kördes bort och vad har vi fått? Ingenting. När vi protesterade kom de igen, kravallpolisen, med helikopter för att flytta på oss. De sprutade tårgas på oss och några blev misshandlade. De brydde sig inte om att det var barn med.

Vi var på ett möte med företaget efter en av protesterna, men det hjälpte inte. **De lyssnar inte på oss. De säger att vi inte var där när de registrerade folk. När de skulle göra folkräkningen var de bara på några av stränderna. Vi var på andra sidan, en bra bit bort och visste inte ens att de skulle komma.** Vi var inte där när de kom. Istället kom folk utifrån, från andra områden, och registrerade sig. Vi har inte fått någon kompensation. De säger att det inte går att vara på de stränderna som vi var på. Att de varit obeboeliga. Det är inte sant.

Vi var beroende av floden. Nu är den förstörd. Vi kan inte arbeta där längre. Den är full med material efter sprängningarna. Allt föll i floden när de sprängde, hela stenblock. Innan de sprängde tjöt en signal och vi var tvungna att springa som råttor. **Vi behöver vår flod. Hur ska vi leva av vägar och cementmurar och ljus? Det är inget våra barn kan äta. Fisken är också borta. Mina barnbarn går hungriga nu.** Jordbruket är slitsamt och går inte att försörja sig på. Vi har försökt men det ger inte tillräckligt. Jag har ett lån till kaffekooperativet som vi var med i som jag inte kan betala nu. Det jag helst skulle vilja ha är floden tillbaka. Det enda jag kan är att arbeta där. Jag är för gammal för att lära mig något nytt. Jag kan inte läsa och skriva. Om vi inte får det skulle jag vilja ha en kompensation som gjorde att jag inte behövde leva av andras goda vilja.”

Sedan 2010 finns en lag i Colombia som tillåter förstörelse av redskap som används för illegal gruvnäring.¹²⁹ Några guldvaskare har forslats bort med helikopter och lämnats utan mat eller tak över huvudet, enligt uppgifter till Swedwatch.

De som intervjuats av Swedwatch uppger också att de privata säkerhetsvakterna hotar människor som försöker ta sig ner till floden. I vissa fall har de sagt att "floden kommer att ta dem". Sådana hot var vanliga under perioden då paramilitären kontrollerade delar av området, enligt de boende. Även Swedwatches researcher hotas under besöket i området av säkerhetsvakter från företaget VISE Seguridad Privada, som anlitas av EPM för att skydda bygget av Hídrotuango. Då Swedwatches researcher försöker ta foton från en bro talar en säkerhetsvakt om att han ska ge sig av därifrån om han inte vill bli kastad med huvudet före ner i floden. Swedwatch har bett EPM om information om hur företaget säkerställer att säkerhetspersonalen runt bygget respekterar mänskliga rättigheter men har inte fått svar när rapporten publiceras.

1.5 Hot mot människorättsförvarare

Människorättsförvarare och andra aktivister i Colombia utgör en extremt utsatt grupp. Enligt organisationen *Somos defensores* attackerades under 2013 266 människorättsförvarare, varav 78 mördades.¹³⁰ Sociala rörelser i Colombia har riktat stark kritik mot den colombianska staten som de anser kriminaliserar sociala protester och ökar människorättsförvarares utsatthet.¹³¹ Att arbeta med frågor som rör till exempel rätten till mark, en rättvisare fördelning av resurser och rätten att organisera sig fackligt är ofta förknippat med både livsfara och social stigmatisering då dessa frågor sammankopplas med det som länge varit gerillans politiska ståndpunkter.¹³² Att utmålas som gerillasympatisör leder inte bara till att protesterna ses som mindre legitima utan innebär också automatiskt en ökad hotbild från väpnade grupper. Förövarna ställs ytterst sällan till svars.¹³³

Enligt colombianska människorättsorganisationer i Colombia har flera nya lagändringar använts för att kriminalisera sociala protester.¹³⁴ Bland ändringarna i strafflagen finns bland annat det nya brottet "blockerande av offentliga vägar som leder till förändring av den allmänna ordningen", vilket kan straffas med upp till 48 månaders fängelse. Kritikerna menar att det begränsar konstitutionella rättigheter som yttrandefrihet och mötesfrihet samt kränker de straffrättsliga principerna om laglighet och proportionalitet i påföljden för brottet.¹³⁵

Hoten mot Ríos Vívos

Medlemmar i Ríos Vívos som kritiserat bygget offentligt har utsatts för upprepade hot och i vissa fall misshandel från både illegala väpnade grupper, statliga säkerhetsstyrkor och privata säkerhetsvakter runt bygget. Två av Ríos Vívos medlemmar mördades under oklara omständigheter under hösten 2013. Den colombianska staten kan erbjuda hotade personer skydd via den nationella enheten för personskydd.¹³⁶ 19 personer ur Ríos Vívos är personligen hotade och tolv av dem har beviljats personskydd

Isabel Zuleta på ett av Ríos Vívos möten i Antioquia. Hotbilden mot Isabel Zuleta klassas av personskyddsmyndigheten som extraordinär. FOTO: MAGNUS ARONSON

när Swedwatch besöker Colombia.¹³⁷ Ännu har dock inga konkreta skyddsåtgärder vidtagits utöver att några mobiltelefoner delats ut.¹³⁸ Den Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter har också efterlyst kollektiva skyddsåtgärder för Ríos Vívos vilket hittills inte hörtsammats av den colombianska staten.¹³⁹ Ríos Vívos ansökte om kollektivt skydd för runt 300 personer efter massvräkningarna av de traditionella guldvasarna.¹⁴⁰

Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vívos Antioquia, har själv tagit emot upprepade hot. Enligt personskyddsmyndigheten klassas hotbilden mot henne som extraordinär. Hon menar dock att det är svårt att hitta ett effektivt skydd för människor på landsbygden eftersom de skyddsåtgärder som kan ges ofta är anpassade till stadsmiljö. Enligt henne blir det också komplicerat när skyddet kommer från staten samtidigt som staten, enligt henne, ligger bakom största delen av de kränkningar som sker i samband med Hídraituango.¹⁴¹

I flera fall är det svårt att veta vem som ligger bakom hoten. Andra människorättsförsvarare i området har också hotats. Medier och statliga aktörer kan ha ökat Ríos

Vívos utsatthet genom att rapportera påstådda band till gerillan vilket innebär att de automatiskt blivit måltavla för andra grupper.¹⁴² Ríos Vívos menar att rörelsen visat att det inte finns några sådana band. Enligt Isabel Zuleta syftar anklagelserna främst till att göra de drabbades krav mindre legitima.¹⁴³

Ríos Vívos rapporterar också upprepade övergrepp och godtyckliga frihetsberövanden från militär och polis mot personer ur rörelsen i samband med demonstrationer och möten mot Hídrouitango-projektet. Ríos Vívos demonstrationer mot bygget har vid flera tillfällen bemötts med övervåld av polisens specialstyrka ESMAD, *Escuadrón Móvil Antidisturbios*, den mobila kravallpolis som sätts in mot dem som anses störa den allmänna ordningen.¹⁴⁴ ESMAD har kritiserats för sin oproportionerliga våldsanvändning i samband med demonstrationer, bland annat i årsrapporten för 2013 från FN:s högkommissariat i Colombia.¹⁴⁵

Även FN:s högkommissariat i Medellín har tagit emot ett stort antal rapporterade människorättskränkningar från Hídrouitangos projektområde och uppger till Swedwatch att de följer utvecklingen i framför allt Ituango noga.¹⁴⁶ Högkommissariatet informerar också Swedwatch om att en grupp lärare i projektområdet som kritiserat vattenkraftverket offentligt mottagit ett brev som råder dem att sluta engagera sig. Maillet är skickat från en adress som ser ut att komma från ett av företagen i konsortiet CCC Ituangos leverantörskedja, Aranguren Solano. Swedwatch har fått se en kopia av mejlet som avslutas med några slagord, däribland att politikern Alfredo Ramos Botero ska friges. Alfredo Ramos Botero ledde provinsregeringen i Antioquia när Hídrouitangoprojektet fick klartecken av myndigheterna. 2013 frihetsberövades han för kopplingar till paramilitären.¹⁴⁷ Swedwatch kan inte bedöma i vilken mån brevet bör tolkas som ett hot. Enligt FN:s högkommissariat behöver det undersökas närmare.¹⁴⁸

Några exempel på hotbilden mot Ríos Vívos

- Vid ett tillfälle i januari 2012, strax innan ett protestmöte som Ríos Vívos planerat mot Hídrouitango, attackerades runt hundra medlemmar ur rörelsen vid en av stränderna i området av väpnade människor som utgav sig vara los Urabeños, en av de kriminella grupper som återbildats ur paramilitären. Personerna från Ríos Vívos misshandlades, rånades och hotades. Några av dem satt fastbundna på stranden hela natten och ledarna för Ríos Vívos tvingades lämna ut sina personuppgifter och namn på familjemedlemmar. Enligt vittnen från Ríos Vívos hade några av männen av oklar anledning på sig kläder med det statliga företaget EPM:s logga på.¹⁴⁹
- En sprängladdning, utplacerad av okända gärningsmän, exploderade i ingången till huset där en av Ríos Vívos ledare bor. Ledaren och två personer i hans familj skadades lindrigt. Ledaren hade tidigare ansökt om skydd från den statliga personskyddsmyndigheten men inte fått det när dådet inträffade.¹⁵⁰
- En kvinnlig medlem i Ríos Vívos filmade hur guldvaskare vid en av stränderna vräktes och utsattes för övergrepp från de statliga säkerhetsstyrkorna. Därefter mottog hon anonyma hot av så allvarlig grad att hon såg sig tvungen att fly. Idag bor hon i ett fattigt område utanför Bogotá och vågar inte återvända.¹⁵¹

- Polis och privata säkerhetsvakter anställda av EPM har tagit foton av deltagare på möten som Ríos Vívos organiserat och medlemmar ur rörelsen har häktats utan förklaring strax innan planerade protestmöten.¹⁵² Ríos Vívos rapporterar också att deras medlemmar hotats av en av borgmästarna i området som sagt att de kommer att fängslas om de deltar i rörelsen.¹⁵³
- Mellan augusti 2012 och april 2013 intensifierades protesterna mot Hidroituango och sammanlagt tolv olika protestaktioner genomfördes i olika delar av projektområdet. Under en fredlig manifestation som Ríos Vívos organiserade med tillåtelse av de lokala myndigheterna i mars 2013, sattes ESMAD in och flera av demonstranterna misshandlades. Tårgas användes trots att det fanns barn närvarande.¹⁵⁴ En grupp på nära 80 personer häktades på oklara grunder och flera ledare fördes bort i polishelikopter.¹⁵⁵ Flera personer ur Ríos Vívos åtalades efter det, för att ha blockerat vägen.¹⁵⁶

På flykt

I mars 2013 bestämde sig runt 370 drabbade personer från Hidroituangos projektområde som anslutit sig till Ríos Vívos att gemensamt lämna området. De ansåg att situationen blivit ohållbar. Hoten mot dem hade ökat från flera håll och bristen på försörjningsmöjligheter hade blivit akut för dem som varit beroende av den traditionella guldvaskningen. Gemensamt tog de sig till Medellín där de genomförde flera protester som uppmärksammades i lokala medier.¹⁵⁷ I väntan på hjälp från myndigheterna ockuperade de en gammal idrottsanläggning på det statliga universitetet, *Universidad de Antioquia*, i Medellín.

Två pojkar på idrottsanläggningen på det statliga universitetet i Medellín. Drygt 300 personer som lämnat projektområdet på grund av hot och förlorade försörjningsmöjligheter bodde i idrottsanläggningen i drygt sex månader under 2013. FOTO: RÍOS VÍVOS

Familjerna bodde i gymnastiksalen under drygt sex månader och levde på det som Ríos Vivos samlade in från olika håll.¹⁵⁸ Under tiden i idrottsanläggningen förde de samtal med företaget EPM och myndighetsrepresentanter om sin situation. De drabbade stod fast vid att det var bygget av Hídroituango som drivit dem på flykt. Den colombianska lagen kräver att man anser sig drabbad av någon av de illegala väpnade grupperna för att bli klassad som internflykting och gruppen fick därför ingen flyktingstatus erkänd.

Universitetet ville inte ha demonstranterna kvar då det menade att det inte gick att garantera deras säkerhet där.¹⁵⁹ Många barnfamiljer fanns med bland dem som bodde i idrottsanläggningen. En av Ríos Vivos ledare, Nelson Giraldo, åkte tillbaka till projektområdet för att se om gruppen kunde återvända och om det fortfarande gick att arbeta på någon av stränderna. Den 17 september 2013, i samband med det, sköts han till döds med fyra skott på stranden Sardinias i projektområdet. Mordet och de drabbades situation uppmärksammades av bland annat Amnesty International och Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter som efterlyste kollektiva skyddsåtgärder för gruppen som var kvar på universitetet.¹⁶⁰ Händelsen rapporterades också i media.¹⁶¹

När mordet inträffade hade advokatorganisationen *Corporacion Juridica Libertad*, CJL, ansökt om kollektiva skyddsåtgärder för gruppen från myndigheterna sedan ett år tillbaka. Ansökan hade bifallits av en domstol men utan att några skyddsåtgärder vidtagits. Enligt CJL hade Ríos Vivos medlemmar under en längre tid varit utsatta för hot och tortyr.¹⁶² Enligt den nya flyktinglagen i Colombia, *Ley de víctimas*, har alla rätt att skriva in sig i flyktingregistret för att få sin flyktingstatus utredd.¹⁶³ Det räcker med att skriva in sig för att få rätt till humanitär hjälp. CJL ifrågasätter varför myndigheterna inte lät Ríos Vivos registrera sig som flyktingar vilket gjorde att de inte fick någon humanitär hjälp under tiden på universitetet. CJL har överklagat detta till konstitutionsdomstolen som ännu inte fattat beslut i frågan när rapporten trycks. Enligt CJL borde också själva den nya flyktinglagen göras om så att den omfattar även personer som tvingats på flykt i samband med nya byggen som Hídroituango.¹⁶⁴

Efter förhandlingar med lokala myndigheter återvände majoriteten av de drabbade som befann sig på universitetet till projektområdet i oktober 2012.¹⁶⁵ Myndigheterna anordnade transporten tillbaka och ett mindre ekonomiskt bidrag samt ett paket med basvaror till varje familj. Inga långsiktiga lösningar hade dock bestämts för att garantera de drabbades säkerhet eller försörjningsmöjligheter. Enligt Ríos Vivos återvände de för att de var trötta på situationen och insåg att situationen i idrottsanläggningen var ohållbar. Runt 90 personer ur gruppen stannade kvar i Medellín då de ansåg det omöjligt att återvända av säkerhetsskäl.¹⁶⁶ Den 30 november 2013 sköts ytterligare en ung man ur Ríos Vivos, Robinson David Mazo, till döds i Ituango.¹⁶⁷ Det är fortfarande oklart i vilken mån det mordet har en koppling till hans engagemang i rörelsen. Ingen av mordutredningarna är klara när rapporten skrivs.¹⁶⁸

När rapporten trycks pågår ingen dialog mellan företaget EPM och Ríos Vivos. Under Swedwatches intervjuer hävdar både EPM och Ríos Vivos att det är den andra parten som valt att avbryta förhandlingarna som tidigare hölls och att de båda är beredda att återuppta dem. Ríos Vivos krävde till en början att hela bygget skulle stoppas vilket EPM ansåg var orimligt. Enligt Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, borde bygget stoppas på grund av människorättsriskerna. Då detta är högst otroligt

”Idag har jag inte en peso”

Julia är 42 år och ensamstående med fem barn. Hon har arbetat hela sitt liv i floden med att vaska guld. Hon förlorade sin inkomst när projektet startade och såg sig tvungen att ge sig av till Medellín. Idag bor hon i en av kåkstäderna i utkanten av staden.

”Det började redan 2002, det var då vi började se soldater där. Min bror blev av med ett öga för att han inte gav guldet han hade vaskat till soldaterna. De sköt honom i ansiktet. Han var halvdöd när han kom till sjukhuset men överlevde. Min man sköts till döds för ett år sedan, när han var på väg till floden för att arbeta. Vi vet inte vad som hände eller vem som gjorde det.

Vi visste inget om projektet, vad som skulle hända, förrän vi såg maskinerna där. Sedan kom kravallpolisen och sa att folk måste ge sig av. De sa att de skulle få en peng för det men det var inte sant. Vi fick ingenting så vi återvände till floden för att arbeta och det var då de körde bort folk i helikopter. Jag var inte där den dagen de tog ner våra skjul. Vi var flera som hade åkt därifrån för att sälja guldet. **När jag kom tillbaka fanns inget kvar. Jag har inte fått någon kompensation. De sa att jag måste kunna bevisa min situation med papper. Vad för papper? Vi har inte varit anställda av någon, hur ska jag kunna visa att jag arbetade där?** Nu har jag inte råd att ta mig tillbaka för att försöka få några papper. Om någon god människa ger mig en peng så använder jag den för att köpa mat till barnen. Om de vill ha bevis kan jag visa dem hur man gör för att vaska guld i floden. Det är svårt. Inte vem som helst kan göra det så som vi gjorde.

Idag har jag inte en peso. Mina barn har missat ett skolår för att jag inte har några pengar och för att vi var tvungna att ge oss av. Vi lever av människor som försöker hjälpa oss. **Jag har ingen utbildning. Jag växte upp vid floden och mina föräldrar lärde mig att vaska. Det är något som gått i arv alltid. Vi gick aldrig hungriga så länge vi hade floden att leva av.** Därifrån betalade jag mina barns skolgång och en kvinna som hjälpte mig att laga mat. Hennes barn fick också mat av oss. Vi hyrde ett bra hus medan jag fortfarande hade pengar till hyran. Men det området har minerats nu. Militären sa att de inte kunde garantera vår säkerhet längre för att området tillhörde EPM.

När jag drevs bort från floden kunde jag inte betala hyran längre. Till slut gav vi oss av till Medellín. Jag hade inget val. **Huset vi bor i nu är av trä. Det har inget golv, bara den här plasten som jag lagt här för att barnen inte ska stoppa jord i munnen. Jag betalar väldigt lite här men vi har inget ljus eller rinnande vatten. Barnen blir sjuka hela tiden.**

Ett av mina barn har börjat skolan igen men för de andra har jag inte haft råd att betala. Skolan ligger långt bort och de måste ha skor för att kunna gå dit. Jag fick ett litet bidrag från kommunen men jag var tvungen att köpa gas för pengarna för att kunna laga mat. Innan fick jag laga över öppen eld. Vi har det jättedåligt här men jag har inte råd med något bättre. Jag blir sjuk av att oroa mig så mycket för barnen. Jag har fått magsår. Hur ska jag kunna hitta ett arbete här i Medellín? Jag kan inte ens läsa och skriva.”

En av kåkstäderna utanför Medellín dit flera av de drabbade flytt. FOTO: MAGNUS ARONSON

anser hon att ett minimikrav är att hitta en alternativ försörjning för alla de guldvas-kare och andra som drabbats. Kompensation måste ske utifrån deras specifika behov, kultur och omfatta alla de drabbade, enligt Isabel Zuleta. Hon understryker att en förutsättning för en ny dialog är att företaget på allvar lyssnar på de drabbades krav och är berett att genomföra konkreta åtgärder. Under tiden de drabbade befann sig på universitetet förde EPM en dialog med gruppen endast om formerna för deras återvändande men ansåg sig inte berett att diskutera problemen som lett till att de flytt, enligt Isabel Zuleta.¹⁶⁹

1.6 Vem drabbas?

Sammantaget kan Swedwatch konstatera att det finns starka indikatorer på att vattenkraftverksprojektet Hídroituangó medför allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter – både tidigare och pågående.

Det är tydligt att en stor del av befolkningen i projektområdet runt vattenkraftverket tillhör en utsatt grupp då de är både fattiga, analfabeter och hårt drabbade av den väpnade konflikten. De flesta saknar papper på sin mark. Många drabbade är kvinnor. Kvinnor är särskilt utsatta då de oftare är analfabeter och har begränsade möjligheter att få jobb inom ramen för bygget. Många av dem är familjeöverhuvuden efter att männen dött. De kan ha särskilda svårigheter att föra sin talan i förhandlingar med företaget. De har också svårt att ta sig till staden och utkräva de bevis från myndigheter som krävs för att kunna upptas i kompensationssystemet. De har försörjt stora familjer och den traditionella guldvaskningen, barequeon, har varit en viktig inkomstkälla. Trots sin utsatthet faller de traditionella guldvaskarna mellan stolarna på flera sätt då de varken har några kollektiva rättigheter eller erkänns som flyktingar.

De som migrerat till städernas slumområden blir ännu mer utsatta. Julia, i intervjun på s. 22, som flyttat till Medellín efter att ha drabbats av projektet är ett exempel. Hon har fem barn, saknar försörjning och tvingas att tigga. Hon bor i ett enkelt trähus där det regnar in och saknar både el, rinnande vatten och toalett. Hennes barn förlorade ett år i skolan på grund av att de vräktes från projektområdet och hon saknar pengar till skolböcker och pennor för barnen. Barn ska alltid anses som en utsatt grupp. De drabbas hårt när föräldrarna blir av med boende och försörjning eller tvingas migrera. I flera fall har Swedwatch fått in uppgifter om att barn varit närvarande under våldsamma ingripanden från främst polisen. Barn drabbas också av byggets indirekta effekter på säkerhetssituationen.

Både de statliga och privata säkerhetsstyrkornas bemötande av Ríos Vivos under demonstrationer och möten, samt illegala aktörers ökade hot mot gruppen, inverkar negativt på medborgerliga och politiska rättigheter som yttrandefrihet och rätten till fredliga sammankomster. De som tagit på sig en ledarroll är särskilt utsatta och lever med ständig fara för sitt liv och sin personliga säkerhet.

Riskmatrisen nedan kartlägger de människorättsrisker som Swedwatch kunnat konstatera runt vattenkraftprojektet Hídroituangó, samt vilka specifika rättigheter det handlar om. Matrisen tar upp risker som är både direkt och indirekt kopplade till vattenkraftverket men tar bara upp de risker som framkommit under Swedwatches studie. Andra människorättsrisker kan också finnas och detta bör därför inte ses som en komplett kartläggning. Alla risker kan förändras över tid och måste utvärderas regelbundet samt vid behov.

Nästa sida visar vilka rättighetsproblem och risker som Swedwatch funnit med kraftverksbygget, samt det företagsansvar som kan förväntas utifrån FN:s vägledande principer.

Rättighet/konvention	Företagsansvar	Aktuell risk
	Fler typer av ansvar kan vara aktuellt inom respektive punkt. Här berörs endast sådant som är aktuellt för denna rapport.	Risker som Swedwatch identifierat under fältresan. Riskerna behöver utredas ytterligare för att verifiera kränkningarna.
Rätten till tillfredsställande levnadsstandard/Rätten till tillräckligt med mat och rättvis distribution ICESCR art. 11	Vidta rimliga åtgärder som säkerställer att företagets verksamhet inte negativt påverkar tillgången till lämplig mat på lokal och regional nivå. ⁷⁰	Drabbades ekonomiska situation försämras och påverkar deras mattillgång. Bygget påverkar också tillgången till fisk och försämrar skördar.
Rätten till tillfredsställande levnadsstandard/Rätten till lämpligt boende ICESCR art. 11	Inte förvärva en persons hem, mark eller rätt till mark utan vederbörligt rättsligt förfarande. Inte orsaka tvångsmässig avhysning av individer från deras bostad utan att de har haft tillgång till representation och vederbörligt rättsligt förfarande. ⁷¹	De traditionella guldvasarnas skjul har förstörts och markägare har fått ge upp sin mark mot för låg kompensation. Tvångsförflyttning av individer från deras bostad har skett utan att de har haft tillgång till representation och vederbörligt rättsligt förfarande. Bygget har drivit drabbade till städernas slumområden där de lever i undermåliga bostäder.
Rätten till hälsa ICESCR art. 12	Vidta rimliga åtgärder för att säkerställa att företagets verksamhet inte negativt påverkar individers hälsa, inkluderat inverkan på vatten och luft. ⁷²	Luftkvaliteten försämras och orsakar luftvägsproblem. Barns hörsel har blivit nedsatt pga sprängningar. Könssjukdomar ökar till följd av ökad prostitution.
Rätten till utbildning ICESCR art. 13	Säkerställa att företagets verksamhet inte hindrar individers fysiska tillgång till utbildningsmöjligheter. ⁷³	Barn har fått avbryta sin skolgång pga att föräldrarnas ekonomiska situation försämrats. Ett ökat antal personminor i vissa områden hindrar barns möjlighet att gå i skolan och har lett till dödsfall bland dem.
Rätten till liv ICCPR art. 6	Säkerställa att företagets säkerhetsarrangemang endast används i motverkande eller defensivt syfte. Säkerställa att personer som tillhandahåller säkerhetstjänster är utbildade i ansvarsfull hantering av skjutvapen, vilket inkluderar användandet av våld endast när det är absolut nödvändigt och endast i proportionalitet till hotet. ⁷⁴	Säkerhetspersonal runt bygget hotar lokalbefolkningen, inklusive dödshot. Flera demonstrationer har bemötts med övervåld från polisens sida. Militären sätter civila i fara vid sina militära operationer. Flera mord har begåtts som misstänks ha samband med offrets protester mot bygget.
Rätten att inte bli utsatt för tortyr, grym, omänsklig eller förnedrande behandling ICCPR art. 7	Inte utsätta någon för tortyr, grym, omänsklig eller förnedrande behandling.	Säkerhetsvakter och polis har hotat och misshandlat lokalbefolkningen samt bränt deras skjul. Flera personer har torterats av väpnade grupper efter att de protesterat mot bygget. IACHR har efterlyst kollektiva skyddsåtgärder utan resultat.
Rätten till frihet och personlig säkerhet ICCPR art. 9	Inte fysiskt frihetsberöva någon, med undantag för när detta är nödvändigt för att skydda den personens eller annans hälsa, säkerhet eller egendom, samt endast tills dess att hotet har neutraliserats och personen har blivit frisläppt eller, om lämpligt, överlämnad till behörig myndighet. Säkerställa att den typen av frihetsberövande som beskrivs ovan är så kortvarigt som möjligt och att situationen löses snabbt, med hänvisning till villkoren för frihetsberövande. ⁷⁵	Omfattande häktningar har genomförts i samband med fredliga protester mot bygget. Frihetsberövandet har inte stått i proportion till hotet eller följt villkoren för frihetsberövande.

Rättighet/konvention	Företagsansvar	Aktuell risk
	Fler typer av ansvar kan vara aktuellt inom respektive punkt. Här berörs endast sådant som är aktuellt för denna rapport.	Risker som Swedwatch identifierat under fältresan. Riskerna behöver utredas ytterligare för att verifiera kränkningarna.
Rätten att röra sig fritt ICCPR art. 12	Inte hålla inne anställdas eller andra individers resedokument eller identitetshandlingar. Minska hinder för möjligheten för personer att röra sig fritt åtminstone inom ett lands gränser. ⁷⁶	Identitetshandlingar har beslagtogs av militär runt bygget i samband med Ríos Vívos bussresor. Tillgång till vägar begränsas.
Rätten till privatliv ICCPR art. 17	Endast tillhandahålla en individs personuppgifter eller annan information till statliga myndigheter i den utsträckning som krävs av lagen samt på begäran, eller med individens medgivande. Minimera användandet av övervakning och säkerhetsåtgärder som kan påverka individers rätt till privatliv. Endast använda sådana åtgärder för det legitima syftet att skydda sina tillgångar och säkerheten för anställda och andra. ⁷⁷	Säkerhetspersonal förföljer och trakasserar lokalbefolkning. Polis och privata säkerhetsvakter har tagit foton av deltagare på möten som Ríos Vívos organiserat. Samarbetet mellan EPM, polis och militär är problematiskt. EPM underlättar att kränkningar begås av andra aktörer.
Rätten till åsikts- och yttrandefrihet ICCPR art. 19	Säkerställa att samtliga av företagets intressenter tillåts att ha sina åsikter om företaget, dess produkter och övriga aspekter av verksamheten. Tillhandahålla mekanismer för att nå lösningar genom dialog för personer som känner att deras mänskliga rättigheter har blivit påverkade av företaget. ⁷⁸	Kritiker till bygget utmålas som gerilla och försätts i ytterligare fara. Fredliga protester har mötts med övervåld från byggets säkerhetspersonal och lett till omfattande och ogrundade häktningar. Polis och privata säkerhetsvakter har tagit foton av deltagare på möten som Ríos Vívos organiserat och medlemmar ur rörelsen har häktats utan förklaring strax innan planerade protestmöten. ⁷⁹ Ríos Vívos har hotats av en av borgmästarna i området som sagt att de kommer att fängslas om de deltar i rörelsen. Effektiv dialogmöjlighet mellan de drabbade och EPM saknas. Klagomålsmekanismerna är inte tillgängliga för alla berörda grupper i praktiken.
Rätten till informationsfrihet ICCPR art. 19	Tillhandahålla anställda och lokalbefolkningen med information som direkt påverkar dem. ⁸⁰	Drabbade saknar information om projektet och hur de kommer att påverkas samt vilken kompensation de har rätt till.
Rätten till fredliga sammankomster ICCPR art. 21	Inte använda våld för att ingripa i demonstrationer mot företaget eller i närheten av dess område, så tillvida demonstrationen inte innebär en säkerhetsrisk för företaget eller dess anställda. ⁸¹	Fredliga protester har bemötts med övervåld från ESMAD och lett till omfattande och ogrundade häktningar.
Barns rättigheter ICCPR art. 24	Barn är i behov av särskilt skydd. Som minderåriga anses barn vara en särskilt utsatt grupp enligt mänskliga rättigheter. ⁸²	Barn drabbas negativt på flera sätt. Barn har bland annat varit närvarande vid vräkningar och polisingripanden. Barns skolgång har i flera fall drabbats av projektet. Barn drabbas också av den allmänna säkerhetssituationen.

DEL 2. Ansvar

Detta kapitel innehåller dels en teoretisk del kring riktlinjer som Swedwatch anser särskilt relevanta för denna rapport, dels en analys av de olika aktörernas ansvar för människorättsriskerna runt vattenkraftverket Hídroituangó. Fokus ligger på de svenska aktörerna. Kapitlet inleds med ett avsnitt om kundansvar vilket är centralt för att granska i vilken mån Scania och Atlas Copco hanterat riskerna på ett adekvat sätt. Ett avsnitt tittar också närmare på företags ansvar i konfliktområden och de särskilda risker som företagsverksamhet i sådana områden innebär. Den colombianska och svenska statens skyldigheter enligt FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter tas också upp.

2.1 Riktlinjer

Kundansvar och FN:s vägledande principer

Begreppet *human rights due diligence* har en central roll i FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter som Sverige och svenska företag ska följa. Principerna godkändes 2011 och har sedan inkorporerats i bland annat OECD:s riktlinjer för multinationella företag. Principerna tydliggör företags respektive staters ansvar att respektera och skydda mänskliga rättigheter samt gottgöra kränkningar som skett. Human rights due diligence avser den process som företag bör ha på plats för att analysera vilken negativ påverkan deras verksamhet riskerar att ha på mänskliga rättigheter, och planen för hur dessa risker ska förebyggas.

Principerna slår fast att företag har ett ansvar att respektera mänskliga rättigheter i alla delar av sin verksamhet. Ansvaret existerar oavsett statens förmåga att skydda de mänskliga rättigheterna. Åtgärderna bör fokusera på de områden där människorättsriskerna är som störst. Det är alltså inte företagets påverkansmöjligheter eller egna intressen som ska avgöra vilka åtgärder som prioriteras. Ju allvarligare risken är för negativ påverkan på mänskliga rättigheter, desto högre prioritet måste företaget ge frågan oavsett vilken koppling företaget har till påverkan.¹⁸³

Utöver FN:s allmänna förklaring och ILO:s kärnkonventioner ska företag utvärdera sin påverkan utifrån de människorättskonventioner som är särskilt relevanta i den aktuella kontexten. Det kan handla om rättigheter för särskilt utsatta grupper så som kvinnor, ursprungsfolk, barn eller migrantarbetare.¹⁸⁴ I områden med förhöjd risk för kränkningar bör en utökad riskanalys, så kallad *enhanced human rights due diligence*, genomföras.¹⁸⁵

För bedömningen av vad som är en allvarlig negativ påverkan på mänskliga rättigheter ska företaget beakta allvarlighetsgrad, omfattning och om påverkan är av oåter-

kallelig karaktär. En påverkan som är tillfällig, drabbar få, och enkelt kan återställas är inte lika allvarlig som en påverkan som drabbar fundamentala rättigheter, drabbar fler människor eller inte går att återställa, till exempel dödsfall, eller permanent skada.¹⁸⁶

Enligt de vägledande principerna kan företag vara involverade i kränkningar av mänskliga rättigheter på tre olika vis:

- Orsaka negativ påverkan genom sin egen verksamhet;
- Bidra till negativ påverkan genom sin egen verksamhet eller sina affärsrelationer;
- Genom sina affärsförbindelser stå i direkt samband med kränkningar eller negativ påverkan.¹⁸⁷

När det gäller att orsaka eller bidra till negativ påverkan krävs det att företaget förebygger och undviker potentiella risker, agerar för att stoppa negativ påverkan som pågår, och gottgör skada som man har orsakat. Om ett företag däremot är involverat i den negativa påverkan endast genom sin affärspartner (den tredje varianten ovan) krävs att företaget försöker påverka sin affärspartner att förebygga och förhindra framtida risker, stoppa pågående negativ påverkan samt gottgöra kränkningar som skett. I det fallet har företaget emellertid inget eget ansvar att gottgöra skada, eller att ge ersättning till människor som drabbats.¹⁸⁸

Den här rapporten berör främst den sistnämnda typen av involvering – samband genom affärsförbindelser, vilket bäst beskriver Scania och Atlas Copcos koppling till negativ påverkan i fallet Hidroitungo. Skillnaden mellan att stå i samband med kränkningar och bidra till kränkningar kan dock ibland vara glidande och beror till stor del på hur nödvändigt ett företag är för projektet som helhet.¹⁸⁹ Enligt FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter kan frågor om ”delaktighet” (”complicity”) uppkomma när ett företag bidrar till, eller anses bidra till, en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna som andra parter orsakar. Delaktighet har både en icke-rättslig och en rättslig mening. I den icke-rättsliga meningen kan företag uppfattas som delaktiga i en annan parts handlingar om de, till exempel, anses gynnas av en kränkning som den andra parten begår.¹⁹⁰

Principerna tydliggör också att genom en human rights due diligence kan företagen få hjälp med att hantera risken för rättsliga anspråk riktade mot dem, samt visa att de vidtog alla rimliga åtgärder för att undvika inblandning i en påstådd kränkning av mänskliga rättigheter. Företag som genomför en human rights due diligence bör dock inte ta för givet att de därmed automatiskt befrias från ansvar för att ha orsakat eller bidragit till kränkningar av mänskliga rättigheter.¹⁹¹

Möjligheten till inflytande i praktiken - piska eller morot?

Möjligheten till inflytande över en affärspartner ser olika ut beroende på vilken relation man har till det aktuella företaget. Att ställa krav på underleverantörer kopplat till mänskliga rättigheter, främst gällande rättigheter i arbetslivet, har blivit norm för de flesta stora företag. Att ställa krav i kundrelationer är däremot betydligt ovan-

ligare. I regel är det svårare att ställa krav när man själv är leverantör och befinner sig i en omvänd maktposition.

Även företag som levererar material till andra kan dock ha möjlighet att påverka hur kunden hanterar människorättsrisker, i synnerhet om deras produkter är avgörande för projektet som helhet. Företag ska utnyttja de möjligheter de har att ställa krav på mänskliga rättigheter, även i kundled, och göra allt de kan för att öka sitt inflytande. Möjligheten till inflytande ser olika ut vid olika tidpunkter. De tillfällen när möjligheterna att ställa krav relaterade till mänskliga rättigheter är som störst kan till exempel vara när nya avtal förhandlas, när serviceavtal eller licenser skrivs eller förnyas, när produkter kräver underhåll eller teknisk rådgivning eller vid revisioner av olika slag.¹⁹²

Expertorganisationen SHIFT arbetar med att omsätta FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter i praktiken.¹⁹³ SHIFT har listat ett antal sätt som dessa typer av krav kan ställas på. För att göra detta bör företag först tydliggöra vem de söker inflytande över, hur inflytandet kan användas och i vilket syfte.¹⁹⁴ Det kan handla om:

- Traditionellt kommersiellt inflytande, till exempel genom att ställa krav på sin affärspartner inom ramen för avtal och kontraktsskrivande.
- Bredare affärsinflytande, till exempel genom kapacitetshöjande aktiviteter som inte ingår i de traditionella affärsrutinerna.
- Inflytande tillsammans med affärspartners, till exempel genom gemensamma insatser tillsammans med andra företag, inom eller utöver samma industri.
- Inflytande genom bilateralt engagemang med en eller flera andra aktörer såsom regeringar, andra företag i branschen, internationella organisationer eller civilsamhällesorganisationer.
- Inflytande genom flerpartsinitiativ tillsammans med flera andra aktörer såsom regeringar, andra företag i branschen, internationella organisationer eller civilsamhällesorganisationer.

Utifrån dessa möjliga alternativ ska företag analysera vilken form av påverkan som är lämpligast. Om en form inte fungerar ska företaget försöka hitta andra alternativ.¹⁹⁵

Företag i konfliktområden

Företag och internationell humanitär rätt

Internationell humanitär rätt, IHR, är de internationella lagar som gäller i krig och konfliktområden.¹⁹⁶ Den stora skillnaden mellan IHR och mänskliga rättigheter är att IHR är bindande även för icke-statliga aktörer med koppling till den väpnade konflikten. Företag är inte parter under internationell humanitär rätt men alla aktörer vars aktiviteter kan kopplas till den väpnade konflikten ska respektera IHR, även företag.¹⁹⁷

Många företag har begränsad kännedom om sitt ansvar inom ramen för IHR, trots att de riskerar potentiell delaktighet i kränkningar som begås av andra aktörer som är parter i konflikten.¹⁹⁸ Företag som på olika sätt underlättar för, stödjer eller uppmuntrar en aktör att begå krigsbrott kan bli medskyldigt och föremål både för straffrättsligt åtal och civilrättsliga processer.¹⁹⁹ Det gör det särskilt viktigt för företag i konfliktområden att känna till potentiella risker kopplade till affärspartners eller andra aktörer som företag kan tvingas samarbeta med, till exempel polis och militär.

Samarbete med säkerhetspersonal

Kontrakt gällande säkerhetsarrangemang bör alltid innehålla bindande referenser till best practice, till exempel Voluntary Principles on Security and Human Rights.²⁰⁰ Verksamhet i konfliktområden kan innebära en förhöjd risk att sammankopplas med kränkningar som begås av privata säkerhetsbolag, militär eller polis. Behovet av att samarbeta med dessa aktörer för olika säkerhetsarrangemang är i regel större i konfliktområden.

Det är inte ovanligt att de aktörer som företag tvingas anlita för sin egen säkerhet samtidigt är delaktiga i konflikten och potentiellt bryter mot IHR. Företag ska därför så långt det är möjligt försäkra sig om att säkerhetspersonal agerar i enlighet med IHR där till exempel tortyr, förnedrande behandling, eller våldtäkt under alla omständigheter är förbjudet. Företag som anlitar en aktör som begår brott mot IHR löper stor risk för såväl straffrättsligt och civilrättsligt ansvar. Det finns också en risk att företag som samarbetar med sådana aktörer själva kan komma att ses som militära mål.²⁰¹

Privata säkerhetsbolag i konfliktområden har generellt pekats ut som en risksektor för företag. Nationell lagstiftning är ofta otillräcklig på grund av brister i registrering och licensiering av säkerhetsbolagen och brist på effektiva mekanismer och åtgärder för brott mot mänskliga rättigheter.²⁰² Kränkningar av privata säkerhetsbolag i områden med lågintensiv väpnad konflikt och postkonfliktsituationer är särskilt vanliga.²⁰³ Det är inte ovanligt att dessa företag motverkar en övergång till ett fredligt samhälle och utgör en risk för företag som anlitar dem att sammankopplas med en part i konflikten.²⁰⁴ Övergrepp från både ordningsmakt och privata säkerhetsbolag mot lokalbefolkningen är också vanligt förekommande i utvinningsindustrin och andra typer av storskaliga projekt.

I Colombia är företagens ansvar vid anställning av tidigare stridande aktörer en angelägen fråga. Företagen har en viktig funktion att fylla genom att ge dem chansen till en normal försörjning. Samtidigt har framför allt säkerhetsbolagens roll problematiserats. För många tidigare paramilitärer är de en attraktiv arbetsgivare men de kan också bli ett sätt för dessa personer att begå fortsatta kränkningar.

Flera riktlinjer har tagits fram internationellt för att säkra att säkerhetsarrangemang sker med respekt för mänskliga rättigheter. Innan samarbete med en ny aktör inleds bör aktören analyseras noggrant utifrån sina policyer gällande mänskliga rättigheter och eventuella uppgifter om tidigare eller pågående kränkningar.²⁰⁵ Säkerhetsarrangemang bör utvärderas regelbundet i dialog med myndigheter och lokalbefolk-

ning och alla eventuella kränkningar ska rapporteras. När det är möjligt bör säkerhetsbolagen eller statliga styrkor erbjudas utbildning i mänskliga rättigheter.²⁰⁶

Andra riktlinjer i konfliktområden

Utöver IHR och Voluntary principles on security and human rights finns flera internationella riktlinjer för företag verksamma i konfliktområden. Företag behöver förstå den kontext de verkar i och hur de påverkar konflikten med sin närvaro och verksamhet.²¹¹ Global Compact har tillsammans med PRI, Principles for Responsible Investment, tagit fram riktlinjer för företag i konfliktområden.²¹² Enligt riktlinjerna ska företag alltid genomföra en särskild riskanalys för sin påverkan på själva konflikten.²¹³ Företag bör känna till både den allmänna konfliktodynamiken i området och sin egen potentiella påverkan via till exempel korruption, arbetsvillkor, brist på utvecklingsmöjligheter för lokalbefolkningen eller miljöpåverkan. Företag ska väl känna till de olika parterna i konflikten och inte gynna vissa delar av befolkningen på bekostnad av andra. Att sammankopplas men någon sida i en konflikt kan innebära stora risker för ett företag, företagets personal eller verksamhet.²¹⁴

För att undvika att sammankopplas med människorättskränkningar bör företag tydligt kommunicera och implementera policyer och system i hela verksamheten för att respektera både mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Personal i hela verksamheten bör utbildas i detta och indikatorer tas fram för att utvärdera att de följs. Det är också särskilt viktigt att företagen använder sig av trovärdig och veri-

FAKTA

Internationella riktlinjer kring säkerhet

The Voluntary Principles on Security and Human Rights har tagits fram specifikt för utvinningsindustrin men kan användas även av andra. De har tagits fram genom en flerpardsdialog och refererar explicit till internationell humanitär rätt. Principerna riktar sig framför allt till stater men även företag och NGOs kan ansluta sig till initiativet.²⁰⁷

I Colombia har ett antal företag inom gruv- och energisektorn anslutit sig till ett flerpardsinitiativ tillsammans med colombianska myndigheter och civilsamhällesorganisationer. **Mining and Energy Committee on Security and Human Rights** ska arbeta fram lokala riktlinjer och best practice för företags säkerhetsarbete i Colombia utifrån Voluntary Principles on Security and Human Rights.²⁰⁸

International Code of Conduct for Private Security Service Providers är en internationell uppförandekod för privata säkerhetsbolag. Genom att anta uppförandekoden förbinder sig företagen att implementera och rapportera om ett antal principer som bygger på internationell humanitär rätt och på mänskliga rättigheter.²⁰⁹

Det så kallade **Montreuxdokumentet**²¹⁰ är ett vägledande dokument vilket definierar hur Internationell humanitär rätt ska tillämpas när det gäller privata säkerhetsaktörer. Dokumentet är inte rättsligt bindande utan listar "good practices".

fierbar information från flera olika källor för att utvärdera sina risker och sin påverkan regelbundet.²¹⁵ Stor vikt bör läggas på att förstå grundorsakerna till den komplexa miljön och på att ta in information även från dem som har en annan syn på problemen än företaget självt.²¹⁶

Det ligger i företagets intresse att sträva efter en konstruktiv dialog med dem som är direkt påverkade av deras verksamhet. På så sätt ökar man möjligheten att själv förklara sin roll, upprätta rutiner för klagomål, upptäcka nya risker tidigt och utvärdera vidtagna åtgärder. Företag bör också se till att det finns en dialog med civilsamhället som är öppen för alla grupper och behandlar även indirekta effekter av verksamheten, till exempel på säkerhetssituationen, ekonomin, kulturen eller på sociala problem som prostitution.²¹⁷ I kundled ska företag i första hand försöka påverka sin kund att hantera relationer till lokalbefolkningen på ett korrekt sätt men bör också själva inhämta information från de direkt berörda till sin egen human rights due diligence.

Vägledning

Internationella Röda Korskommittén har utförlig vägledning kring vad internationell humanitär rätt innebär för företag.²¹⁸

Behovet av en ökad konfliktkänslighet bland aktörer med verksamhet i konfliktområden har behandlats inom projektet CCDA, *Commercial Conflict Dependent Actors*, som Diakonia och Svenska kyrkan drivit i samarbete med Göteborgs universitet, inom vilket flera rapporter på området publicerats.²¹⁹

Som Swedwatch underströk i rapporten *Passive Observers or Active Defenders of Human Rights?* från 2010 finns utrymme för företag att agera proaktivt även i de svåraste områdena. Frågan är i vilken mån företag använder sitt utrymme för att verka som aktiva försvarare av mänskliga rättigheter, och hur väl respekten för mänskliga rättigheter är inbäddad både i den dagliga verksamheten och i de långsiktiga strategierna. Att helt dra sig ur ett projekt ska ses som en sista utväg, efter att aktiva åtgärder för att rätta till problemen vidtagits och visat sig inte fungera.²²⁰

Boken *Management in Complex Environments – Questions for Leaders*, utgiven av NIR och Sida 2013, ger också råd kring hur företag kan agera i svåra miljöer. NIR har även givit ut boken *Private Sector Actors and Peacebuilding*, om företags roll i fredsbyggande.

I Colombia har organisationen *Fundación Ideas Para la Paz*, FIP, tagit fram en särskild guide för företag som är verksamma i landet. Guiden ger rekommendationer i hur mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt kan respekteras i den colombianska kontexten och utifrån FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.²²¹ FIP har också tillsammans med de schweiziska företagen i Colombia och den schweiziska ambassaden tagit fram gemensamma etiska riktlinjer för dessa företags verksamhet i landet.²²²

2.2 Ansvarsfördelning

Stater, företag och mänskliga rättigheter

Enligt internationell rätt vilar det huvudsakliga ansvaret för skyddet av mänskliga rättigheter på varje enskild stat. Stater har en skyldighet att respektera, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.²²³ Stater har också en skyldighet att skydda befolkningen mot kränkningar begångna av företag. Enligt FN:s vägledande principer har statligt ägda företag ett utökat ansvar när det gäller mänskliga rättigheter. Ju närmare sambandet är mellan ett företag och staten, eller ju mer beroende det är av ett lagstadgat bemyndigande eller skattemedel, desto starkare skäl finns det också för staten att säkerställa att företaget respekterar de mänskliga rättigheterna.²²⁴ I fallet *Hídrouitango* ligger det största ansvaret för att hantera människorättsrisker och gottgöra människorättskränkningar utan tvekan på den colombianska staten.

För utländska företag verksamma i konfliktområden där staten bidrar till kränkningar av mänskliga rättigheter bör samarbete med statliga aktörer utvärderas särskilt noga. Företag uppmanas att utarbeta särskilda människorättspolicyer för samarbeten med statliga aktörer. Risker är generellt förhöjda i projekt av strategisk betydelse för staten, till exempel infrastrukturprojekt, projekt där staten är delägare, eller projekt som genererar stora skatteinkomster. Svenska företag i Colombia som deltar i sådana projekt bör alltid genomföra en så kallad *enhanced human rights due diligence*.

I konfliktdrabbade områden är risken för grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna förhöjd och staten kan ha bristande förmåga att skydda mänskliga rättigheter.²²⁵ När utländska företag bedriver affärsverksamhet i sådana områden ska därför deras hemland stötta både företag och värdstat i att säkerställa att företag inte är inblandade i kränkningar och göra företagen uppmärksamma på den förhöjda risken, enligt FN:s vägledande principer.²²⁶ Den svenska ambassaden i Colombia har en viktig roll i detta.

Brister i Colombias skydd av mänskliga rättigheter

FN:s högkommissariat för mänskliga rättigheter konstaterar i sin årliga rapport om mänskliga rättigheter i Colombia 2013 att den colombianska staten visar flera positiva tecken på att ta sitt ansvar för att skydda mänskliga rättigheter på allvar.²²⁷ Fredsprocessen och de nya lagar som ska ge konfliktens offer återupprättelse nämns som exempel.²²⁸ Trots ljuspunkterna brister den colombianska staten fortfarande i sina åtaganden i flera avseenden. En utbredd straffrihet och situationen för människorättsförsvarare är några av utmaningarna som består.²²⁹ Av särskild vikt för denna rapport är också de rapporterade kränkningar som begås av colombiansk militär och polis.

Återkommande kränkningar av rätten till liv och personlig integritet kopplat till oproportionerligt våld från militärens sida fortsätter att rapporteras. Antalet kränkningar och kränkningarnas allvarlighetsgrad har dock sjunkit till följd av initiativ för att öka respekten för mänskliga rättigheter inom militären, enligt FN:s högkommissariat i Colombia.²³⁰ Den colombianska staten kritiserar fortfarande för att inte ta tillräcklig hänsyn till civila vid militära operationer. Liksom tidigare år rapporteras flera civila ha dödats eller skadats under militära operationer år 2013.²³¹ FN:s högkommissariat för mänskliga rättigheter i Colombia har riktat skarp kritik mot att militären använder skolbyggnader och annan civil infrastruktur vid militära operationer.²⁴¹ I Hidroituangos projektområde, har civilbefolkningen till exempel framfört klagomål mot att militären förlagt sina anläggningar alltför nära civila bostäder och skolbyggnader.²⁴² Även polisens kravallstyrka ESMAD rapporteras vid upprepade tillfällen ha använt övervåld mot demonstranter, enligt rapporten från FN:s högkommissariat.²³²

IHR i Colombia

Internationell humanitär rätt ser olika ut beroende på om det handlar om en väpnad konflikt mellan två stater eller mellan en stat och en annan aktör, det vill säga interna konflikter. Då konflikten i Colombia är en intern konflikt är vissa delar av IHR applicerbara.²³⁷

En grundprincip inom IHR är att parterna i den väpnade konflikten alltid måste göra skillnad på civila och stridande för att begränsa skadorna på civilbefolkningen och civil egendom. Attacker får endast riktas mot militära mål och får inte utföras på ett sätt som sätter civilbefolkningen i oproportionerlig fara. Bland de handlingar som klassas som krigsbrott enligt IHR ingår till exempel attacker som riktas direkt mot civila eller som inte tar tillräcklig hänsyn till att civila drabbas.²³⁸

FARC kritiseras ofta för att sätta civilbefolkningen i fara vid sina militära operationer. De minor som regelbundet utplaceras av gerillan utgör ett brott mot såväl Ottawa-fördraget om förbud mot personminor som mot folkrättens distinktionsprincip.²³⁹ Men också den colombianska militären har alltså fått upprepade kritik för att sätta

FAKTA

Falsos positivos

Den colombianska militären har varit föremål för särskilt allvarlig kritik. Enligt organisationen Human Rights Watch utreddes 2278 fall av olagliga avrättningar begångna av statstjänstemän i juni 2013. Nästan 4000 människor var offer för dessa avrättningar. Vid samma tidpunkt hade fällande domar utdömts i 189 fall och omfattade 605 militärer.²³³ I slutet av 2008 uppdagades skandalen kring det som i Colombia kallas falsos positivos.²³⁴ Det visade sig att militären systematiskt dödat civila för att sedan visa upp dem som gerillamedlemmar dödade i strid och på så sätt manipulera statistik över militärens effektivitet.²³⁵ Enligt FN:s högkommissariats årliga rapport om Colombia finns personer med koppling till dåden fortfarande kvar inom militären.²³⁶

civilbefolkningen i fara.²⁴⁰ Sammantaget visar flera trovärdiga källor att den colombianska staten, främst genom militären, kan ha gjort sig skyldig till brott mot internationell humanitär rätt. Svenska företag i Colombia som är beroende av militärens skydd bör därför med hjälp av internationell expertis utreda risken för inblandning i brott mot internationell humanitär rätt.

EPM:s hantering av människorättsrisker i Hidroituangoprojektet

Det colombianska företaget EPM har som statligt bolag ett utökat ansvar att respektera mänskliga rättigheter. EPM håller en hög profil i hållbarhetsfrågor och har tilldelats flera priser för det.²⁴³ Trots företagets goda renommé visar EPM:s hållbarhetsarbete allvarliga brister.

EPM är medlemmar i Global Compact och har mycket information om hur de arbetar med hållbarhet tillgänglig på hemsidan.²⁴⁴ De har en offentlig uppförandekod och en CSR-policy. Enligt EPM:s hemsida respekterar de FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.²⁴⁵ Varken uppförandekoden eller CSR-policyn refererar emellertid explicit till de mänskliga rättigheterna.²⁴⁶ Generellt saknar företaget tydliga åtaganden i sina styrdokument. Colombia har som land valt att gå med i frivilliginitiativet Voluntary Principles on Security and Human Rights. EPM har ingen hänvisning till dessa principer i sin kod eller sina riktlinjer, trots att det handlar om ett statligt företag.²⁴⁷ Det säkerhetsbolag, VISE Seguridad Privada, som EPM anlitat har inte anslutit sig till några etiska riktlinjer och har ingen information om hållbarhetsfrågor på sin hemsida.²⁴⁸ Swedwatch har vid upprepade tillfällen bett EPM om information om hur företaget försäkras sig om att de statliga säkerhetsstyrkorna runt bygget respekterar mänskliga rättigheter men har inte fått svar från EPM när rapporten trycks.

När det gäller EPM:s kompensationsystem finns anledning till oro, trots den omfattande riskanalysen och åtgärdsplanen som företaget gjort. Även om EPM:s kompensationsystem går utöver vad den colombianska lagstiftningen kräver kan Swedwatch konstatera att det knappast skett i enlighet med de internationella normer och riktlinjer som finns för kompensation, såsom IFC:s Performance Standards och The Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land.²⁴⁹ De omfattande vräkningarna har inte skett i enlighet med de riktlinjer som finns för tvångsförflyttning, till exempel från FN:s tidigare specialrapportör för rätten till lämpligt boende.²⁵⁰

Det är positivt att EPM hjälpt en del markanvändare att få officiella ägandebevis. Men de intervjuer Swedwatch genomfört med drabbade ur lokalbefolkningen visar starka indikationer på att kompensationsystemet inte tar alla berörda i beaktande, och att EPM misslyckats med att göra en adekvat analys av hur Hidroituangoprojektet påverkar de traditionella guldvasarna, samt andra grupper som varit beroende av guldvasarna för sin försörjning. Den negativa påverkan detta innebär är av akut karaktär och bör åtgärdas omedelbart. Det bör också undersökas om de klagomålsmekanismer som företaget satt upp uppfyller kriterierna i FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter vad gäller till exempel praktisk tillgänglighet.²⁵¹

En annan viktig punkt gäller situationen för de människorättsförsvarare som kritiserat projektet. EPM måste arbeta aktivt för att garantera att grundläggande politiska och medborgerliga rättigheter så som yttrandefrihet respekteras i samband med bygget. I intervjuerna med Swedwatch är företaget EPM tydliga med att Ríos Vívos har all rätt att uttrycka sina åsikter.²⁵⁶ Samtidigt har Ríos Vívos möten filmats av både den statliga och privata säkerhetspersonalen runt bygget vilket signalerar något helt annat. Vad Swedwatch kunnat se har EPM inte analyserat riskerna för dessa personer och hur företaget riskerar att ha en negativ påverkan på deras rättigheter, trots att det handlar om ett statligt företag med ett förhöjt ansvar.²⁵⁷ Det bör också undersökas om EPM indirekt ökat Ríos Vívos utsatthet genom att insinuera att rörelsen är kopplad till gerillan.

De svenska företagen i projektet, Scania och Atlas Copco, har ingen direkt affärsrelation med EPM men det konsortium som utgör deras officiella kund, CCC Ituango, arbetar enbart med detta projekt. EPM har bara kontakt med konsortiet CCC Ituango som Swedwatch inte tillåts intervjua. Konsortiet saknar också hemsida vilket försvå-

FAKTA

Kompensation, markrättigheter och tvångsförflyttning

Enligt FN innebär tvångsförflyttningar grova brott mot en rad internationellt erkända mänskliga rättigheter, däribland rätten till boende, mat, vatten, hälsa, utbildning, arbete, personlig säkerhet, säkerhet i hemmet, frihet från grym, omänsklig och förnedrande behandling och rörelsefrihet. Vräkningar ska ske lagligt, bara i undantagsfall, och helt i enlighet med mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. FN:s tidigare specialrapportör för rätten till lämpligt boende har tagit fram riktlinjer på området som syftar till att ge ett praktiskt verktyg som kan hjälpa stater och myndigheter att utveckla politik, lagstiftning, rutiner och förebyggande åtgärder som säkerställer att tvångsförflyttningar inte äger rum, och för att tillhandahålla effektiva rättsmedel för dem vars mänskliga rättigheter har kränkts.²⁵²

Även enligt **IFC:s Performance Standards** ska tvångsförflyttning undvikas i största möjliga grad.²⁵³ I de fall människor måste flytta mot sin vilja, eller deras tillgång till mark begränsas, krävs att de negativa sociala och ekonomiska effekterna minimeras. Ersättning ska ges för förlorade tillgångar och ersättningskravet gäller alla de medel som individer, familjer och samhällen använder för att försörja sig, till exempel lönegrundande inkomst, jordbruk, fiske, jakt, andra naturresursbaserade näringar, småskalig handel och byteshandel. Omflyttning ska ske i samråd med de som drabbats. De drabbade har också rätt till information i god tid innan omflyttningen genomförs.²⁵⁴

De frivilliga riktlinjerna **Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests** fokuserar på staters skyldighet att skydda befolkningens markrättigheter och tillgång till mat, framför allt för särskilt utsatta grupper som saknar legal rätt till den mark eller de områden de varit beroende av för sin försörjning. Riktlinjerna kan användas av regeringar som stiftar lagar eller tar fram riktlinjer kring mark men innehåller även rekommendationer som kan användas av privata företag och andra aktörer. Kvinnors rätt till mark betonas liksom lokalbefolkningens rätt att konsulteras inför nya investeringar.²⁵⁵

Några av de Scania lastbilar som används i bygget av vattenkraftverket. FOTO: SCANIA

rar insynen i projektet. Även Antioquias provinsregering som är huvudägare i EPM avböjer Swedwatches förfrågan om intervju. EPM menar att det är huvudansvarigt för projektet och därför föredrar företaget att svara på alla frågor självt. Enligt EPM har företaget inte tagit emot några klagomål vare sig på eller från de företag som ingår i konsortiet.²⁵⁸ Swedwatch har bett om information om vilka andra företag som är leverantörer till projektet, men har inte fått det när rapporten trycks.

Företagens system för human rights due diligence i kundled

Scania och Atlas Copco är båda globala företag med ett aktivt hållbarhetsarbete. Varken Scania eller Atlas Copco har ännu något färdigt system för human rights due diligence i kundled. De gör ingen helhetsutvärdering av sina kunder utifrån deras prestationer när det gäller mänskliga rättigheter. I leverantörsled ställs krav på att leverantörer ska skriva under och följa företagets uppförandekoder. I kundled säger båda företagen att den enda självklara regel de håller sig till är att de inte säljer till länder som det råder internationella embargon mot.²⁵⁹ Människorättsrisker vägs dock till viss del in i den allmänna riskanalys som görs inför nya affärer och marknader.²⁶⁰

Atlas Copco har en uttalad ambition att arbeta med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och har gjort en intern kartläggning över bristerna i företagets hållbarhetsarbete i relation till principerna. Metoder för human rights

due diligence i kundled är under utveckling i företaget. Sedan 2013 testar Atlas Copco ett nytt verktyg för att utvärdera sina kunder. Verktyget omfattar sju delar, inklusive mänskliga rättigheter, risker för korruption i verksamhetslandet, sektorspecifika risker och miljö.²⁶¹ Företaget har också genomfört två human rights due diligence på landnivå i Kazakstan och Ghana som ett slags pilotprojekt.²⁶² För att identifiera högriskmarknader använder Atlas Copco en karta som kombinerar korruptionsrisker och människorättsrisker i alla länder. Colombia är rödmarkerat vilket innebär att landet klassas som ett högriskland.²⁶³

Medan Atlas Copco arbetar aktivt med FN:s vägledande principer valde Scania 2012 att ansluta sig till Global Compact som man ansåg var lättare att tillämpa och kommunicera internt och externt. Framöver kommer Scania även att arbeta med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.²⁶⁴ Scania har också sett ett ökat behov av att utveckla sina system för kundutvärderingar. I slutet av 2013 inledde företaget ett pilotprojekt för att utforska de mest effektiva sätten att ta mänskliga rättigheter, korruptionsrisker och relaterade risker i beaktande vid bedömningen av kunder och länder. Scania har nu börjat testa en modifierad version av Atlas Copcos kundverktyg, som Atlas Copco delat med sig av, bland annat till följd av denna rapport.²⁶⁵

Atlas Copco har funnits i Colombia i 26 år medan Scania etablerat sig där med ett eget kontor 2010. Scania har tidigare främst levererat bussar till kommunaltrafik i storstäder. Genom leveransen av lastbilar till Hídroituangó har de tagit sig in på en ny marknad där de har förhoppningar om att expandera. Både Atlas Copco och Scania har fått ordern till Hídroituangóprojektet genom det brasilianska företaget Camargo Correa som de båda gjort affärer med i Brasilien. Camargo Correa är ett av de tre företagen som ingår i konsortiet CCC Ituango.

Hos båda företagen har de lokala kontoren i Colombia spelat en central roll i Hídroituangóaffären. När det gäller företagets syn på sitt ansvar för mänskliga rättigheter i kundled ser Swedwatch en problematisk diskrepans mellan huvudkontoren och de lokala kontoren i Colombia. De lokala kontoren behöver både mer kunskap och mer resurser för att kunna genomföra human rights due diligence i enlighet med internationella riktlinjer.

Atlas Copco

Atlas Copco i Colombia består av 170 personer. Tio av dem arbetar vid Hídroituangóprojektet. Maskinerna till bygget är redan sålda men Atlas Copco har ett serviceavtal med konsortiet så länge maskinerna kommer att användas och beräknar ha sitt serviceteam på plats i tre till fyra år till.

När Swedwatch träffar representanter för Atlas Copco på huvudkontoret i Bogotá beskriver de hur man arbetar med kundutvärderingsverktyget i Hídroituangóprojektet. Atlas Copcos besöker byggarbetsplatsen och de anställda där minst en gång i månaden.²⁶⁶ Överlag menar teamet i Bogotá att arbetsvillkoren är goda men att säkerhetssituationen är svår. De risker som analyseras är risker kopplade direkt till konsortiet CCC Ituango, eftersom det är det som Atlas Copco har en direkt affärsrelation med. Kundutvärderingsverktyget omfattar inte EPM eller risker kopplade till

projektet som helhet, trots att konsortiet satts upp endast för bygget av Hídroituangó. Atlas Copcos team i Bogotá känner till mordet som skett på medlemmar i Ríos Vivos via medierna. De anser dock att ämnet ligger helt utanför deras ansvarsområde och att de inte kan uttala sig om problemen. De har ingen kontakt själva med lokalbefolkningen vare sig i detta eller andra projekt, enligt vd Juan Porcel.²⁶⁷

När Swedwatch tog kontakt med huvudkontoret i Sverige, kort efter mordet på Ríos Vivos Nelson Giraldo i september 2013, kände man inte till händelsen där, trots att det lokala kontoret i Colombia visste om mordet. Mala Chakraborti som är hållbarhetsansvarig på Atlas Copco ser allvarligt på problemen runt Hídroituangó och har vidtagit en rad åtgärder sedan företaget blev uppmärksammat på fallet. Exempelvis har Atlas Copco och Scania tagit kontakt med varandra och med svenska ambassaden i Colombia för att diskutera problemen. Atlas Copco har delat med sig av sitt kundutvärderingsverktyg till Scania och beslutat att Colombia ska vara ett av de länder där verktyget provas mer aktivt för att kunna utvecklas. Man kommer då särskilt att använda sig av Hídroituangóprojektet. Mala Chakraborti förbereder också en vidareutbildning i mänskliga rättigheter för kontoret i Colombia.²⁶⁸ Atlas Copco har också gjort en mer grundlig kundutvärdering av konsortiet CCC Ituango men vill inte offentliggöra resultaten av den.

– Vi utvecklade en handlingsplan som bygger på de olika typerna av påverkan, och började arbeta i enlighet med den. Utifrån våra diskussioner med den svenska ambassaden och Scania, anser vi inte att det finns underlag för oss att gå längre i detta skede utan måste först skaffa oss mer information och därmed förblir fallet under bevakning, säger Mala Chakraborti.

Mala Chakraborti ser ett behov av att utveckla kundverktyget så att det tar hänsyn till fler aspekter och i det här fallet utvärderar EPM och hela projektet, inte bara konsortiet CCC Ituango. Hon ser också möjligheten att ta upp frågorna med konsortiet via Scania och det brasilianska företaget Camargo Correa, något Atlas Copco inte gjort än. Hon är mer tveksam till att prata direkt med EPM om problemen då hon menar att Atlas Copco inte har någon direkt relation med dem.

– Det är inte nödvändigtvis den rätta eller den första strategin vi bör ha men vi är beredda att ta det steget, om det behövs. Svenska ambassaden skulle kunna bistå företagen med hjälp i att närma sig EPM och påtala problemen för dem. Men vårt intryck är att EPM har rätt inställning och försöker hantera problemen på bästa sätt även om de inte är där än. Vi vet att vi måste ta tag i de här problemen men frågan är hur, vilket sätt som ger bäst effekt.

Mala Chakraborti lyfter behovet av att få olika aktörer att samarbeta kring problemen, inte minst ambassaden har en viktig roll i det säger hon. När det gäller säkerhetssituationen säger Mala Chakraborti att Atlas Copco skulle kunna bidra med en utbildning i mänskliga rättigheter för säkerhetspersonalen runt bygget tillsammans med ambassaden, FN eller någon annan organisation, men att huvudansvaret för detta ligger på den colombianska staten.²⁶⁹

Scania

Scania har haft kontor i Colombia i drygt tre år och har drygt hundra anställda. När Swedwatch besöker Colombia utvärderas Scantias kunder i allmänhet enbart utifrån den så kallade Clintonlistan över företag med kopplingar till droghandel och annan kriminell verksamhet. Utöver detta görs ingen utvärdering. Affären sker till stor del lokalt och huvudkontoret är knappt inblandat. I fallet Hídroituangó har affären skett genom det brasilianska företaget Camargo Correa.²⁷⁰

Lastbilarna till vattenkraftprojektet Hídroituangó är redan sålda men Scania har serviceavtal som förnyas varje år och planerar att ha kvar de fem anställda på byggarbetsplatsen under hela konstruktionsfasen. Det är första gången Scania sålt lastbilar, inte bussar, på den colombianska marknaden. Enligt Enrique Enrich, vd på Scania Colombia, betyder det att företaget tidigare inte ställts inför några särskilda risker vad gäller mänskliga rättigheter kopplade till sina kunder. Kontoret i Colombia besöker regelbundet projektområdet för att se att deras arbetare har det bra. Utöver detta saknas dock ett regelbundet eget hållbarhetsarbete och Colombiakontoret har till exempel ingen lokalanställd personal som arbetar specifikt med hållbarhet och CSR-frågor.²⁷¹

När det gäller situationen runt Hídroituangó kände Scania inte till mordet på Nelson Giraldo i september 2013 förrän Swedwatch påtalade det. Jens Schlyter, CR-ansvarig på Scantias huvudkontor i Sverige, menar att företaget sedan dess initierat och genomfört flera aktiviteter för att få en bättre förståelse för situationen i området och för att ta reda på vilka åtgärder konsortiet tagit för att undvika negativa effekter från projektet.

– I detta fall har vi bland annat fört en dialog med vår kund CCC Ituango kring hur de arbetar för att säkerställa att befolkningen och miljön i området inte påverkas negativt. Scania har även sedan i höstas haft ett antal dialoger med olika intressenter både i Colombia och genom huvudkontoret i Sverige, bland annat med civilsamhällesorganisationen Colombiagruppen för att få deras synpunkter om läget i Colombia i allmänhet och Ituango i synnerhet. Vi har också löpande kontakt med Atlas Copco och svenska ambassaden kring fallet, säger Jens Schlyter.

Scantias vd i Colombia, Enrique Enrich, har efter att Swedwatch kontaktade Scania varit i kontakt med flera aktörer på den colombianska marknaden. Han har även själv besökt projektområdet innan Swedwatches besök i Colombia. Scania har också bjudit in den svenska ambassadören till bygget.²⁷² Inget besök är planerat i nuläget men kommer att diskuteras igen, enligt Scania.²⁷³ Utöver Atlas Copco och svenska ambassaden har Enrique Enrich pratat med organisationen Fundación Ideas para la Paz med kunskap från området.²⁷⁴ Han har också pratat två gånger med konsortiet via Camargo Correa om de problem Swedwatch påtalat. Samtliga av dessa har en positiv bild av EPM och Enrique Enrich ser inte någon anledning för Scania att utvärdera EPM då det handlar om en kunds kund som de inte har någon direkt relation med. Han menar att Scania är en liten organisation och inte har kapaciteten att genomföra en egen utvärdering.²⁷⁵

Svenska statens ansvar

Den svenska regeringen har understrukit att företagens ansvarsarbete ska drivas av företagen själva men att staten ska uppmuntra, driva på och vägleda företagen i hur de ska praktisera de internationella riktlinjer som Sverige ska följa.²⁷⁶ Sverige har bland annat ställt sig bakom FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.²⁷⁷ Principerna berör också statens ansvar i förhållande till företagen.

Enligt principerna har staten ett särskilt ansvar att verka för företagets respekt för mänskliga rättigheter i konflikttrabbade områden eftersom risken för grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna är förhöjd där.²⁷⁸ När multinationella företag är inblandade ska därför deras hemland hjälpa både företagen och värdstaten att säkerställa att företag inte är inblandade i kränkningar och göra företagen uppmärksamma på den förhöjda risken.²⁷⁹ I Colombia och andra konfliktområden bör svenska staten, enligt FN:s vägledande principer:

- Så tidigt som möjligt kontakta svenska företag för att hjälpa dem att identifiera, förhindra och begränsa deras människorättsrelaterade risker och ge svenska företag lämpligt stöd i att bedöma och åtgärda förhöjda risker för kränkningar.²⁸⁰
- Inte ge svenska företag som är inblandade i grova kränkningar offentligt stöd eller service om de vägrar att samarbeta.²⁸¹
- Se till att gällande riktlinjer, lagstiftning, och regleringar fyller sitt syfte när det gäller att hantera risken för svenska företags inblandning i grova kränkningar.²⁸²
- Utveckla system för tidig varning för svenska företag och statliga institutioner som beviljar lån eller garantier så att de informeras om förhöjda risker för människorättskränkningar på ett tidigt stadium.
- Överväga att kräva en särskild policy för mänskliga rättigheter och konfliktkänslighet för de svenska företag som är verksamma i konfliktområden.²⁸³

För att göra statens riktlinjer samstämmiga krävs ett nära samarbete mellan biståndsorgan, utrikes- och handelsministerier, institutioner för exportfinansiering, inom ambassader samt mellan dessa organ och värdregeringens aktörer. Staten bör upprätthålla ett nationellt politiskt handlingsutrymme så att den kan fullgöra sina internationella åtaganden när det gäller de mänskliga rättigheterna även när den försöker uppnå sina näringspolitiska mål med andra stater eller företag, till exempel genom överenskommelser eller avtal om investering.²⁸⁴ Detta ligger också i linje med Sveriges politik för global utveckling, PGU.²⁸⁵

Ambassadens roll

Enligt FN:s vägledande principer ska ministerier, myndigheter och andra offentliga institutioner som påverkar hur företagen uppträder vara medvetna om statens åtaganden när det gäller de mänskliga rättigheterna, och ges relevant information, utbildning och stöd. Det är statens ansvar att se till att deras olika institutioner har tillräcklig kapacitet inom detta område för att kunna ge användbara råd till företag. De institutioner som arbetar utomlands och i direkt kontakt med både företag och

världstat, såsom ambassaderna, har ett stort ansvar att kommunicera vad som förväntas av företagen. Staten bör också kunna erbjuda medling i lokala konflikter där svenska företag ingår, och arbeta bilateralt med andra berörda stater i särskilda konfliktsituationer.²⁸⁶

Den svenska regeringens skrift ”Hållbart företagande – plattform för svenskt agerande” från 2013 ska enligt regeringen ses som Sveriges svar på de nationella handlingsplaner som EU-kommissionen efterlyst från samtliga medlemsländer för att implementera EU:s CSR-strategi, vilken omfattar FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.²⁸⁷ Regeringens skrift klargör att Sverige ska följa dessa principer och understryker bland annat statens ansvar att stötta de svenska företagen i att omsätta principerna till verklighet: ”Regeringen ålägger de viktigaste aktörerna som med statliga medel stöder svenska företags internationalisering att på olika sätt uppmärksamma företagen på mänskliga rättigheter och följa internationella riktlinjer och rekommendationer på området, inklusive de vägledande principerna.”²⁸⁸ Utöver det arbetar Utrikesdepartementet med en ännu ej offentliggjord nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter för att ytterligare implementera FN:s vägledande principer.²⁸⁹

Den svenska ambassaden i Colombia har påbörjat ett fördjupat arbete med CSR-frågor. Enligt ambassaden är detta ett prioriterat område i framtiden och lämpliga former för att diskutera dessa frågor med företagen håller fortfarande på att tas fram. Ambassaden driver dels ett så kallat NU-råd, för Näringsliv och Utveckling, där hållbarhetsfrågor ska diskuteras med företagen. Från början var även de svenska civilsamhällesorganisationerna inbjudna till dessa möten men idag bjuds de inte längre in, vilket kritiserats av de organisationer Swedwatch talat med. Ambassaden har också genomfört ett antal CSR-seminarier enbart för de svenska företagen där de gemensamt ska kunna dela med sig av sina erfarenheter när det gäller att jobba med företagsansvar. Inom kort avser även ambassaden och intresserade svenska dotterbolagen i Colombia att lansera ett CSR-nätverk som erbjuder en mer formaliserad dialogplattform och utbyte av best practices.²⁹⁰ Svenska ambassaden understryker dock att arbetet ska drivas av företagen själva och att det är företagen som bestämmer omfattningen av sitt human rights due diligencearbete.

Ambassaden känner inte till situationen kring vattenkraftverket Hídroituangó eller mordet på en av Ríos Vívos ledare när Swedwatch tar första kontakten. Sedan de fått kännedom om detta har ambassadens människorättsexpert emellertid gjort egna efterforskningar i situationen.²⁹¹ Ambassadör Marie Andersson de Frutos har stort förtroende för det colombianska företaget EPM:s hållbarhetsarbete men säger till Swedwatch att hon är beredd att ta upp frågorna till diskussion med EPM om det skulle behövas. Hon har också träffat de svenska företagen för att diskutera situationen.²⁹² Ambassaden har även träffat Ríos Vívos efter att organisationen sökt upp ambassaden för att påtala människorättsproblemen runt bygget av Hídroituangó. Ríos Vívos har enligt Isabel Zuleta bett ambassaden anordna ett möte där Ríos Vívos kan träffa de svenska företagen för att berätta om problemen bygget orsakar.²⁹³

2.3 Slutanalys

Colombia är en marknad med många utmaningar vad gäller risker för mänskliga rättigheter. Företag kan bidra positivt till en ökad ekonomisk utveckling och stabilitet i landet förutsatt att de förebygger och hanterar människorättsrisker på ett adekvat sätt. För att göra det krävs en utökad riskanalys utifrån den specifika kontext som den väpnade konflikten innebär, en enhanced human rights due diligence, och en konfliktanpassad policy för hur företag ska undvika att påverka konflikten negativt och riskera att bryta mot internationell humanitär rätt, IHR. Företag ska respektera mänskliga rättigheter i alla delar av sin värdekedja. Ansvar att genomföra en riskanalys och åtgärdsplan för hur dessa risker ska hanteras, gäller inte bara i leverantörsled utan även i kundled. Swedwatchs granskning av företagen Scania och Atlas Copco visar att ingen av dessa företag ännu genomför en adekvat human rights due diligence i kundled men att flera förbättringar är på väg.

Atlas Copco använder ett kundutvärderingsverktyg som till viss del tar in mänskliga rättigheter men som rymmer flera brister. Scania har påbörjat ett arbete med att ta fram och testa en modifierad version av samma verktyg. Det är inget unikt för dessa företag att sakna tillräckliga system för att utvärdera och hantera människorättsrisker i kundled. Frågan om kundansvar är förhållandevis ny jämfört med frågan om leverantörsansvar. Inget av företagen har heller gjort någon analys av hur de riskerar att påverka konflikten negativt eller har någon policy för att undvika risker kopplade till IHR.

Swedwatchs rapport visar starka indikationer på att bygget av vattenkraftverket Hídroituangó, där de svenska företagen deltar, leder till allvarliga kränkningar av grundläggande ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter men också medborgarligena och politiska rättigheter. Övergripping mot civilbefolkningen förekommer från säkerhetspersonal, både statlig och privat, som anlitas för att skydda projektet. En del av befolkningen i området vittnar om att de blivit av med sin grundläggande försörjning på grund av projektet och inte fått någon ersättning. Utöver detta finns en tydlig hotbild mot de människorättsaktivister som motsatt sig bygget, som lever med stor fara för sitt liv och sin personliga integritet. Det statliga företaget EPM som håller i bygget har, trots ett omfattande hållbarhetsarbete inte hanterat dessa risker på ett adekvat sätt.

De allvarliga riskerna för mänskliga rättigheter som Hídroituangóprojektet medför borde ha utvärderats av Atlas Copco och Scania innan de fattade beslut om att delta i projektet. I den mån de svenska företagen genomfört en kundutvärdering har den stannat vid deras officiella kund, konsortiet CCC Ituango, trots att konsortiet arbetar enbart med detta projekt. Konsortiet saknar officiell information om något eget hållbarhetsarbete och har ingen hemsida. EPM tillåter inte heller att konsortiet ger intervjuer vilket gör det svårt att granska. De svenska företagens kundutvärdering och human rights due diligence måste täcka människorättsrisker kopplade till Hídroituangóprojektet som helhet och utvärdera även EPM.

I kundled ser ansvaret att åtgärda negativt människorättspåverkan annorlunda ut. De svenska företagen i projektet måste använda sitt inflytande för att försöka påverka

sin kund, konsortiet CCC Ituango, och det statliga bolaget EPM att åtgärda kränkningar på ett adekvat sätt. De har dock inget ansvar att själva gottgöra kränkningar. Det finns flera sätt att försöka påverka dessa aktörer. Företagen bör själva utvärdera vilket sätt som är mest effektivt. En djupare undersökning av kränkningarna behövs. Samtidigt är det viktigt att understryka att många av de människorättsrisker som projektet innebär är av akut karaktär. Det kräver att de svenska företagen så snabbt som möjligt gör en plan för hur de ska använda sitt inflytande för att försöka påverka sin affärspart att motverka fortsatta kränkningar och gottgöra kränkningar som redan skett.

Swedwatch kan konstatera att både Atlas Copco och Scania tar problemen på stort allvar och har vidtagit en rad åtgärder sedan de kontaktades av Swedwatch. Från huvudkontoren sker ett arbete med att ta fram och förbättra kundutvärderingsverktyg vilket Swedwatch ser mycket positivt på. Det är en utmaning att få ut kunskap och rutiner på lokal nivå i globala och decentraliserade organisationer som båda företagen är. Swedwatch ser en problematisk diskrepans mellan huvudkontor och de lokala kontoren i Colombia vad gäller kunskap om human rights due diligence. En due diligenceprocess ska inte bara genomföras inför nya affärer utan också vara pågående under projektets gång. De lokala kontoren har en central roll i detta. Att mordet på människorättsaktivisten Nelson Giraldo som tillhörde dem som protesterade mot bygget gick båda företagen förbi visar att systemen för att ta in och reagera på relevant information måste stärkas på alla nivåer. Scania och Atlas Copco bör också vara medvetna om och med hjälp av internationell expertis utreda risken för potentiell inblandning i brott mot internationell humanitär rätt då de genom sin personal på plats är beroende av den colombianska militären. Militären har anlitats av EPM för att skydda bygget och har anklagats för att inte respektera proportionalitets- och distinktionsprincipen vilka utgör grundläggande delar av IHR.

Även den svenska ambassaden i Colombia har en viktig roll i att ge information, stöd och vägledning till de svenska företagen kopplat till människorättssituationen i landet och visa hur de svenska företagen kan omsätta internationella riktlinjer i praktiken.

Utifrån den stora kunskap som finns på ambassaden om människorättssituationen i Colombia och den viktiga roll som Sverige har haft i dessa frågor borde ambassaden vara väl rustad att ta en mer proaktiv roll gentemot företagen och i större utsträckning sammankoppla handelsfrämjandet och arbetet för mänskliga rättigheter, i linje med både de internationella riktlinjer kring företagsansvar som Sverige ska följa och Sveriges politik för global utveckling, PGU. Swedwatch anser att ambassaden bör ta ett helhetsgrepp om dessa frågor och tillsammans med svenska företag ta fram gemensamma etiska riktlinjer för alla svenska företag i Colombia utifrån både respekt för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt.

Risken för grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna är förhöjd i konfliktdrabbade områden, och stater bör bidra till att säkerställa att företag som är verksamma i sådana miljöer inte är inblandade i kränkningar. Ambassaden bör göra företagen uppmärksamma på den förhöjda risken i Colombia och tydligt kommunicera vad som förväntas av företagen. Den colombianska staten brister inte bara i sitt ansvar att skydda mänskliga rättigheter utan begår också egna kränkningar mot sina medborgare, särskilt genom den colombianska militären. Utifrån detta bör ambassaden

uppmärksamma företagen på riskerna med att samarbeta med statliga aktörer i Colombia, framför allt när det gäller säkerhetsarrangemang. Ambassaden bör också använda sina kontakter med colombianska staten för att hjälpa företagen att påverka statliga affärspartners i dessa frågor. Ambassaden kan också i Hidroituangofallet kan ambassaden i detta fall fungera som en brygga mellan de svenska företagen och de som drabbats av projektet då det är av högsta vikt att företagen får in information direkt från de drabbade och från de organisationer som representerar dem.

2.4 Rekommendationer

Till Scania och Atlas Copco i fallet Hidroituango

- Fortsätt undersöka människorättsriskerna kopplade till vattenkraftverket tillsammans med internationell och colombiansk expertis. Upprätta kontakt med, och ta in information från, de direkt drabbade och de organisationer som företräder dem. Kräv av konsortiet CCC Ituango och EPM att riskerna hanteras och kränkningar gottgörs på ett adekvat sätt. Försök påverka dem att omedelbart åtgärda och gottgöra för negativ påverkan på mänskliga rättigheter av akut karaktär. Lägg särskild vikt vid:
- Säkerhetssituationen: Anlita internationell expertis för att undersöka risken att kontrakterad säkerhetspersonal bryter mot IHR i samband med att vattenkraftverket skyddas. Undersök risken att säkerhetspersonal saknar kompetens och tydliga riktlinjer för hur de ska respektera mänskliga rättigheter. Försök bistå i att åtgärda bristerna i form av till exempel utbildning.
- Kompensationssystemet: Undersök i vilken utsträckning kompensationssystemet misslyckas med att kompensera de som drabbas av projektet, särskilt de traditionella guldvaskarna och andra grupper som varit beroende av dem för sin överlevnad. Kompensationssystemet bör leva upp till internationella riktlinjer på området som IFC:s Performance Standards och The Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land. Undersök om klagomålsmekanismer som företaget satt upp fyller kriterierna i FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, vilket de bör göra. Tvångsförflyttningar måste undvikas i största möjliga mån och alltid genomföras i enlighet med internationella riktlinjer på området och efter adekvat kompensation till de drabbade.
- Människorättsförsvaren: Undersök risken för att projektet och de aktörer som deltar i projektet ökar utsattheten för människorättsförsvare som kritiserar bygget. Projektet måste genomföras med respekt för grundläggande medborgerliga och politiska rättigheter som yttrandefrihet och mötesfrihet. Försök bidra till en konstruktiv dialog mellan de drabbade och de ansvariga aktörerna i projektet.

Till svenska företag med kunder i konfliktområden

- Anta en konfliktanpassad policy för verksamhetslandet med hänvisning till både mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Detta kan göras gemen-

samt av svenska företag i samarbete med svenska ambassaden/ambassader och experter på området.

- Genomför en enhanced human rights due diligence för varje nytt projekt och affärspartner. Ta hänsyn till hela projektets människorättspåverkan och företagets risk att bidra till eller sammankopplas med kränkningar samt kundens förutsättningar att hantera problem på ett adekvat sätt.
- Ställ krav, om möjligt redan i kontraktet, på att kunden ska leva upp till relevanta etiska riktlinjer. Kommunicera tydligt till kunden vad som förväntas när det gäller dess hantering av mänskliga rättigheter.
- Undersök särskilt kundens säkerhetsarrangemang och att detta sker enligt best practice och med respekt för lokalbefolkningens rättigheter. Säkerställ att säkerhetspersonal utbildats i mänskliga rättigheter.
- Inför effektiva system för att upptäcka varningssignaler när mänskliga rättigheter är i fara. Utbilda den egna personalen på lokal nivå i att registrera, följa upp och i samråd med huvudkontoret agera på sådana indikatorer löpande, utifrån flera olika informationskällor och i kontakt med de direkt drabbade.
- Utveckla metoder för att öka möjligheterna att påverka kunden när mänskliga rättigheter hotas, till exempel i samarbete med svenska ambassaden, andra affärspartners, internationella organisationer eller civilsamhällesorganisationer.
- Avsluta kontraktet med kunden om denna helt saknar förmåga eller intresse att hantera och gottgöra kränkningar av mänskliga rättigheter.

Till svenska ambassaden i Colombia

- Uppmana svenska företag att följa rekommendationerna ovan.
- Kommunicera tydligt vad som krävs av svenska företag för att leva upp till de internationella riktlinjer som Sverige ställer sig bakom och vägled svenska företag i hur de kan använda principerna i praktiken.
- Inför egna effektiva system för att upptäcka varningssignaler när mänskliga rättigheter är i fara inom ramen för projekt där svenska företag deltar. Utbilda ambassadpersonal inom olika områden i att upptäcka och följa upp sådana indikatorer löpande utifrån flera olika informationskällor och i kontakt med de direkt drabbade.
- Kontakta proaktivt svenska företag som deltar i högriskprojekt för att förmedla förväntningar gällande mänskliga rättigheter och för att informera om vad ambassaden kan bidra med. Erbjud hjälp med kontakter och medling, särskilt i statliga projekt.
- Informera svenska företag om risken med att fortsätta affärsrelationen med en kund om den saknar förmåga eller intresse att hantera och gottgöra kränkningar av mänskliga rättigheter.

- Ta fram etiska riktlinjer för svenska företag med verksamhet i Colombia, tillsammans med de svenska företagen och internationell och colombiansk expertis. Dessa riktlinjer bör täcka både företagets ansvar att respektera mänskliga rättigheter och de delar av internationell humanitär rätt som är tillämpliga i Colombia.

Till svenska staten:

- Se över gällande lagstiftning, reglering och riktlinjer för svenska företags verksamhet inom och utom landets gränser utifrån FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och implementera alla de krav som principerna ställer på stater, inom respektive område. En del av statens ansvar är att ge företagen ändamålsenlig vägledning i hur mänskliga rättigheter ska respekteras.
- Inför lagstiftning som ställer krav på svenska multinationella företag att leva upp till FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter, både inom Sverige och utomlands. Till detta hör även att möjliggöra för svenska domstolar att pröva mål som berör svenska företags negativa påverkan på mänskliga rättigheter utomlands.

Referenser och fotnoter

Internationella riktlinjer

- EU 2011, communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions a renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:EN:PDF>
- FAO 2012, Voluntary Guidelines on the responsible Governance of tenure of land, fisheries and forests in the Context of national food security <http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf>
- FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, www.regeringen.se/content/1/c6/20/90/82/feab2346.pdf.
- IFC 2012, IFC Performance Standards on Environmental and Social Sustainability: www.ifc.org/wps/wcm/connect/c8f524004a73daeca09afdf998895a12/IFC_Performance_Standards.pdf?MOD=AJPERES.
- International Code of Conduct for Private Security Providers http://www.icoc-ppsp.org/About_ICoC.html
- OECD 2011, OECD:s riktlinjer för multinationella företag, www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf.
- The Montreux Document On Pertinent International Legal Obligations and Good Practices for States Related to Operations of Private Military and Security Companies During Armed Conflict <http://www.eda.admin.ch/eda/en/home/topics/intla/humlaw/pse/psechi.html>
- UN Special Rapporteur on adequate housing 2007, Basic principles and guidelines on development based evictions and displacement contained in Annex I of the report of the Special Rapporteur, A/HRC/4/18: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/ForcedEvictions.aspx>
- Voluntary Principles on Security and Human Rights <http://www.voluntaryprinciples.org/what-are-the-voluntary-principles/>

Böcker och rapporter

- CINEP 2012, minería, conflictos sociales y violación a los derechos humanos en colombia. Informe Especial del CINEP/ Programa por la Paz, www.cinep.org.co
- CITPAX 2012, actores armados ilegales y sector extractivo en colombia
- Colombianska regeringen, Colombia – un país de prosperidad y democracia <http://www.cancilleria.gov.co/sites/default/files/Colombia%20un%20País%20de%20Prosperidad%20y%20Democracia-ESP.pdf>
- Consortio Integral, Hidroeléctrica Pescadero – Ituango, Estudio de Impacto Ambiental – línea base <http://www.minambiente.gov.co/documentos/f-phi-eia-c05-rob-lb-msocial.pdf>
- Coordinación Colombia Europa Estados Unidos, Nodo Antioquia, CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013
- Corte Interamericana de Derechos Humanos. Caso de las masacres de Ituango, Colombia – resumen http://www.corteidh.or.cr/docs/resumen/masacres_ituango.pdf
- Department Administrativo Nacional de Estadística (DANE) Atlas Estadístico. TomoII: Social Condiciones de Educación. <http://sige.dane.gov.co/atlasestadistico/>
- Diakonia m.fl. 2013, Corporate Responsibility in Conflict-Affected and High-Risk Areas www.ccca.se
- EPM, Plan de Manejo Ambiental, <https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Documentosdeinter%20C3%A9s.aspx>
- FIP y la Embajada Suiza en Colombia, Compromiso Ético de las Empresas Suizas en Colombia – Guías para su implementación <http://cdn.ideaspaz.org/media/website/document/531f6285e27cf.pdf>
- Fundación Ideas para la Paz 2013, Guías Colombia <http://archive.ideaspaz.org/images/Propuestas%204%20Guías%20Colombia%20FINAL%20agosto%202013%20web.pdf>
- Global Compact 2010, Guidance on Responsible Business in Conflict-Affected and High -Risk Areas: A Resource for Companies and Investors, A joint UN Global Compact – PRI publication http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/Peace_and_Business/Guidance_RB.pdf

Global Compact PRI 2010, Guidelines on Responsible Business in Conflict-Affected and High Risk areas consistent with the Global Compact Ten Principles

Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business

Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>

Human Rights Watch 2012, World Report 2012 – Colombia <http://www.hrw.org/world-report-2012/colombia>

Human Rights Watch 2013, The Risk of Returning Home <http://www.hrw.org/reports/2013/09/17/risk-returning-home-0>

Human Rights Watch 2013, World Report 2013 – Colombia <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/colombia>

Internationella Rödakorskommittén, business and international humanitarian law an introduction to the rights and obligations of business enterprises under international humanitarian law http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0882.pdf

Justicia y Paz, 2011, Industrias extractivas, recursos naturales y derechos humanos en Colombia http://justiciaypazcolombia.com/IMG/pdf/conflictividad_minero_energetica.pdf

Neyla Castillo, mfl 2012, postulación para la inclusión del barequeo como forma tradicional de producción en el cañón del río cauca”, antioquia, en la lista representativa del patrimonio cultural inmaterial del departamento de antioquia

NIR och SIDA 2013, Management in Complex Environments-Questions for Leaders

Observatorio Internacional sobre DDR y la Ley de Justicia y Paz, V Informe 2012 – ÁREA DE DDR http://www.citpaxobservatorio.org/sitio/images/stories/Resumen_ejecutivo_DDR_Definitivo.pdf

Peace Brigades International 2011, Mining in Colombia http://www.peacebrigades.org/fileadmin/user_files/projects/colombia/files/colomPBIa/111203_mining_in_colombia_web.pdf

Plataforma Colombiana de Derechos Humanos, Democracia y Desarrollo 2013, Industrias extractivas, recursos naturales y derechos humanos en Colombia, <http://pdhdd.org/Publicaciones.shtml?apc=bx-1-&x=302>

Regeringskansliet 2013, Hållbart företagande – plattform för svenskt agerande <http://www.government.se/content/1/c6/22/79/59/4dcbodb.pdf>

Report prepared by MiningWatch Canada and CENSAT-Agua Viva for Inter Pares September 2009, Land and Conflict Resource Extraction, Human Rights, and Corporate Social Responsibility: Canadian Companies in Colombia http://www.interpares.ca/en/publications/pdf/Land_and_Conflict.pdf

Republica de Colombia, Delegación en Ginebra ante la ONU, DCHONU 64, 23 januari 2014 https://spdb.ohchr.org/hrdb/25th/Colombia_23.01.14_%2811.2013%29_pro.pdf

SHIFT november 2013, Using Leverage in Business Relationships to Reduce Human Rights Risks

Somos defensores, 2013, informe siaddhh 2013: d de defensa <http://www.somosdefensores.org/index.php/extensions/ultimas-noticias/421-informe-siaddhh-2013-d-de-defensa>

Sveriges ambassad Bogotá 2012, Ekonomisk och handelspolitisk rapport Colombia

Swedwatch 2010, Passive Observers or Active Defenders of Human Rights? http://www.swedwatch.org/sites/default/files/swedwatch__passive_observers_or_active_defenders_of_human_rights.pdf

Thomas Hentschel, Felix Hruschka, Michael Priester, Global Report on Artisanal & Small-Scale Mining <http://pubs.iied.org/pdfs/G00723.pdf>

United Nations Human Rights, office of the high commissioner for Human Rights, The Corporate Responsibility to Respect Human Rights – An Interpretive Guide, November 2011,

UNODC 2013, World Drug Report 2013 http://www.unodc.org/unodc/secured/wdr/wdr2013/World_Drug_Report_2013.pdf

US Office on Colombia 2013, Large-scale mining in Colombia: Human rights violations past, present and future <http://www.usofficeoncolombia.org/docs/large-scale-mining-full-report.pdf>

Artiklar och pressmeddelanden

Amnesty 2013, Blixtaktion 26e september, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AMR23/044/2013/en/04fa73db-c3af-4093-b022-121e6208e5d6/amr230442013en.pdf>

Antioquias provinsregering, 23 oktober 2013, Pressmeddelande, "Gobernación de Antioquia acompañará retorno de campesinos alojados en la Universidad de Antioquia" <http://antioquia.gov.co/index.php/prensa/historico/159-prensa-fajardo/17633-gobernacion-de-antioquia-acompanara-retorno-de-campesinos-alojados-en-la-universidad-de-antioquia>

Artikel i El Colombiano, Series, 2007, "Ríos de Sangre" http://www.elcolombiano.com/proyectos/serie-selcolombiano/rios_tumbas/riosdesangre.htm

Artikel i La Semana, 6 september 2012, "Artikel i Prensa Rural, 18 januari 2013, "Policías y militares detienen arbitrariamente y agreden a campesina cabeza de familia en Ituango" <http://prensarural.org/spip/spip.php?article10059>

Artikel i Verdad Abierta, "El balance agrídulce de las exhumaciones de Antioquia", <http://www.verdabierta.com/cifras/4003-exhumaciones-balance-agridulce-en-el-pais>

Canal Colombia Informa <http://www.youtube.com/watch?v=fWuFxQrQkTU>

Departamento Administrativo Nacional de Estadística 2013, Comunicado de prensa: Resultados

El Espectador, 19 september 2013, "Asesinan a líder campesino desplazado por proyecto de Hidroituango" <http://www.elespectador.com/noticias/nacional/asesinan-lider-campesino-desplazado-proyecto-de-hidroituango-articulo-447410>

Injusticia con habitantes de Ituango" <http://www.semana.com/opinion/articulo/injusticia-habitantes-ituango/264277-3>

Notiagen, 14 mars 2011, "Mas de 4000 personas marchan en Ituango denunciando los impactos de Hidroituango" <http://notiagen.wordpress.com/2011/03/14/mas-de-4-000-personas-marchan-en-ituango-denunciando-los-impactos-de-hidroituango/>

Nyhetsartikel i El Colombiano 2012, 29e augusti, "En Ituango repite el consorcio de Porce III Dos firmas paisas, Concreto y Coninsa Ramón H, y Camargo Correa de Brasil construirán la hidroeléctrica" http://www.elcolombiano.com/BancoConocimiento/E/en_ituango_repites_el_consortio_de_porce_iii/en_ituango_repites_el_consortio_de_porce_iii.asp

Nyhetsartikel i El Colombiano, "Farc y ELN declaran objetivo militar a los proyectos hidroeléctricos de Antioquia" http://www.elcolombiano.com/bancoconocimiento/f/farc_y_eln_declaran_objetivo_militar_a_los_proyectos_hidroelectricos_de_antioquia/farc_y_eln_declaran_objetivo_militar_a_los_proyectos_hidroelectricos_de_antioquia.asp

Nyhetsartikel i El Colombiano, 25 juli 2013, "De 12 se pasó a 5 horas en trayecto hasta Ituango" http://www.elcolombiano.com/BancoConocimiento/D/de_12_se_paso_a_5_horas_en_trayecto_hasta_ituango/de_12_se_paso_a_5_horas_en_trayecto_hasta_ituango.asp

Nyhetsartikel i El Espectador, 22 mars 2014, "El expediente Ramos Botero" <http://www.elespectador.com/noticias/investigacion/el-expediente-ramos-botero-articulo-482448>

Nyhetsartikel i Industrinyheter, 16 april 2013, "Scania tar order i Colombia" <http://www.industrinyheter.se/2013/04/scania-tar-order-i-colombia>

Nyhetsartikel i Industrinyheter, 28 november 2012, "Atlas Copco tar order i Colombia" <http://www.industrinyheter.se/2012/11/atlas-copco-tar-order-i-colombia>

Nyhetsartikel i Insight Crime, 19 November 2013, "Colombia's Wild West: Gold, Prostitutes and Ura-beños" <http://www.insightcrime.org/news-analysis/the-illegal-gold-rush-and-colombias-new-wild-west>

Nyhetsartikel i La FM, "Por Seguridad en Ituango" <http://www.lafm.com.co/noticias/hidroituango/14-08-12/por-seguridad-en-hidroituango>

Nyhetsartikel i RCN la Radio, 11 januari 2012, "Ríos del Bajo Cauca antioqueño, los mas contaminados de Colombia por mercurio" <http://www.rcnradio.com/noticias/rios-del-bajo-cauca-antioqueno-los-mas-contaminados-de-colombia-por-mercurio-30553>

OAS 2013, Pressmeddelande 29e september: "IACHR Condemns Killing of human Rights Defender in Colombia", http://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2013/071.asp

Pobreza Monetaria y Desigualdad 2012, por Departamentos http://www.dane.gov.co/files/investigaciones/condiciones_vida/pobreza/cp_pobreza_departamentos_2012.pdf

Pressmeddelande från Atlas Copcos hemsida 27 november 2012, "Big order in Colombia" http://www.atlascopco.com/sesv/News/CorporateNews/121127_Big_order_in_Colombia.aspx

Teveintervju i A Fondo med Juvenal Espinal Betancour, EPM, Teleantioquia 26 sept 2012, http://www.youtube.com/watch?v=3gxVut_T6I8

The Center for Human Rights and Humanitarian Law, BRIEF 7 november 2013, Derechos Humanos y Protesta Social en Colombia <http://hrbrief.org/2013/11/derechos-humanos-y-protesta-social-en-colombia/>

Hemsidor

Antioquias provinsregerings hemsida <http://antioquia.gov.co/index.php/prensa/historico/13087-el-plan-integral-hidroelectrica-ituango-respeta-el-derecho-a-la-protesta>

Business and Human Rights Documentation Projects hemsida <http://www.bhrd.org/fe/infocus.php?page=21>

Business and Human Rights Portal <http://www.business-humanrights.org/SpecialRepPortal/Home/Materialsbytopic/Grievancemechanismsnon-judicial>

CCDA:s hemsida <http://www.cdda.se/>

Censat Agua Vidas hemsida <http://censat.org/es/noticias/comunidades-afectadas-y-desplazadas-por-el-proyecto-hidroituango-se-moviliza-a-pie-a-medellin>

Codesarrollos hemsida http://www.codesarrollo.org.co:81/hoja_vida/ <http://www.unepfi.org/human-rightstoolkit/risk.php>

Colombianska regeringens hemsidor:

<http://www.cancilleria.gov.co/sites/default/files/DocEstrategicos/EnergiaWebEn.pdf>

<http://www.cvc.gov.co/cvc/Mosaic/dpdf1/volumen8/3-caracterizacionrcyvt8f1.pdf>

<http://www.unidadvictimas.gov.co/normatividad/LEY+DE+VICTIMAS.pdf>

<http://www.centrodehistoria.gov.co/micrositios/informeGeneral/capitulo1.html>

http://ituango-antioquia.gov.co/images/documentos/alcaldia/PLAN_DE_DESARROLLO_ITUANGO_2012-2015.pdf

www.accioncontraminas.gov.co

http://www.dane.gov.co/files/investigaciones/condiciones_vida/calidad_vida/Boletin_Prensa_ECV_2012.pdf

Diario de Conflicto y Paz, 30 juli 2013, <http://blog.cerac.org.co/diario-de-conflicto-y-paz-30-de-julio-2013>

EPM:s hemsidor:

<https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango.aspx>

<http://www.epm.com.co/site/investors/GeneralInformation/InvestorFAQ.aspx>

<https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Informaci%C3%B3ncorporativa.aspx>

<http://www.epm.com.co/site/Oficinasdeatencionhidroelectricaituango.aspx>

<http://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Datosdelproyecto.aspx>

<https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Documentosdeinter%C3%A9s.aspx>

<https://www.epm.com.co/site/Home/MediosdecomunicacionEPM/Publicaciones.aspx>

<https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Reconocimientos.aspx>

<https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Pol%C3%ADticas.aspx>

<https://www.epm.com.co/site/Home/SostenibilidadEPM.aspx>

<http://www.epm.com.co/site/Home/SostenibilidadEPM/Pol%C3%ADticasRSE.aspx>

http://www.epm.com.co/site/Portals/4/descargables/codigo_etica.pdf

<http://www.state.gov/j/drl/rls/fs/2012/202314.htm>

Fundación Ideas para la Paz hemsida, <http://www.ideaspaz.org/foundation/about>

Hídrotuángos hemsidor:

<http://www.Hidroituango.com.co/>

http://www.hidroituango.com.co/documents/Documentos_Corporativos/SIG/EPM%20Informe%20mensual%20Junio2013.pdf

http://www.hidroituango.com.co/documents/Documentos_Corporativos/Manual%20de%20Valores%20Hidroituango%20parte%201.pdf

ICRC:s hemsida <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/business-ihl-150806.htm#a7>
Internal Displacements hemsida, <http://www.internal-displacement.org/americas/colombia/2014/>
OAS hemsida http://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2013/071.asp
Observatorio Latinoamericano de Conflictos Ambientales hemsida <http://olca.cl/articulo/nota.php?id=102941>
OIDHACO:s hemsida <http://www.oidhaco.org/?art=1279&lang=es>

Ríos Vivos hemsidor:

<http://defensaterritorios.wordpress.com/2013/12/14/violacion-de-derechos-humanos-en-la-zona-afectada-por-Hidroituango-municipios-del-norte-y-occidente-de-antioquia/>
<http://defensaterritorios.wordpress.com/2011/12/29/despojados-de-su-trabajo-de-su-forma-de-vida-de-sus-medios-de-subsistencia-asi-quedaron-los-mineros-y-mineras-del-icura-en-briceno-antioquia/>
<http://debatehidroituango.blogspot.se/2013/06/retiro-de-base-militar-de-ituango-ya.html>
<http://debatehidroituango.blogspot.com/2013/12/asesinato-otro-miembro-del-movimiento.html>
<http://defensaterritorios.wordpress.com/2011/12/29/despojados-de-su-trabajo-de-su-forma-de-vida-de-sus-medios-de-subsistencia-asi-quedaron-los-mineros-y-mineras-del-icura-en-briceno-antioquia/>

SHIFTS hemsida <http://www.shiftproject.org/>

Svenska ambassadens hemsidor:

<http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassador/Bogota-DC/Landfakta/Om-Colombia/>
<http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassador/Bogota-DC/Handel/Handel-med-Colombia1/>
<http://www.swedenabroad.com/es-ES/Embassies/Bogota-DC/Ayuda-al-desarrollo/Cooperacion-con-Colombia/>
http://www.swedenabroad.com/SelectImageX/66079/den_vapnade_konflikten_i_colombia.pdf

UD:s hemsida <http://www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-varlden/ud-s-rapporter-om-manskliga-rattigheter/nordamerika-latinamerika-och-karibien?c=Colombia>
UNHCR:s hemsida, <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e492ad6>
Utrikespolitiska institutet, Landguiden, <http://www.landguiden.se/Lander/Sydamerika/Colombia>
Verdad Abiertas hemsida <http://www.verdadabierta.com/masacres-seccion/596-masacres-1997-2001->
VISE Seguridades hemsida http://vise.com.co/menu_n.php

Intervjuer

Intervju Juan Porcel, vd Atlas Copco Colombia, februari 2014
Intervju med Claudia Lucía Sierra Vega och Úrsula Urdillo, FN:s högkommissariat i Medellín, februari 2014
Intervju med Corporación Jurídica Libertad, februari 2014
Intervju med Elkin Guillermo Pérez Palacio, diocesano Párroco Ituango, februari 2014
Intervju med Enrique Enrich, vd Scania Colombia, februari 2014
Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz, EPM, februari 2014
Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, februari 2014
Intervju med Jens Schlyter, CR-ansvarig på Scania's huvudkontor, april 2014
Intervju med John Bäcknäs, andresekreterare svenska ambassaden i Colombia, februari 2014
Intervju med Kristin Pålsson, Deputy Director, International Trade Policy Department UD, april 2014
Intervju med Mala Chakraborti, hållbarhetsansvarig på Atlas Copcos huvudkontor, februari 2014
Intervju med Marie Andersson de Frutos, ambassadör i Colombia, januari 2014

Intervju med Mónica María Angel Estrada, Regionkordinator för Antioquia, Organización Internacional para las Migraciones, OIM, februari 2014

Intervju med Neyla Castillo, docent på Universidad de Antioquia, februari 2014

Intervju med Sandra Atler, Human Rights Lawyer Business and Human Rights Expert and Advisor , april 2014

Telefonintervju med Catalina Rocha, konfliktforskare på Fundación Ideas para la Paz, maj 2014

Telefonintervju med Universidad de Antioquia, oktober 2013

Slutnoter

- 1 Uppgifter från svenska ambassaden i Bogotá per e-post maj 2014.
- 2 FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, finns på svenska på <http://www.regeringen.se/sb/d/16705/a/205163> , OECD 2011, OECD:s riktlinjer för multinationella företag <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>. EU 2011, communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:EN:PDF>.
- 3 FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights 13.b .
- 4 I enlighet med FN:s vägledande principer, pelare 1: Statens skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna. FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, <http://www.regeringen.se/sb/d/16705/a/205163>.
- 5 FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights 13.b.
- 6 OAS 2013, Pressmeddelande 29e september: "IACHR Condemns Killing of human Rights Defender in Colombia", http://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2013/071.asp Amnesty 2013, Blixtaktion 26e september, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AMR23/044/2013/en/04fa73db-c3af-4093-b022-121e6208e5d6/amr230442013en.pdf>.
- 7 Internationella Rödakorskommittén, business and international humanitarian law an introduction to the rights and obligations of business enterprises under international humanitarian LAW http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0882.pdf Global Compact 2010, Guidance on Responsible Business in Conflict-Affected and High -Risk Areas: A Resource for Companies and Investors, A joint UN Global Compact – PRI publication http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/Peace_and_Business/Guidance_RB.pdf.
- 8 Sveriges ambassad Bogotá 2012, Ekonomisk och handelspolitisk rapport Colombia.
- 9 Svenska ambassadens hemsida <http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassador/Bogota-DC/Landfakta/Om-Colombia/>.
- 10 UD:s hemsida <http://www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-varlden/ud-s-rapporter-om-manskliga-rattigheter/nordamerika-latinamerika-och-karibien?c=Colombia>.
- 11 Departamento Administrativo Nacional de Estadística 2013, Comunicado de prensa: Resultados Pobreza Monetaria y Desigualdad 2012, por Departamentos http://www.dane.gov.co/files/investigaciones/condiciones_vida/pobreza/cp_pobreza_departamentos_2012.pdf.
- 12 Colombianska regeringen, Colombia – un país de prosperidad y democracia <http://www.cancilleria.gov.co/sites/default/files/Colombia%20un%20Pais%20de%20Prosperidad%20y%20Democracia-ESP.pdf>.
- 13 Svenska ambassadens hemsida <http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassador/Bogota-DC/Handel/Handel-med-Colombia1/>.
- 14 Enligt uppgifter från svenska ambassaden i Bogotá via e-post, maj 2014.
- 15 Svenska ambassadens hemsida, <http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassador/Bogota-DC/Handel/Handel-med-Colombia1/>.
- 16 UD:s hemsida <http://www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-varlden/ud-s-rapporter-om-manskliga-rattigheter/nordamerika-latinamerika-och-karibien?c=Colombia>
- 17 Svenska ambassadens hemsida <http://www.swedenabroad.com/es-ES/Embassies/Bogota-DC/Ayuda-al-desarrollo/Cooperacion-con-Colombia/>.

- 18 Hídroituangos hemsida <http://www.Hídroituangos.com.co/> Informationsvideo från IDEA, Instituto para el desarrollo de Antioquia, <http://www.youtube.com/watch?v=4vjfvnxDUbQ>
- 19 Colombianska regeringens hemsida, <http://www.cancilleria.gov.co/sites/default/files/DocEstrategicos/EnergiaWebEn.pdf>.
- 20 Colombianska regeringens hemsida, <http://www.cvc.gov.co/cvc/Mosaic/dpdf1/volumen8/3-caracterizacionrcytv8f1.pdf>.
- 21 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz, EPM, februari 2014.
- 22 Informationsvideo från IDEA <http://www.youtube.com/watch?v=4vjfvnxDUbQ>.
- 23 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM, februari 2014.
- 24 EPM:s hemsida, <https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango.aspx> <http://www.epm.com.co/site/investors/GeneralInformation/InvestorFAQ.aspx>
- 25 EPM:s hemsida, <https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Informaci%C3%B3ncorporativa.aspx>.
- 26 Intervju med Enrique Enrich, vd Scania Colombia, februari 2014.
- 27 Nyhetsartikel i El Colombiano 2012, 29e augusti, "En Ituango repite el consorcio de Porce III Dos firmas paisas, Concreto y Coninsa Ramón H, y Camargo Correa de Brasil construirán la hidroeléctrica" http://www.elcolombiano.com/BancoConocimiento/E/en_ituango_repite_el_consortio_de_porce_iii/en_ituango_repite_el_consortio_de_porce_iii.asp.
- 28 Pressmeddelande från Atlas Copcos hemsida 27 november 2012, "Big order in Colombia" http://www.atlascopco.com/sesv/News/CorporateNews/121127_Big_order_in_Colombia.aspx.
- 29 Intervju Juan Porcel, vd Atlas Copco Colombia, februari 2014.
- 30 Nyhetsartikel i Industrinyheter, 28 november 2012, "Atlas Copco tar order i Colombia" <http://www.industrinyheter.se/2012/11/atlas-copco-tar-order-i-colombia>.
- 31 Nyhetsartikel i Industrinyheter, 16 april 2013, "Scania tar order i Colombia" <http://www.industrinyheter.se/2013/04/scania-tar-order-i-colombia>.
- 32 Colombianska regeringens hemsida, <http://www.centrodememoriahistorica.gov.co/micrositios/informeGeneral/capitulo1.html>.
- 33 Tidigare fanns flera gerillor och även paramilitära grupper, illegala väpnade grupper som vid sidan av regeringen stred mot gerillan.
- 34 Colombianska regeringens hemsida, <http://www.centrodememoriahistorica.gov.co/micrositios/informeGeneral/capitulo1.html>, UNHCR:s hemsida, <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e492ad6>, <http://www.internal-displacement.org/>, Utrikespolitiska institutet, Landguiden, <http://www.landguiden.se/Lander/Sydamerika/Colombia>.
- 35 Svenska ambassaden i Colombias hemsida, http://www.swedenabroad.com/SelectImageX/66079/den_vapnade_konflikten_i_colombia.pdf.
- 36 Framför allt gäller det den idag avväpnade paramilitära gruppen AUC, Autodefensas Unidas de Colombia.
- 37 Staten har valt att kalla dessa grupper BACRIM, bandas criminales, som antyder att det enbart rör sig om organiserad brottslighet utan ideologiska förtecken.
- 38 Human Rights Watch 2012, World Report 2012 – Colombia, <http://www.hrw.org/world-report-2012/colombia>.
- 39 Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>.
- 40 Human Rights Watch 2012, World Report 2012 – Colombia, <http://www.hrw.org/world-report-2012/colombia>.
- 41 Internal Displacements hemsida, <http://www.internal-displacement.org/americas/colombia/2014/>.
- 42 DANE:s hemsida, http://www.dane.gov.co/files/investigaciones/condiciones_vida/calidad_vida/Boletin_Prensa_ECV_2012.pdf, Department Administrativo Nacional de Estadística (DANE) Atlas Estadístico. TomoII: Social .Condiciones de Educación. <http://sige.dane.gov.co/>

- atlasestadistico/.
- 43 I Ituango. Colombianska regeringens hemsida, http://ituango-antioquia.gov.co/images/documentos/alcaldia/PLAN_DE_DESARROLLO_ITUANGO_2012-2015.pdf.
  - 44 Intervju med Catalina Rocha, konfliktforskare på Fundación Ideas para la Paz, maj 2014.
  - 45 UNODC 2013, World Drug Report 2013 http://www.unodc.org/unodc/secured/wdr/wdr2013/World_Drug_Report_2013.pdf.
  - 46 Nyhetsartikel i Insight Crime, 19 November 2013, "Colombia's Wild West: Gold, Prostitutes and Urabeños" <http://www.insightcrime.org/news-analysis/the-illegal-gold-rush-and-colombias-new-wild-west>.
  - 47 Colombianska regeringens hemsida, www.accioncontraminas.gov.co.
  - 48 Intervju med Catalina Rocha, konfliktforskare på Fundación Ideas para la Paz, maj 2014.
  - 49 Massakrerna i La Granja och El Aro, 1996 och 1997. Avrättningarna genomfördes av paramilitära grupper med stöd av den colombianska regeringen. Gärningsmännen brände också ner över 40 hus, begick flera våldtäkter och tvingade hundratals människor på flykt se rapport från Interamerikanska domstolen för mänskliga rättigheter, http://www.corteidh.or.cr/docs/resumen/masacres_ituango.pdf.
  - 50 Tex ur Bloque Minero som ska ha avväpnats 2005, enligt Coordinación Colombia Europa Estados Unidos, Nodo Antioquia, CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
  - 51 Ibid
  - 52 Teveintervju i A Fondo med Juvenal Espinal Betancour, EPM, Teleantioquia 26 sept 2012, http://www.youtube.com/watch?v=3gxVut_T6I8.
  - 53 EPM:s hemsida, <http://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Datosdelproyecto.aspx>.
  - 54 Nyhetsartikel i El Colombiano, 25 juli 2013, "De 12 se pasó a 5 horas en trayecto hasta Ituango" http://www.elcolombiano.com/BancoConocimiento/D/de_12_se_paso_a_5_horas_en_trayecto_hasta_ituango/de_12_se_paso_a_5_horas_en_trayecto_hasta_ituango.asp.
  - 55 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM, februari 2014.
  - 56 Nyhetsartikel i El Colombiano, "Farc y ELN declaran objetivo militar a los proyectos hidroelectricos de Antioquia" http://www.elcolombiano.com/bancoconocimiento/f/farc_y_eln_declaran_objetivo_militar_a_los_proyectos_hidroelectricos_de_antioquia/farc_y_eln_declaran_objetivo_militar_a_los_proyectos_hidroelectricos_de_antioquia.asp Intervju med Catalina Rocha, konfliktforskare på FIP, maj 2014.
  - 57 I augusti 2012 annonserade Antioquias provinsregering att tre nya militärbaser och en ny polisstation skulle sättas upp i området genom en säkerhetssatsning för motsvarande 300 miljoner kronor varav EPM bekostar drygt en tredjedel. Nyhetsartikel i La FM, <http://www.lafm.com.co/noticias/hidroituango/14-08-12/por-seguridad-en-hidroituango>.
  - 58 Under fältresan har Swedwatch kunnat bekräfta att säkerhetsvakter anlåtats från företaget VISE Seguridad Privada.
  - 59 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM, februari 2014.
  - 60 Diario de Conflicto y Paz, 30 juli 2013, <http://blog.cerac.org.co/diario-de-conflicto-y-paz-30-de-julio-2013>.
  - 61 Ríos Vivos hemsida, <http://defensaterritorios.wordpress.com/2013/12/14/violacion-de-derechos-humanos-en-la-zona-afectada-por-Hidroituango-municipios-del-norte-y-occidente-de-antioquia/>.
  - 62 Intervju med Claudia Lucía Sierra Vega och Úrsula Urdillo, FN:s högkommissariat i Medellín, februari 2014, CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013, se även <http://debatehidroituango.blogspot.se/2013/06/retiro-de-base-militar-de-ituango-ya.html>.
  - 63 CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
  - 64 CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.

- 65 Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>.
- 66 CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
- 67 Plataforma Colombiana de Derechos Humanos, Democracia y Desarrollo 2013, Industrias extractivas, recursos naturales y derechos humanos en Colombia, <http://pcdhdd.org/Publicaciones.shtml?apc=b-xx-1-&x=302>CINEP 2012, minería, conflictos sociales y violación a los derechos humanos en Colombia. Informe Especial del CINEP/ Programa por la Paz, www.cinep.org.co. Justicia y Paz, 2011, Industrias extractivas, recursos naturales y derechos humanos en Colombia http://justiciaypazcolombia.com/IMG/pdf/conflictividad_minero_energetica.pdf
- 68 CITPAX 2012, actores armados ilegales y sector extractivo en Colombia. Observatorio Internacional sobre DDR y la Ley de Justicia y Paz, V Informe 2012 – ÁREA DE DDR http://www.citpaxobservatorio.org/sitio/images/stories/Resumen_ejecutivo_DDR_Definitivo.pdf. Report prepared by MiningWatch Canada and CENSAT-Agua Viva for Inter Pares. September 2009, Land and Conflict Resource Extraction, Human Rights, and Corporate Social Responsibility: Canadian Companies in Colombia. http://www.interpares.ca/en/publications/pdf/Land_and_Conflict.pdf. US Office on Colombia 2013, Large-scale mining in Colombia: Human rights violations past, present and future <http://www.usofficeoncolombia.org/docs/large-scale-mining-full-report.pdf>
- 69 Fundación Ideas para la Paz hemsida, <http://www.ideaspaz.org/foundation/about>.
- 70 Artikel i La Semana, 6 september 2012, "Injusticia con habitantes de Ituango" <http://www.semana.com/opinion/articulo/injusticia-habitantes-ituango/264277-3>.
- 71 ibid
- 72 Bl a Defensoría del Pueblo enligt ännu ej publicerad studie av Catalina Rocha och Carlos Prieto, FIP samt CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
- 73 En miljökonsekvensutredning för vattenkraftverket gjordes 2006 efter en informations- och konsultationsprocess med lokala myndigheter och civilsamhällesorganisationer. Utredningen godkändes av myndigheterna i december 2009. EPM:s hemsida <https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango.aspx>.
- 74 EPM:s hemsida <https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Documentosdeinter%C3%A9s.aspx>.
- 75 Consorcio Integral, Hidroeléctrica Pescadero – Ituango, Estudio de Impacto Ambiental – línea base <http://www.minambiente.gov.co/documentos/f-phi-eia-co5-rob-lb-msocial.pdf>.
- 76 För att kunna fastställa det antal människor som drabbas personligen av projektet och som har rätt till kompensation har folkräkningen som gjordes år 2006 uppdaterats, först 2008 och sedan 2009/2010 enligt intervju med EPM, februari 2014.
- 77 ibid
- 78 Intervju med Neyla Castillo, docent på Universidad de Antioquia, februari 2014.
- 79 Befolkningen kategoriseras vanligtvis som cañoneros eller montañeros. Los cañoneros bor närmare floden och försörjer sig huvudsakligen på guldvaskningen, ibland kompletterat med mycket småskalig odling. Los montañeros bor längre upp från floden och är i huvudsak jordbrukare men kompletterar det med att vaska guld under sommaren när floden är som lägst och jordbruket mindre intensivt. Även för los montañeros är guldvaskningen därför en viktig inkomstkälla, enligt intervju med Neyla Castillo, docent på Universidad de Antioquia, februari 2014.
- 80 Universidad de Antioquias hemsida http://www.udea.edu.co/portal/page/portal/Programas/GruposInvestigacion/Grupos/EstudiosRegionales/RecursosEstrategicos?_piref418_28735409_418_28735383_28735383.tabstring=Integrantes
- 81 Neyla Castillo har hjälpt de lokala grupperna av traditionella guldvaskare i området att skicka in en ansökan om att barequeon ska klassas som kulturarv till de lokala och nationella råden för kulturarv, Consejo Nacional del Patrimonio Cultural och Consejo de Patrimonio Departamental de Antioquia. Ansökan har ännu inte behandlats när rapporten skrivs.

- 82 Neyla Castillo, mfl 2012, postulación para la inclusión del barequeo como forma tradicional de producción en el cañón del río cauca”, antioquia, en la lista representativa del patrimonio cultural inmaterial del departamento de antioquia.
- 83 EPM, Plan de Manejo Ambiental, <https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Documentosdeinter%C3%A9s.aspx>
- 84 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM februari 2014.
- 85 Enligt den senaste uppdateringen av folkräkningen som EPM gjorde 2010, finns totalt 2094 personer registrerade som drabbade varav 1426 drabbats ekonomiskt och 182 familjer är tvungna att flytta på grund av bygget. 2006 registrerade EPM 370 personer som sysslade med guldvaskning, 2008 hittade man 718 personer och 2009/2010 1402 personer som nu är det totala antalet barequeros som upptagits i folkräkningen, enligt intervju med EPM i februari 2014.
- 86 Hidroituangos hemsida, http://www.hidroituango.com.co/documents/Documentos_Corporativos/SIG/EPM%20Informe%20mensual%20Junio2013.pdf.
- 87 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM februari 2014.
- 88 ibid
- 89 Thomas Hentschel, Felix Hruschka, Michael Priester, Global Report on Artisanal & Small-Scale Mining <http://pubs.iied.org/pdfs/G00723.pdf>.
- 90 Peace Brigades International 2011, Mining in Colombia http://www.peacebrigades.org/fileadmin/user_files/projects/colombia/files/colomPBIa/111203_mining_in_colombia_web.pdf. Gruvlagen från 2001 eliminerar skillnaderna mellan olika typer av gruvdrift och små och medelstora utvinnare omfattas nu av samma villkor som stora gruvor.
- 91 Nyhetsartikel i RCN la Radio, 11 januari 2012, ”Ríos del Bajo Cauca antioqueño, los mas contaminados de Colombia por mercurio” <http://www.rcnradio.com/noticias/rios-del-bajo-cauca-antioqueño-los-mas-contaminados-de-colombia-por-mercurio-30553>.
- 92 De traditionella guldvaskarna i Hidroituangos projektområde använder sig inte av kvicksilver eller andra kemikalier enligt intervju med EPM, februari 2014.
- 93 Till exempel Cedro playero, el Piñón de oreja, el Achí, el Yomato y la Chumbimba enligt Neyla Castillo, mfl 2012, postulación para la inclusión del barequeo como forma tradicional de producción en el cañón del río cauca”, antioquia, en la lista representativa del patrimonio cultural inmaterial del departamento de antioquia.
- 94 Nyhetsartikel i Insight Crime, 19 November 2013, ”Colombia’s Wild West: Gold, Prostitutes and Urabeños” <http://www.insightcrime.org/news-analysis/the-illegal-gold-rush-and-colombias-new-wild-west>.
- 95 Intervju med Neyla Castillo, docent i antropologi vid Universidad de Antioquia, februari 2014.
- 96 Codesarrollos hemsida http://www.codesarrollo.org.co:81/hoja_vida/.
- 97 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM februari 2014.
- 98 Chiri och Orejón Bajo.
- 99 De summor som EPM utgår ifrån i förhandlingarna har tagits fram i trepartsförhandlingar mellan myndigheter, EPM och valda representanter för markägarna. Se Manual de Valores Hidroituango på hidroituangos hemsida http://www.hidroituango.com.co/documents/Documentos_Corporativos/Manual%20de%20Valores%20Hidroituango%20parte%201.pdf.
- 100 EPM:s hemsida <http://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Nuestrosproyectos/Ituango/Datosdelproyecto.aspx>.
- 101 Hidroituangos hemsida: http://www.hidroituango.com.co/documents/Documentos_Corporativos/SIG/EPM%20Informe%20mensual%20Junio2013.pdf.
- 102 Notiagen, 14 mars 2011, “Mas de 4000 personas marchan en Ituango denunciando los impactos de Hidroituango” <http://notiagen.wordpress.com/2011/03/14/mas-de-4-000-personas-marchan-en-ituango-denunciando-los-impactos-de-hidroituango/>.
- 103 Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 104 ibid
- 105 Corte Interamericana de Derechos Humanos. Caso de las masacres de Ituango, Colombia

- resumen http://www.corteidh.or.cr/docs/resumen/masacres_ituango.pdf, <http://www.verdadabierta.com/masacres-seccion/596-masacres-1997-2001->.
- 106 Artikel i Verdad Abierta, ”El balance agridulce de las exhumaciones de Antioquia”, <http://www.verdadabierta.com/cifras/4003-exhumaciones-balance-agridulce-en-el-pais>.
- 107 Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 108 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM, februari 2014.
- 109 Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 110 Artikel i El Colombiano, Series, 2007, ”Ríos de Sangre” http://www.elcolombiano.com/proyectos/serieselcolombiano/rios_tumbas/riosdesangre.htm.
- 111 Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 112 Intervju med Elkin Guillermo Pérez Palacio, diocesano Párroco Ituango, februari 2014.
- 113 Företaget har genomfört en räddningsinsats för fiskarna som förflyttats till ett område längre upp i floden, enligt intervju med EPM, februari 2014.
- 114 EPM:s hemsida <https://www.epm.com.co/site/Home/MediosdecomunicacionEPM/Publicaciones.aspx>.
- 115 Intervju med Mónica María Angel Estrada, Regionkordinatör för Antioquia, Organización Internacional para las Migraciones, OIM.
- 116 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, pelare 3, samt OECD:s riktlinjer för multinationella bolag FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, <http://www.regeringen.se/sb/d/16705/a/205163>.
- 117 Business and Human Rights Portal <http://www.business-humanrights.org/SpecialRepPortal/Home/Materialsbytopic/Grievancemechanismsnon-judicial>.
- 118 EPM:s hemsida <http://www.epm.com.co/site/Oficinasdeatencionhidroelectricaituango.aspx>.
- 119 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM februari 2014.
- 120 ibid
- 121 ibid
- 122 ibid
- 123 Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 124 ibid
- 125 Ríos Vivos hemsida <http://defensaterritorios.wordpress.com/2011/12/29/despojados-de-su-trabajo-de-su-forma-de-vida-de-sus-medios-de-subsistencia-asi-quedaron-los-mineros-y-mineras-del-icura-en-briceno-antioquia/>. Se även video <https://www.youtube.com/watch?v=yArxVJjfa20>
- 126 Ríos Vivos hemsida <http://defensaterritorios.wordpress.com/2011/12/29/despojados-de-su-trabajo-de-su-forma-de-vida-de-sus-medios-de-subsistencia-asi-quedaron-los-mineros-y-mineras-del-icura-en-briceno-antioquia/>. Se även video <https://www.youtube.com/watch?v=yArxVJjfa20>
- 127 Mejlkonversation med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, maj 2014.
- 128 Hidroituangos hemsida http://www.hidroituango.com.co/documents/Documentos_Corporativos/SIG/EPM%20Informe%20mensual%20Junio2013.pdf.
- 129 Lag 1450, dekret 2235 från oktober 2012.
- 130 Somos defensores, 2013, INFORME SIADDDH 2013: D DE DEFENSA <http://www.somosdefensores.org/index.php/extensions/ultimas-noticias/421-informe-siaddhh-2013-d-de-defensa>
- 131 ODHACO:s hemsida <http://www.oidhaco.org/?art=1279&lang=es>, The Center for Human Rights and Humanitarian Law, BRIEF 7 november 2013, Derechos Humanos y Protesta Social en Colombia <http://hrbrief.org/2013/11/derechos-humanos-y-protesta-social-en-colombia/>.
- 132 Human Rights Watch 2013, The Risk of Returning Home <http://www.hrw.org/reports/2013/09/17/risk-returning-home-o>.
- 133 Human Rights Watch 2013, World Report 2013 – Colombia <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/colombia>.
- 134 Ley de Seguridad Ciudadana/Bill on the Security of Citizens (Bill 1453 of 2011).
- 135 Joint written statement submitted by the World Federation of Trade Unions, a non-

- governmental organization in general consultative status; France Libertes: Fondation Danielle Mitterrand, the American Association of Jurists, non-governmental organizations in special consultative status. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/112/85/PDF/G1411285.pdf?OpenElement>.
- 136 Unidad Nacional de Protección, som lyder under Inrikesministeriet. Colombianska regeringens hemsida <http://www.unp.gov.co/>.
- 137 Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 138 Republica de Colombia, Delegación en Ginebra ante la ONU, DCHONU 64, 23 januari 2014 https://spdb.ohchr.org/hrdb/25th/Colombia_23.01.14_%2811.2013%29_pro.pdf.
- 139 OAS hemsida http://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2013/071.asp.
- 140 Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 141 ibid
- 142 Artikel i Prensa Rural, 18 januari 2013, "Policías y militares detienen arbitrariamente y agreden a campesina cabeza de familia en Ituango" <http://prensarural.org/spip/spip.php?article10059>.
- 143 Mejlkonversation med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, maj 2014.
- 144 Även i Ituango i mars 2012 enligt CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013. Vid polisingripandet mot denna demonstration uppträdde polisen enligt Ríos Vivos tillsammans med civilklädda väpnade personer av okänd tillhörighet.
- 145 Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>.
- 146 Intervju med Claudia Lucía Sierra Vega och Úrsula Urdillo, FN:s högkommissariat i Medellín, februari 2014.
- 147 <http://www.elespectador.com/noticias/investigacion/el-expediente-ramos-botero-articulo-482448>.
- 148 Intervju med Claudia Lucía Sierra Vega och Úrsula Urdillo, FN:s högkommissariat i Medellín, februari 2014.
- 149 CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
- 150 CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
- 151 Intervju med Isabel Zuleta, Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 152 Ibid 17 mars 2012 i Toledo, ca 80 personer ur rörelsen frihetsberövas godtyckligt under fyra timmar och 12 ledare ur Ríos Vivos förs bort i helikopter utan förklaring enligt CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
- 153 Ibid, borgmästaren i kommunen San Andrés de Cuerquia, en av de kommuner som berörs av Hidroitango.
- 154 Mars 2013, <http://censat.org/es/noticias/comunidades-afectadas-y-desplazadas-por-el-proyecto-hidroituango-se-movilizan-a-pie-a-medellin>.
- 155 <http://olca.cl/articulo/nota.php?id=102941>.
- 156 Intervju med Isabel Zuleta, Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 157 Canal Colombia Informa <http://www.youtube.com/watch?v=fWuFxFxQrQkTU>.
- 158 20 mars till 25 oktober enligt CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
- 159 Intervju med Universidad de Antioquia, oktober 2013.
- 160 OAS hemsida http://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2013/071.asp.
- 161 <http://www.elespectador.com/noticias/nacional/asesinan-lider-campesino-desplazado-proyecto-de-hidroituango-articulo-447410>.
- 162 <http://www.elespectador.com/noticias/nacional/asesinan-lider-campesino-desplazado-proyecto-de-hidroituango-articulo-447410>.
- 163 <http://www.unidadvictimas.gov.co/normatividad/LEY+DE+VICTIMAS.pdf>.
- 164 Intervju med Corporación Jurídica Libertad, februari 2014.

- 165 <http://antioquia.gov.co/index.php/prensa/historico/159-prensa-fajardo/17633-gobernacion-de-antioquia-acompanara-retorno-de-campesinos-alojados-en-la-universidad-de-antioquia>
- 166 Intervju med Isabel Zuleta, Ríos Vivos Antioquia, februari 2014.
- 167 <http://debatehidroitango.blogspot.com/2013/12/asesinato-otro-miembro-del-movimiento.html>.
- 168 https://spdb.ohchr.org/hrdb/25th/Colombia_23.01.14_%2811.2013%29_pro.pdf.
- 169 Intervju med Isabel Zuleta, Ríos Vivos, februari 2014.
- 170 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 36.
- 171 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 40.
- 172 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 44.
- 173 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 46.
- 174 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 56.
- 175 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 64.
- 176 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 70.
- 177 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 80.
- 178 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 84, 85, 86.
- 179 Ibid 17 mars 2012 i Toledo, ca 80 personer ur rörelsen frihetsberövas godtyckligt under fyra timmar och 12 ledare ur Ríos Vivos förs bort i helikopter utan förklaring enligt CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013.
- 180 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 88.
- 181 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 94.
- 182 Global CSR 2014, Human Rights Explained for Business s. 100.
- 183 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, pelare 2, Företags ansvar att respektera mänskliga rättigheter. FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, <http://www.regeringen.se/sb/d/16705/a/205163> Om kundansvar, se även <http://www.swedwatch.org/sv/rapporter/platinautvinning-med-risker>.
- 184 ibid
- 185 <http://www.unepfi.org/humanrightstoolkit/risk.php>.
- 186 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Id., sid. 18-19. "Scale, Scope och Irremediability" enligt engelsk originaltext. FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, <http://www.regeringen.se/sb/d/16705/a/205163>.
- 187 "Cause, Contribute och Linkage" enligt engelsk originaltext. FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, <http://www.regeringen.se/sb/d/16705/a/205163>
- 188 United Nations Human Rights, office of the high commissioner for Human Rights, The Corporate Responsibility to Respect Human Rights – An Interpretive Guide, November 2011, sid 18.
- 189 Intervju med Sandra Adler, Human Rights Lawyer Business and Human Rights Expert and Advisor , april 2014.
- 190 UN Guiding Principles on Business and Human Rights, kommentar till punkt 17.
- 191 ibid
- 192 SHIFT november 2013, Using Leverage in Business Relationships to Reduce Human Rights Risks.
- 193 <http://www.shiftproject.org/>.
- 194 SHIFT november 2013, Using Leverage in Business Relationships to Reduce Human Rights Risks.
- 195 ibid
- 196 Detta omfattar främst de fyra Genevekonventionerna från 1949 och dess tilläggsprotokoll från 1977. ICRC 2006 Business and International Humanitarian Law: an introduction to the rights and obligations of business enterprises under international humanitarian law http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0882.pdf.
- 197 ibid
- 198 ibid CCDA:s hemsida <http://www.ceda.se/>.
- 199 ICRC:s hemsida <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/business-ihl-150806.htm#a7>.

- 200 Global Compact PRI 2010, Guidelines on Responsible Business in Conflict-Affected and High Risk areas consistent with the Global Compact Ten Principles.
- 201 ICRC 2006 Business and International Humanitarian Law: an introduction to the rights and obligations of business enterprises under international humanitarian law http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0882.pdf.
- 202 Human Rights Council 24 december 2012.
- 203 Business and Human Rights Documentation Projects hemsida <http://www.bhrd.org/fe/infocus.php?page=21>.
- 204 Diakonia m.fl. 2013, Corporate Responsibility in Conflict-Affected and High-Risk Areas www.cdda.se.
- 205 ibid
- 206 Global Compact PRI 2010, Guidelines on Responsible Business in Conflict-Affected and High Risk areas consistent with the Global Compact Ten Principles.
- 207 Voluntary Principles on Security and Human Rights hemsida <http://www.voluntaryprinciples.org/what-are-the-voluntary-principles/>.
- 208 Se tex Ecopetrols hemsida <http://www.ecopetrol.com.co/english/contenido.aspx?catID=678&conID=77951>.
- 209 International Code of Conduct for Private Securitys hemsida http://www.icoc-psp.org/About_ICoC.html.
- 210 Full titel: The Montreux Document On Pertinent International Legal Obligations and Good Practices for States Related to Operations of Private Military and Security Companies During Armed Conflict <http://www.eda.admin.ch/eda/en/home/topics/intla/humlaw/pse/psechi.html>.
- 211 Diakonia m.fl. 2013 Corporate Responsibility in Conflict-Affected and High-Risk Areas <http://www.cdda.se/>.
- 212 Global Compact, PRI 2010 Guidance on Responsible business in conflict-affected and high-risk areas: a Resource for companies and investors http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/Peace_and_Business/Guidance_RB.pdf.
- 213 ibid
- 214 ibid
- 215 ibid
- 216 NIR och SIDA 2013, Management in Complex Environments-Questions for Leaders.
- 217 Global Compact PRI 2010, Guidelines on Responsible Business in Conflict-Affected and High Risk areas consistent with the Global Compact Ten Principles http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/Peace_and_Business/Guidance_RB.pdf.
- 218 ICRC 2006 Business and International Humanitarian Law: an introduction to the rights and obligations of business enterprises under international humanitarian law http://www.icrc.org/spa/assets/files/other/icrc_003_0882.pdf.
- 219 CCDA:s hemsida <http://www.cdda.se/>.
- 220 Swedwatch 2010, Passive Observers or Active Defenders of Human Rights? http://www.swedwatch.org/sites/default/files/swedwatch_-_passive_observers_or_active_defenders_of_human_rights.pdf.
- 221 Fundación Ideas para la Paz 2013, Guías Colombia <http://archive.ideaspaz.org/images/Propuestas%204%20Guias%20Colombia%20FINAL%20agosto%202013%20web.pdf>.
- 222 FIP y la Embajada Suiza en Colombia, Compromiso Ético de las Empresas Suizas en Colombia -Guías para su implementación <http://cdn.ideaspaz.org/media/website/document/531f6285e27cf.pdf>.
- 223 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, pelare 1: Statens ansvar FN 2011, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, <http://www.regeringen.se/sb/d/16705/a/205163>.
- 224 ibid
- 225 ibid
- 226 ibid
- 227 Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for

- Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>.
- 228 ibid
- 229 ibid
- 230 Official Documents of the United Nations <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G13/100/92/PDF/G1310092.pdf?OpenElement>.
- 231 ibid
- 232 Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>.
- 233 Human Rights Watch 2014, World Report 2013 - Colombia <http://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/colombia?page=2>.
- 234 Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>.
- 235 Official Documents of the United Nations <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/132/35/PDF/G1013235.pdf?OpenElement>.
- 236 Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>.
- 237 Det som gäller intern väpnad konflikt är artikel tre, som är gemensam för Genevekonventionerna. Dessutom gäller tilläggsprotokoll II samt sedvanerätt, se vidare om tillämpning i SOU 2010:72, s 92 och 102.
- 238 ICRC 2006 Business and International Humanitarian Law: an introduction to the rights and obligations of business enterprises under international humanitarian law http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0882.pdf.
- 239 Om Ottawafördraget, se <http://www.icbl.org/index.php/icbl/Treaty>.
- 240 Annual Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum : Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Colombia 2012. Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>.
- 241 ibid
- 242 Intervju med Claudia Lucía Sierra Vega och Úrsula Urdillo, FN:s högkommissariat i Medellín, februari 2014. 5 april 2013, militären anländer till vereda el Capote i Ituango och installerar sig några meter från skolbyggnaden enligt CCEEU 2013, Entre el sueño de la paz y la continuidad de la guerra - Estado de los derechos humanos en Antioquia 2013, se även Ríos Vivos hemsida <http://debatehidroitango.blogspot.se/2013/06/retiro-de-base-militar-de-ituango-ya.html>.
- 243 EPM:s hemsida <https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Reconocimientos.aspx>.
- 244 EPM:s hemsida <https://www.epm.com.co/site/Home/Institucional/Pol%C3%ADticas.aspx>. EPM:s hemsida <https://www.epm.com.co/site/Home/SostenibilidadEPM.aspx>
- 245 EPM:s hemsida <http://www.epm.com.co/site/Home/SostenibilidadEPM/Pol%C3%ADticasRSE.aspx>.
- 246 EPM:s hemsida http://www.epm.com.co/site/Portals/4/descargables/codigo_etica.pdf.
- 247 EPM:s hemsida <http://www.state.gov/j/drl/rls/fs/2012/202314.htm>.
- 248 VISE Seguridades hemsida http://vise.com.co/menu_n.php.
- 249 IFC:s Performance Standards utgör en internationellt erkänd norm för kompensation vid storskaliga projekt. Human Rights Council 2014, Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Addendum, Situation of human rights in Colombia, <http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/informe2013EN.pdf>. De frivilliga riktlinjerna Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests antogs av FN:s livsmedelsprogram FAO 2012. De har tagits fram genom en konsultativ process med stater, företag och civilsamhälle vilket ger dem hög legitimitet.

- FAO:s hemsida <http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf>.
- 250 UN Special Rapporteur on adequate housing 2007, Basic principles and guidelines on development-based evictions and displacement contained in Annex I of the report of the Special Rapporteur, A/HRC/4/18: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/ForcedEvictions.aspx>.
- 251 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, pelare 3, princip 31.
- 252 UN Special Rapporteur on adequate housing 2007, Basic principles and guidelines on development-based evictions and displacement contained in Annex I of the report of the Special Rapporteur, A/HRC/4/18: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/ForcedEvictions.aspx>.
- 253 Performance Standard 5 anger under vilka förutsättningar människor kan förflyttas mot sin vilja och vilken rätt de har till kompensation IFC 2012, IFC Performance Standards on Environmental and social Sustainability http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/3d82c70049a79073b82cfaa8c6a8312a/PS5_English_2012.pdf?MOD=AJPERES.
- 254 ibid
- 255 FAO 2012, Voluntary Guidelines on Land Tenure. <http://www.fao.org/nr/tenure/voluntary-guidelines/en/>.
- 256 Antioquias provinsregerings hemsida <http://antioquia.gov.co/index.php/prensa/historico/13087-el-plan-integral-hidroelectrica-ituango-respeta-el-derecho-a-la-protesta>.
- 257 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, pelare 1, Statens ansvar.
- 258 Intervju med hållbarhetsansvarig Jorge Emilio Mesa Arroyave och socialantropolog Mary Luz Quiroz EPM februari 2014.
- 259 Intervju med Mala Chakraborti, hållbarhetsansvarig på Atlas Copcos huvudkontor och Jens Schlyter, CR-ansvarig på Scania's huvudkontor , hösten 2013.
- 260 ibid
- 261 Intervju med Mala Chakraborti, hållbarhetsansvarig på Atlas Copcos huvudkontor, februari 2014.
- 262 Intervju med Mala Chakraborti, mars 2014.
- 263 Intervju med Juan Porcel, vd Atlas Copco Colombia, februari 2014.
- 264 Intervju med Jens Schlyter, CR-ansvarig på Scania's huvudkontor, april 2014.
- 265 E-post från Jens Schlyter, Scania, juni 2014.
- 266 Utöver arbetet med att säkra arbetsvillkoren för de egna anställda har de deltagit i ett projekt med att renovera ett ålderdomshem i Ituango via konsortiet enligt Juan Porcel, vd Atlas Copco Colombia, februari 2014.
- 267 Intervju med Juan Porcel, vd Atlas Copco Colombia, februari 2014.
- 268 Intervju med Mala Chakraborti, hållbarhetsansvarig på Atlas Copcos huvudkontor, februari 2014.
- 269 Intervju Mala Chakraborti, mars 2014.
- 270 ibid
- 271 Även Scania har deltagit i bygget av ålderdomshemmet i Ituango tillsammans med konsortiet enligt Enrique Enrich, vd Scania Colombia, februari 2014.
- 272 ibid
- 273 Epost från Jens Schlyter, Scania, juni 2014.
- 274 <http://hrbcountryguide.org/partners/fundacion-ideas-para-la-paz/>.
- 275 Intervju med Enrique Enrich, vd Scania Colombia, februari 2014.
- 276 Regeringskansliet 2013, Hållbart företagande – plattform för svenskt agerande.
- 277 Regeringens hemsida <http://www.government.se/content/1/c6/22/79/59/4dcboddb.pdf>,
- 278 FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, pelare 1, Statens ansvar att skydda de mänskliga rättigheterna.
- 279 ibid
- 280 ibid
- 281 ibid
- 282 ibid inklusive genom bestämmelser om företagens konsekvensanalys (due diligence) när det gäller de mänskliga rättigheterna.
- 283 ibid

- 284 ibid
- 285 Regeringens hemsida <http://www.regeringen.se/sb/d/10423>.
- 286 Human Rights Council 2011, Report of the Special Representative of the Secretary General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie, Business and human rights in conflict-affected regions: challenges and options toward State responses.
- 287 Europakommissionen 2011, communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:EN:PDF>
- 288 Regeringskansliet 2013, Hållbart företagande – plattform för svenskt agerande s. 23. Inom exportfrämjandet instrueras Exportkreditnämnden samt Business Sweden (f.d. Exportrådet resp. Invest Sweden) att informera om hållbart företagande inklusive de olika normerna och riktlinjerna. Exportkreditnämnden instrueras också att följa OECD:s rekommendation om gemensamt förhållningssätt vid statsstödda exportkrediter och miljö samt mänskliga rättigheter – due diligence (Common Approaches) och OECD:s regler om anti-korruption. Svensk Exportkredit (SEK) följer Common Approaches och OECD:s regler inom anti-korruption. SEK har skrivit under FN:s Global Compact och arbetar med hållbarhetsansvar vid kreditgivning inom fokusområdet hållbar finansiering.
- 289 Intervju med Kristin Pålsson, Deputy Director, International Trade Policy Department UD, april 2014.
- 290 Intervju med John Bäcknäs, andresekreterare svenska ambassaden i Colombia, februari 2014.
- 291 Intervju med Sergio Arboleda, svenska ambassaden i Bogotá, februari 2014.
- 292 Intervju med Marie Andersson de Frutos, ambassadör i Colombia, januari 2014.
- 293 Mejlkonversation med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos, april 2014.

Rapporter publicerade av Swedwatch

69. Mänskliga rättigheter på hal is – Svenska ishockeyförbundet och dess sponsorer passiva inför Lukasjenkas VM-show (2014)
68. De olympiska kränkningarna – Om OS i Sotji, de svenska sponsorerna och de mänskliga rättigheterna (2014)
67. Vinets väg från druva till glas – en granskning av Systembolagets hållbarhetsarbete (2013)
66. Play fair – en kampanj för schyssta sportkläder (2013)
65. Fruktade kemikalier på costa ricas plantager – en granskning av importerad ananas och mango (2013)
64. Platinautvinning med risker – Vilket ansvar har svenska företag i Sydafrika? (2013)
63. Blåbärssverige – En resa bland bärplockare, brutna löften och framtidsdrömmar (2013)
62. Global expectations on Indian operations (2013)
61. Starkt fokus på kvinnors rättigheter (2013)
60. Blåbärsbranschen tar krafttag för bättre villkor i skogen (2013)
59. Arbetsvillkor i blåbärsskogen (2013)
58. Skattjakten – Var skattar företag med verksamhet i utvecklingsländer? (2013)
57. Investering utan insyn (2013)
56. Förädlad CSR-arbete (2013)
55. Cut and Run (2013)
54. Utan mark, utan makt (2013)
53. Flera steg mot bättre bransch (2012)
52. Vi konsumerar, de kompenserar (2012)
51. Mors lilla Olle III (2012)
50. Från noll koll till full kontroll? – en ny granskning av Clas Ohlson, Jula, Rusta och Biltema i Kina (2012)
49. A lot of gold a lot of trouble – A study of humanitarian impacts of the gold industry in DR Congo (2012)
48. Mera soja – Mindre mångfald – En uppföljningsrapport om soja i Brasilien (2012)
47. A lost revolution? – Women in the garment industry in Bangladesh want more. (2012)
46. Vet du vad din middag åt till frukost? En rapport om fiskmjöl (2012)
45. Allt är inte guld som glimmar – den sanna historien om den smutsiga guldkedjan (2011)
44. Out of Focus – Labour rights in Vietnam's digital camera factories (2011)
43. Mors lilla Olle II (2011)
42. Rena guldgruvan – AP-fondernas investeringar har en smutsig baksida (2011)
41. Mors lilla Olle – så exploateras asiatiska bärplockare i de svenska skogarna (2011)
40. Dyrare kaffe är bra (2011)
39. Leksaksföretagen har agerat efter kritiken (2011)
38. Passive observers or active defenders of human rights? (2010)
37. Konfliktmineraller i våra mobiler (Voices from the inside) (2010)
36. Namibias uran bakom svensk kärnkraft (2010)
35. Etik för dyrt för svenska kaffebolag (2010)
34. Mer kött och soja – mindre regnskog (2010)
33. Olaglig övertid i mobilfabriker (2009)
32. Skoföretag har dålig kontroll på miljön (2009)
31. Hårt arbete bakom barnens julklappar (2009)
30. Väger till ett bättre arbetsliv (2009)
29. Oädel handel: En rapport om import av tropiskt trä (2009)
28. Out of Control: E-waste trade flows from the EU to developing countries (2009)
27. En brännande fråga: Hur hållbar är den etanol som importeras till Sverige? (2009)
26. En exkluderande resa: En granskning av turismens effekter i Thailand och Brasilien (2008)
25. Ett kaffe som märks: Vilka effekter har certifieringar för kaffeodlare? (2008)
24. Illegal Ground: Assa Abloy's business in occupied Palestinian territory (2008)
23. Den blinda klädimporten: Miljöeffekter från produktionen av kläder (2008)
22. Silenced to Deliver: Mobile phone manufacturing in China and the Philippines (2008)
21. Utveckling på vems villkor? Skanskas verksamhet i ecuadorianska Amazonas (2008)
20. Risky Business. The Lundin Group's involvement in the Tenke Fungurume Mining project in the DRC (2008)
19. Improving Working Conditions at Chinese Natural Stone Companies (2008)
18. Powering the Mobile World. Cobalt production for batteries in the DR Congo and Zambia (2007)
17. Svenska textilier – ren vinst, smutsig produktion (2007)
16. Vita rockar och vassa saxar. En rapport om landstingens brist på etiska inköp (2007)
15. Bristande miljö – och etikkontroll. En rapport om Clas Ohlsons och Biltemas inköp (2006)
14. Arbetarnas situation på varven i Kina (2006)
13. Sandvik och Freeport – Två företag i konflikten om Papua (2006)
12. Chokladens mörka hemlighet. En rapport om arbetsvillkoren på kakaoodlingarna i Västafrika (2006)
11. The Price of Oil. Nordic participation in violations in Oil and Gas development on Sakhalin in Russia (2006)
10. Kaffe från Brasilien – en bitter smak av orättvisa (2005)
9. Expansion i låglöneländer med etiska risker – Assa Abloy i Rumänien och Mexiko (2005)
8. Lång väg till rättigheter – Trelleborgs försök att hindra en fackförening på Sri Lanka (2005)
7. En vara bland andra? – migrantarbetarnas situation och svenska företag i Saudiarabien (2005)
6. Handelskung med bristande etik – en rapport om Clas Ohlsons inköp i Kina (2005)
5. Swedish pulp in Brazil – The case of Veracel (2005)
4. Människor och miljö i fruktindustrin – två fallstudier från Chile och Sydafrika (2005)
3. Billig, snabb och lydig – en rapport om kinesiska leksaksarbetare och företagets ansvar (2004)
2. Svensk handel med Burma (2004)
1. Fallstudie om pappersmasseproduktion i Indonesien (2003)

ISBN 978-91-981365-7-9